

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

35 *let*
časopisu
VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

2

Místo a úloha vojenskopolitických aspektů současných mezinárodních vztahů v politickovýchovné práci v ČSLA

„Musíme dosáhnout, aby co nejvíce lidí, zejména mladé generace, správně pochopilo procesy, které probíhají v současném světě, aby pochopilo pravý smysl a obsah různých prohlášení, politické terminologie, vědělo kdo a v zájmu koho hovoří a nakonec, které třídy to slouží.“

Zpráva předsednictva ÚV KSČ k současné mezinárodní situaci přednesená soudruhem Vasilem Biľakem na zasedání ÚV KSČ dne 23. 11. 1983.

Pro vývoj mezinárodních vztahů na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let je charakteristický přechod od politiky uvolňování mezinárodního napětí a upevňování mírového soužití mezi státy s rozdílným společenským zřízením k politice „studené války“. Spojené státy americké přes několikaleté úsilí Sovětského svazu nepřistoupily ani na jednu jeho konstruktivní mírovou iniciativu. Nerespektovaly sovětský závazek o nepoužití jaderných zbraní jako první, nepřijaly jeho návrh na dohodu o nepoužití vojenské síly v kosmickém prostoru a z vesmíru proti zemi. Odmítly i nabízenou dohodu o zmrazení jaderných arzenálů. Zvlášť nebezpečné jsou kalkulace států NATO s omezenou jadernou válkou v Evropě a s možností zasazení překvapivého jaderného úderu proti socialistickým zemím.

Zostření mezinárodní situace v posledních letech, vyvolané růstem agresivity

světového imperialismu, reprezentovaného především militaristickým kursem vlády amerického prezidenta Reagana, doprovází ideologická aktivita buržoazních ideologů, žurnalistů, zkrátka propagandistické mašinerie USA a jeho spojenců v NATO, jejíž intenzita, ale také formy a prostředky nemají obdoby v celém poválečném období. Soudruh Konstantin Černěnko na zasedání ústředního výboru KSSS v červnu 1983 označil vzniklou situaci jako „globální boj dvou ideologií“.

Na 9. zasedání ÚV KSČ 23. 11. roku 1983, které se zabývalo současnou mezinárodní situací, byl zdůrazněn význam objektivního výkladu současných mezinárodních vztahů v ideologické a masově politické práci strany. „Je životně důležité,“ zdůraznil Vasil Biľak v přednesené zprávě na tomto zasedání, „aby se co nejširší vrstvy našeho obyvatelstva uměly správně orientovat, aby dovedly rozlišovat, co je hlavní

z dlouhodobého hlediska a co je úkol dne. Aby věděly, o co usluží země socialistického společenství a jaké jsou záměry imperialismu. Aby si pracující stále více uvědomovali, jaké nebezpečí hrozí světu i našim národům z imperialistické politiky, která posouvá svět na okraj propasti. Aby také znali svůj podíl na tomto historickém zápase."

Tento požadavek se ve znásobené míře dotýká politickovychovné práce v armádě. Armády zemí socialistického společenství jsou hlavní vojenskopolitickou překážkou,

bránící agresivním imperialistickým silám uskutečnit jejich plány k zahájení globálního protiútku v politické, ekonomické, ideologické i vojenské oblasti proti všemu pokrokovému, zvláště proti zemím socialistického společenství.

V článku budu věnovat pozornost některým novým krizovým jevům v buržoazních koncepcích mezinárodních vztahů a metodologickým přístupům ke zvýšení efektivnosti a účinnosti propagandy mezinárodních vztahů v politickovychovné práci v ČSLA.

Krizové jevy v buržoazních koncepcích mezinárodních vztahů

Projevem prohlubování všeobecné krize kapitalismu, jejíž nynější etapu charakterizuje nezvratná změna v poměru sil mezi světovým kapitalismem a světovým socialismem ve prospěch socialismu, je i krize buržoazního politického myšlení a buržoazní ideologie.

Tato krize poznamenává i zahraniční politiku imperialistických mocností, mezinárodní vztahy i třídní boj v oblasti ideologie. Imperialistické kruhy v čele s USA se nechtějí smířit se změnami v poměru sil ve prospěch míru, socialismu a společenského pokroku i se znezdary své zahraniční politiky v jihovýchodní Asii i na Blízkém a Středním východě. Nebývalá aktivita USA a jeho satelitů v oblasti ekonomické, politické, vojenské a ideologické, s cílem získat ztracené pozice ve světě a znovu podřídit své nádvládě nezávislé státy a národy, je toho dokladem.

Nové rysy třídního boje v oblasti ideologie, projevující se v rozsahu, nových formách a metodách, obsahu i cílech, jsou bezprostředně spojeny s oblastí mezinárodních vztahů. Projevem nového rozsahu třídního boje je jeho globální charakter, jenž je dán integračními procesy v protikomunistické a v protisovětské propagandě imperialistických mocností.

Soudruh Biřak na listopadovém zasedání ČV KSČ v roce 1983 zdůraznil, že buržoazní propaganda už dávno neslouží národním zájmům. Je řízena nadnárodními monopoly, americkými rozvědkami, antikomunistickými centrály a slouží nejreakčnějším silám amerického imperialismu.

V současné ideologické boji v mezinárodním měřítku se mění i formy a metody ideologického boje ze strany imperialismu. Jejich charakteristickým rysem je ideologická diverze a psychologická válka.

Na rozdíl od ideologického boje není ideologická diverze čestnou a otevřenou konfrontací idejí, ale je záměrným, vědomým šířením lží, pomluv, výmyslů s cílem

zpochybnit čestnost úmyslů, prohlášení i ideových stanovisek protivníka.

Ideologická diverze spolu s ostatními formami diverze (hospodářské, politické, vojenské) je nástrojem psychologické války. Ideologové imperialismu zneužívají poznatků sociální psychologie k šíření lží a pomluv o socialistických a rozvojových zemích, podněcují nenávist mezi národy a státy. Usilují o masovou manipulaci s lidmi, jejich vědomím i psychikou pomocí ideových, politických a vojenských podvrtných akcí s cílem oslabit morálně politickou jednotu zemí socialistického společenství a pokrokových sil celého světa a ospravedlnit před obyvatelstvem vlastních zemí eskalaci ozbrojeného úsilí uskutečňovanou nejreakčnějšími silami imperialismu v čele s vládou USA.

Do popředí třídního boje v mezinárodním měřítku v ideologické oblasti vystupují i nové obsahové problémy, kterými se prezentují ideologové imperialismu.

V ideologické přípravě obyvatelstva imperialistických států zaujímá významné místo přímá apologetika militaristické politiky USA a jejich spojenců v NATO. Jejím obsahem je ospravedlňování militarizace ekonomiky a zvyšování vojenských rozpočtů států Severoatlantického paktu, obhajoba omezené jaderné války v Evropě mezi státy NATO a Varšavské smlouvy, prvního jaderného úderu proti SSSR, militarizace kosmu i politiky síly ze strany USA proti státům, které obhajují svou státní a národní nezávislost i politiku mírového soužití a společenský pokrok.

Bez zardění osočují imperialisté SSSR z jeho údajného úsilí o světovládu, o neustálé upevňování svých ozbrojených sil, aby mohl napadnout státy Atlantické aliance. Připisují Sovětskému svazu libovůli kdekoli použít vojenskou sílu a tak rozšiřovat vojenskou a politickou nadvládu nad světem. Obviňují SSSR z přípravy na che-

mickou a bakteriologickou válku a válku v kosmu.

Svou vlní politiku z pozice síly proti SSSR zdůvodňují jakýmiś „morálními“ důvody. Za morální je označováno všechno, co si podle vlastního názoru mohou dovolit, až po svržení zákonných vlád, politiku státního terorismu a vedení nevyhlášených válek.

Velmi nebezpečná je také psychologická příprava armády NATO na válku. Promítla se též do metod ideologického zpracování a psychologické přípravy příslušníků ozbrojených sil NATO. Hlavním východiskem cílevědomého pěstování nenávisti k socialismu, k jednotlivým socialistickým zemím a jejich armádám, výchovy v duchu šovinismu, bojového nacionalismu a rasismu je vyhranění antikomunismu. Na tomto základě jsou vojákům vštepovány takové morální rysy, jako jsou vypjatý egoismus, agresivita, bezohlednost, nenávist a krutost.

Druhou oblastí imperialistické dezinformace obyvatelstva se stala politika mírového soužití. Protisocialistická propaganda se snaží zpochybnit mírovou politiku socialistických zemí, zkreslit v očích světové veřejnosti její smysl a uvést argumenty, zdůvodňující militantní politiku USA a jejich spojenců jako reakci na „sovětskou vojenskou hrozbu“. V této oblasti se setkáváme vedle tradičních argumentů vydávajících politiku mírového soužití za „taktický manévř“, který má snížit bdělost Západu, oslabit jeho obranné úsilí a vytvořit tak podmínky pro násilné rozšíření socialismu, s teoriemi, které označují proces upevňování mezinárodního postavení SSSR a zemí socialistického společenství i úspěchy světového revolučního hnutí za důsledek expanzivní sovětské zahraniční politiky a růstu sovětské vojenské moci.

Antikomunisté záměrně zkreslují podstatu proletářského internacionalismu ve vztazích komunistických a dělnických stran a dělnické třídy celého světa i pomoc zemí socialistického společenství nerozvinutým státům a obviňují socialistické země z vývozu revoluce, z politiky expanzionismu, agresivity apod.

Vedle přímé apologetiky politiky imperialismu zaujímá důležité místo v působení buržoazních ideologů falešný, objektivní skutečnosti odporující, antisovětský a antikomunistický orientovaný výklad teorie a praxe vnitřní a zahraniční politiky socialistických zemí. Řada kampaní v minulosti o porušování lidských práv v socialistických zemích, o podpoře mezinárodního terorismu Sovětským svazem a některými zeměmi socialistického společenství, o sově-

tské vojenské převaze a sovětské vojenské hrozbě je toho dokladem.

Ideologové imperialismu se vyjadřují o existenci socialismu a komunismu jako omylu dějin, zdroj všekerého zla v dnešním světě, k jehož „napravení“ jsou povinány Spojené státy se svými spojenci. Proto v „krizáckém tažení“ proti komunismu usilují o stále dokonalejší propracování politických teorií s ohledem na vedení psychologické války proti socialistickým zemím, demokratickým, národně osvobozeným a jiným protimperialistickým hnutím. Jejich cílem je nalézt východisko z krize současné buržoazní společnosti a jejich hodnot, zabezpečit ekonomické zájmy vojenskoprůmyslového komplexu USA a jeho satelitů, přesvědčit světovou veřejnost, že s SSSR není možná nejen spolupráce, ale ani soužití, že se Sovětským svazem je možné jednat jen z pozice síly a že příprava na vojenskou konfrontaci je nevyhnutelná. Tak chtějí dosáhnout vytvoření globálního vojenskopolitického bloku od Washingtonu přes Západní Evropu až po Tokio.

V popředí jejich pozornosti je snaha narušit internacionální jednotu zemí socialistického společenství a komunistických a dělnických stran socialistických a kapitalistických zemí. Snaží se zkompromitovat marxismus-leninismus jako ideový základ jednoty socialistických zemí i politiky komunistických a dělnických stran a zdůraznit neslučitelnost proletářského a socialistického internacionalismu a národních zájmů nacionalistickými, ekonomickými či politickými argumenty.

Kladou si za cíl oslabit svazky spojující komunistické a dělnické strany socialistických zemí a nahradit internacionalitu falešně a jednostranně chápanými národními zájmy.

Jedním z posledních argumentů ideologů imperialismu je tvrzení, že potíže, se kterými se potýkají některé socialistické země, jsou vyvolány tím, že je jim vnucován sovětský model výstavby socialismu. Argumentace jednotlivých antikomunistických a antisovětských představitelů je různá, ale sledované cíle jsou stejné. Popřít obecné zákonitosti budování socialismu, vedoucí úlohu dělnické třídy a její marxisticko-leninské strany, dialektickou jednotu národního a internacionálního, a podpořit ony revizionistické síly, které proklamují zastaralost marxismu-leninismu a vydávají objektivní proces sbližování zemí socialistického společenství za projev ohrožení jejich suverenity apod.

O stranickosti, politické angažovanosti, agresivitě a ideologicky nezastřeně vyhro-

cenosti dnešního buržoazního politického myšlení v oblasti mezinárodních vztahů není pochyb. Výrazně v něm dominuje antikomunismus a antisovětiismus.

Globální ideologická ofenziva imperialismu staví před naši ideologickou frontu závažné úkoly v boji s ideodiverzními koncepcemi protivníka, které mají vliv i na ideologickou práci v armádě. Velitelský sbor naší armády si uvědomuje svou nezastupitelnou úlohu i podíl na výchově příslušníků armády jako uvědomělých budovatelů a obránců socialistické vlasti. Před veliteli, politickými pracovníky, stranickými i svazáckými organizacemi stojí úkol reagovat adekvátními formami a metodami

na měnící se vojenskopolitickou situaci a poskytovat příslušníkům armády včasnou, fundovanou, konkrétní orientaci v mezinárodních vztazích. V současné době však již nevystačíme s běžnou propagandou mezinárodních vztahů, v níž v podstatě seznámujeme s nejdůležitějšími mezinárodními politickými událostmi.

Ke zvýšení ofenzivnosti a účinnosti propagandy mezinárodních vztahů je potřebné věnovat zvýšenou pozornost metodologickým problémům, a to jak ve vztahu k marxisticko-leninskému výkladu současných mezinárodních vztahů, tak také ve směru kritiky nemarxistických teorií mezinárodních vztahů.

Metodologické přístupy ke zvýšení účinnosti a efektivnosti propagandy mezinárodních vztahů

Významnou metodologickou funkci při analýze současných mezinárodních vztahů mezi dvěma protikladnými společenskými systémy plní marxisticko-leninská filozofie v celé šíři svých dialekticko-materialistických a historických přístupů ke světu, společnosti, dějinám i problémům války a míru.

Narůstající význam marxisticko-leninských filozofických přístupů vyplývá ze samotné povahy mezinárodních vztahů, které jsou stále více bezprostředněji poznamenány vztahy mezi protikladnými společenskými systémy — světovým socialismem a světovým kapitalismem, skutečností, že se světová socialistická soustava stává rozhodujícím faktorem v rozvoji lidské společnosti.

Změna poměru sil mezi protikladnými společenskými systémy ovlivnila mezinárodní vztahy, dala jim novou kvalitu a vedla k rozvoji dalších, do té doby neexistujících dimenzí. K základním patří skutečnost, že za současné mezinárodní situace lze jen stěží nalézt oblast vztahů mezi státy a národy, která by nebyla poznamenána základním rozporům současné epochy mezi světovým socialismem a kapitalismem a problémy války a míru. Tedy oblastmi, které mají celosvětový význam a světónázorový obsah. Platí to hlavně o tzv. globálních problémech lidstva, ke kterým patří problémy války a míru, ochrany životního prostředí, zabezpečení energetických, surovinových a potravinových zdrojů, řešení demografických problémů aj.

V materiálech XVI. sjezdu KSČ, XXVI. sjezdu KSSS, zasedání ÚV KSČ a KSSS i v řadě projevů stranických a politických představitelů nalezneme dostatek argumentů o tom, že boj za mír má výrazně

světónázorový obsah, neboť je v současné epoše bojem za právo na život, za zachování lidského rodu, za zachování života na naší planetě. Zkoumání těchto problémů, které souvisí s historickým zápasem socialistických zemí a pokrokových sil celého světa za odvrácení jaderné katastrofy, je neoddelitelně spojeno s charakterem současné epochy, s analýzou toho, jak oba protikladné společenské systémy v teoriích mezinárodních vztahů, v teoriích o společenském vývoji a společenských zákonitostech na straně jedné a zahraničněpolitických koncepcích a strategických koncepcích na straně druhé, na tuto situaci reagují. Oblast míru se stala všeobecně lidskou hodnotou (je bojem za právo na život, za zachování lidského života), aniž by ztratila svůj třídní charakter proto, že tento boj je bojem protikladných třídních sil v mezinárodním měřítku a že nebezpečí zničení lidské civilizace vyplývá z hazzardérské politiky imperialismu. Světónázorové aspekty vystupují i v souvislostech mezinárodních vztahů — politiky — humanismu — morálky — společenského pokroku.

Také řešení ostatních globálních problémů je závislé na tom, zvítězí-li realismus ve světové politice a síly míru, nebo se nepodaří zabránit dalšímu kolu zbrojení militaristických kruhů USA. Jak uvádí Deklarace členských zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci, za této situace se cmezují také možnosti řešit takové nejdůležitější problémy celého lidstva, jako je zajištění potravin pro rostoucí počet obyvatel světa, racionální využívání palivových a surovinových zdrojů, využívání nových energetických zdrojů, vesmíru a světového oceánu a ochrana životního prostředí.

Eskalace horečného zbrojení a podřízenosti ekonomických vztahů agresivní politice ztěžuje nalezení východiska z hospodářské krize kapitalistického světa.

Světónázorovou podobu získává i boj ideologů a apologetů imperialismu proti marxisticko-leninskému učení o společenském vývoji a společenském pokroku. Šířením teorií industriální společnosti útočí proti materialistickému pojetí dějin a marxisticko-leninské metodologii analýzy společenských jevů zvláště proti teorii tříd, třídního boje, sociální revoluce, teorii společenského pokroku apod. Přestavy o budoucnosti lidstva interpretují buržoazní ideologové mimo reálný svět, mimo socialismus.

Jelich návrat k teorii pokroku je spojen pouze s další možností sebereformování kapitalismu. Popírají zákonitost střídaní společenskoeconomických formací i zákonitost vzniku socialismu jako vyššího, pokrokovějšího stupně společenského vývoje. Ignorují přednosti reálného socialismu před kapitalismem.

Buržoazní ideologie ve snaze čelit růstu mezinárodně politické autority zemí socialistického společenství a změnám v poměru sil ve prospěch socialismu, se chce stát stále vědoměji rozhodující duchovní silou nejen imperialistického světa, ale chce ovlivnit myšlení lidí na celé planetě. Proto v posledních letech zesílila své světónázorové působení. Přichází se svým modelem budoucnosti lidstva i uspořádání společnosti. Dostává se však, jak jsem uvedl v předchozí analýze, do nezáviděníhodné situace, neboť nemůže přinést světu nic, mimo kritiku teorie a praxe socialistické zahraniční politiky, odsuzování komunismu jako omylu dějin a ospravedlňování imperialismu a jeho militantní politiky.

Proto se soustřeďuje spíše na nepřímou než přímou apologetiku kapitalismu, propaguje západní způsob života a v ideologickém působení na různé skupiny obyvatelstva, hlavně inteligenci, mládež i věřící nastavuje křivé a falešné zrcadlo „amerického blahobytu, mírumilovnosti a humanosti“ a „neschopnosti socialismu“ řešit dějinné problémy.

Z těchto souvislostí vyplývají některé metodologické přístupy ke zvýšení účinnosti a efektivnosti propagandy mezinárodních vztahů.

Vědecká analýza mimořádně složitých mezinárodních vztahů, jejichž dynamika se neustále zrychluje, není možná bez pochopení problémů války a míru v soudobé epoše. Nezbytnost tohoto přístupu je dána složitostí vztahů mezi silami míru, bojujícími

ciemi za odvrácení války a těmi, jež válečné přípravy podněcují. Na pozadí tohoto vyhroceného třídního zápasu je možné zaujmout stanovisko k různým politickým hnutím, proudům a směrům v mezinárodní politice.

Pochopit problémy války a míru v současných mezinárodních vztazích není možné bez využití znalostí materialistického pojetí dějin a marxisticko-leninského učení o válce a armádě. Pouze v celém souhrnu konkrétně historických, sociálně ekonomických a politických vztahů ve státě nebo koalici států, v konfrontaci politické teorie, proklamací a vlastní praxe je možné pochopit vztahy států k problémům války a míru.

V politicko-výchovné práci v armádě při výkladu současných mezinárodních vztahů není možné podceňovat marxisticko-leninské učení o válce a armádě, které je výchozím předpokladem pro pochopení nevyvalého růstu nebezpečí, které hrozí lidstvu z dlouholetého úsilí vládnoucích kruhů USA neustále zvyšovat svou vojenskou sílu a využívat ji v zahraniční politice při řešení sporů mezi kapitalismem a socialismem i ostatními pokrokovými silami.

Při výkladu podstaty míru i obsahu různých druhů mírových iniciativ je třeba prokázat, že mír je také způsobem uskutečňování politiky, že je jak ve vztahu k obsahu, tak i k podstatě třídní, je politikou. Falešná mírová rétorika imperialistických kruhů nic nemění na jejich praktických činech, jejichž podstatou zůstává nadále úsilí o dosažení vojenské převahy a řešení mezinárodních otázek s pomocí síly a hrozby silou. Cestu k překonání napjaté situace ve světě, která vznikla vinou agresivních kruhů imperialismu, ukazuje mírový program, vypracovaný socialistickými zeměmi. Je zaměřen k dosažení dohod, které by mohly reálně snížit úroveň vojenské konfrontace, vyloučit z mezinárodního života použití síly a hrozby silou a odvrátit jadernou válku. Iniciativní návrhy socialistických zemí obsažené v pražské Politické deklaraci členských států Varšavské smlouvy z 5. ledna roku 1983, ve Společném prohlášení moskevského setkání vedoucích stranických a státních činitelů socialistických zemí z 28. června roku 1983, v Deklaraci ekonomické porady členských zemí RVHP nazvané Zachování míru a mezinárodní hospodářské spolupráce ze 14. června roku 1984 aj., poskytují dostatek argumentů o odhodlání socialistických zemí uhájit spravedlivý mír.

Vést efektivní ideologický boj v oblasti mezinárodních vztahů proti křivému tažení imperialistů vůči pokrokovým silám

předpokládá promítnout různé teorie a názory imperialistických ideologů o socialismu, míru a pokroku, stejně jako apologetické názory obhajující zahraniční i vnitřní politiku USA a jejich satelitů, do světónázorových východisek. Jen z těchto přístupů je možné postihnout jejich třídní a gno-seologické kořeny a cíle.

Bez realizace těchto předpokladů není možné orientovat se ve změti směrů a proudů imperialistické ideologie. Pouze za tohoto předpokladu můžeme ofenzivně a efektivně vést boj proti buržoazní ideologii v její celistvosti.

V ideologické práci v armádě nelze opomenout požadavek spojení boje s buržoazní ideologií s bojem za upevnění a pro-

hloubení vědeckého světového názoru a rozvíjení marxisticko-leninské teorie v současné epoše.

Současný třídní boj v mezinárodní oblasti poskytuje dostatek argumentů o přednostech socialistické společenskoeconomické formace před kapitalistickou, o humanitnosti, morálnosti a pokrokovosti a amorálnosti imperialistické politiky a jejích cílů.

Oslavy 40. výročí vítězství nad fašismem jsou příležitostí k posílení výchovy příslušníků armády v duchu socialistického vlastenectví a proletářského internaciona-lismu, v duchu jejich neustálého odhodlá-ní bránit vymoženosti socialismu, mírový život a jeho pokrokovou perspektivu.

Základní determinanty a tendence rozvoje vojenského školství ČSLA

Přechod naší společnosti do období výstavby rozvinutého socialismu je podmíněn především výraznějším uplatňováním intenzifikačních faktorů společenského rozvoje. V rámci tohoto zásadního požadavku usiluje KSČ o prohlubování vědeckého řízení rozvoje naší socialistické společnosti na základě zdokonalování plánovacího procesu, jehož důležitým předpokladem je zvýšení úlohy vědeckých prognóz a dlouhodobých výhledů v zájmu dokonalejšího poznávání možností a cest budoucího rozvoje. Jedním z rozhodujících předpokladů k využívání intenzifikačních přístupů a zdrojů, zejména výsledků rozvoje vědy a techniky a zdokonalení řízení a organizace práce na všech stupních, je zvýšení kvality a efektivnosti výchovy a vzdělání pracujících a především odborných kadrů. Proto také v rámci prognostických prací o rozvoji naší společnosti byl vypracován v podstatě jako jeden z prvních Projekt dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy. Tento dokument schválený předsednictvem ÚV KSČ a federální vládou má výrazně prognostický charakter a tvoří komplexní a perspektivní orientaci pro činnost všech orgánů a institucí, které v této oblasti aktivně působí. Postupně naplňování obsahu uvedeného dokumentu je středem pozornosti vedoucích orgánů KSČ

i ČSSR, které také rozpracovávají požadavky a úkoly k jeho realizaci, jak o tom svědčí i celostátní porada učitelů v červnu roku 1984.

Z naléhavých potřeb upevňování obranyschopnosti naší země i narůstajících úkolů ve výstavbě a činnosti ČSLA v etapě budování rozvinutého socialismu v ČSSR, vyplynul proto i objektivní požadavek na vypracování prognostické studie o rozvoji vojenského školství ČSLA do roku 2000. Cílem jejího zpracování bylo vytvořit objektivní podklady pro rozhodování řídicích orgánů ČSLA v oblasti vojenského školství s potřebnou perspektivou a tím vytvořit základní předpoklady pro koncepci, komplexní a dlouhodobé plánování i řízení jeho dalšího rozvoje.

Základním východiskem prognózy je taková varianta mezinárodních vztahů, ve které bude jejich vývoj probíhat bez globálního válečného konfliktu.

Komplexní prognostická studie o dalším rozvoji vojenského školství je prvním dokumentem tohoto druhu v ČSLA, a proto si vyžaduje, aby všechny základní věcné problémy, které tvoří její obsah, byly dále rozpracovány v souladu s vývojem základních determinantů, ovlivňujících rozvoj jednotlivých oblastí i vojenského školství jako celku.

Vojenské školství je nedílnou součástí ČSLA a je úzce spjato s vývojem její výstavby. Současně je i nedílnou součástí školství ČSSR. Vojenské vysoké školy jsou současně i nedílnou součástí vědeckovýzkumné základny našeho státu. Úkoly a organizace vojenského školství se v jeho dosavadním vývoji vyvíjely a měnily v závislosti na úkolech, organizaci, výbroji a výcviku v ČSLA i na základě integračních požadavků v rámci Varšavské smlouvy. Vojenské školství se tedy významnou měrou podílí na realizaci vojenské politiky KSČ, jejíž mimořádně závažnou součástí je příprava vysoce kvalifikovaných vojenských odborníků pro potřeby ČSLA. Proto periodizace a tendence jeho dosavadního vývoje odráží v zásadě jednotlivé etapy budování i úkoly, které ČSLA v jednotlivých historických obdobích plnila.

Vojenské školství má v současné době rozhodující podíl na doplňování ČSLA kvalifikovanými vojenskými odborníky, na zvyšování celkové kvalifikační úrovně jejího velitelského sboru i na zkvalitňování jeho věkové struktury i jeho stranické základny.

Současná etapa vývoje vojenského škol-

ství ČSLA, kterou lze vymezit přijetím a realizací usnesení předsednictva ÚV KSČ z 21. dubna roku 1972, 12. ledna roku 1979 a 24. 6. 1984 je logickým vyústěním jeho dosavadního vývoje. Vojenské školství ČSLA tvoří v současném období ucelenou výchovně vzdělávací soustavu, která zabezpečuje a realizuje přípravu vojenských odborníků na úrovni středškolského, vysokoškolského i postgraduálního vzdělání. Tato soustava umožňuje adekvátně a včas reagovat na nové požadavky ČSLA i rozvoje vojenství a přeměny, vyplývající z realizace školské politiky strany při zdokonalování výchovně vzdělávací soustavy.

V průběhu dosavadního vývoje, jak vyplývá z usnesení přijatých předsednictvem ÚV KSČ k rozvoji vojenského školství, reagovala školská politika KSČ vždy s potřebným časovým předstihem na nové požadavky rozvoje ČSLA a na přípravu jejich odborníků. Dlouhodobá platnost a perspektivní charakter usnesení předsednictva ÚV KSČ v oblasti vojenského školství vytvářejí základnu a prostor pro cílevědomé prognózování a řízení jeho dalšího rozvoje i potřebné předpoklady k intenzifikaci jeho činnosti.

Rozvoj vojenského školství ČSLA bude v nastávajícím období v rozhodující míře ovlivňován celou řadou objektivních determinant.

Z hlediska mezinárodního vývoje je nutné počítat s trvalým vlivem projevů základního rozporu současné epochy, bojem dvou protichůdných společenských soustav — světového socialismu a kapitalismu. Vzhledem k růstu agresivity světového imperialismu bude nutné i nadále zvyšovat obranyschopnost světového socialistického společenství a zdokonalovat připravenost jeho ozbrojených sil. ČSSR se bude na tomto úkolu podílet mj. i přípravou vysoce kvalifikovaných, politicky vyspělých důstojníků a praporčíků ve vojenských školách ČSLA.

Ve vojenském školství se bude výrazně prosazovat komplexní vliv budování rozvinuté socialistické společnosti v ČSSR. Vojenské školství zůstane i v budoucnu politicky vysoce exponovaná oblast, která bude stále více ovlivňována komunistickou stranou, jejíž vedoucí úloha se bude dále prohlubovat.

Ze strategické linie KSČ na budování a obranu republiky, která je a bude charakterizována stále výraznějším využíváním výsledků vědy a techniky, vyplývá pro vojenské školství základní požadavek na pro-

hloubení intenzifikace jeho rozvoje v nadcházejícím období.

Současně budou narůstat úkoly komunistické výchovy všestranně rozvinutého člověka v naší společnosti. Vzhledem k narůstání třídního boje v ideologické oblasti a psychologické války proti světovému socialismu a zvyšujícím se požadavkům na přípravu a výchovu uvědomělých obránců vlasti a socialismu bude potřebné ve vojenských školách klást mimořádný důraz na světonázorovou, třídní, vlasteneckou, internacionální a morálně politickou i psychologickou přípravu a výchovu žáků a posluchačů na zásadách marxismu-leninismu.

Rozvoj vojenského školství bude stále výrazněji ovlivňován dalším prohlubováním integračních procesů uvnitř naší země i mezi zeměmi světového socialistického společenství a jejich armádami.

Vědeckotechnický pokrok a s tím související rozvoj a vývoj automatizovaných zbraňových a technických systémů všech druhů vojsk bude zvyšovat požadavky na zvládnutí automatizace prací spojených s přípravou zbraní a techniky k použití.

Nové zbraňové systémy a dokonalejší bojová technika vyvolávají kvalitativní změny v taktice a operačním umění. Projeví se to ve využití takových prostředků, jako

jsou laserová technika, neutronové zbraně, nové prostředky ničení a dopravy náplní na cíle, prostředky REB, kosmické prostředky apod.

Organizační struktura vojsk, obsah a způsoby velení vojskům se budou postupně přizpůsobovat měnícím se podmínkám boje a operace. Větší změny se očekávají v souvislosti se zaváděním nových prostředků a metod velení vojskům. Proces komplexní automatizace výrazně ovlivní řídicí činnost velitelů a náčelníků na všech stupních velení.

Další vývoj profesionální a kvalifikační struktury vojáků z povolání ČSLA bude ovlivňován proměnami jejich práce a kvalifikace, vyvolanými vědeckotechnickým a sociálně politickým rozvojem společnosti a armády. Pro rozvoj profesionální struktury bude charakteristický relativně rychlý růst vojenskoinženýrských a technických profesí. Budou se zvyšovat požadavky na technickou připravenost velitelů, náčelníků a štábních pracovníků, jakož i na operačně taktickou, řídicí a organizátorskou připravenost inženýrských pracovníků. Rozvoj vojenské techniky se promítne do vývoje vojenských odborností především tím, že vyvolá jejich další členění a vznik nových CVO.

Rozvoj vojenského školství ČSLA v na-

stávajícím dvacetiletí budou významně ovlivňovat i další důležité determinanty.

Budou to především celkové počty školních žáků a posluchačů a jejich vývoj v souladu s potřebami doplňování praporčíckého a důstojnického sboru ČSLA. Vliv tohoto faktoru je poměrně značný. Ovlivňuje počty, strukturu funkcí i kvalifikace stálého stavu, organizační strukturu vojenských škol, rozsah jejich učebních prostorů a zařízení i celou učební a výcvikovou základnu. Tendence vývoje počtu školních ovlivňují výrazně i vývoj zabezpečení činnosti škol. Vzhledem k tomu bude potřebné s dostatečným předstihem směřné počty žáků a posluchačů 1. ročníku optimalizovat a školám je upřesňovat rámcově na desetileté a konkretizovat na pětileté období.

Velmi výrazně budou rozvoj vojenského školství ovlivňovat i vstupní kvality uchazečů o studium, zejména na základě probíhající přestavby studia na základních a středních školách ČSSR. Důležitým úkolem proto bude tento vývoj sledovat, vědecky zjišťovat reálné vstupní kvality a čas na ně reagovat úpravami obsahu i metodiky výuky ve vojenských školách. Rovněž se budou měnit kvality uchazečů o studium v PGS z řad absolventů VVŠ, kteří byli připravováni podle základní učební dokumentace platné od roku 1978—1979.

Uvedené determinanty se projeví ve změnách v obsahu, dělbě i charakteru práce i profesí vojáků z povolání. Tyto změny pak vyvolají nové požadavky na kvalifikaci vojenských kádřů i její další zdokonalování. Současně poznatky ukazují, že složitost a namáhavost činnosti vojenských kádřů v příštích letech poroste, a že nejvýraznější změny v jejich činnosti se projeví zejména v těchto oblastech.

Především bude narůstat význam morálně politických hodnot, ideologické a psychologické pevnosti vojenských kádřů.

Bude se prohlubovat specializace v technickém vybavení vojsk i v činnosti vojenských kádřů s cílem zvýšit individuální výkonnost jednotlivých organizačních prvků. Tato specializace však bude založena na širokém teoretickém základě, který umožní vojenským odborníkům přistupovat k řešení konkrétních problémů praxe systémově a ve všech potřebných souvislostech.

Úspěšné řešení složitých problémů řízení politické a bojové přípravy vojsk i vlastní bojové činnosti bude stále výrazněji pod-

míněno využíváním vědeckých metod práce. Proto je možné předpokládat prohloubení organizátorského i tvůrčího charakteru činnosti vojenských kádřů a výrazný růst intenzity duševní práce v jednotě se zdokonalováním jejich fyzické připravenosti.

Vývoj stále účinnějších zbraní a zbraňových systémů i předpokládaných způsobů boje a operace bude zvyšovat ve vojenské činnosti význam faktoru času. To si vyžádá mj. i nové způsoby organizace práce, nové metody velení a řízení v polních i mírových podmínkách.

Vědeckotechnický rozvoj v ČSLA a z něho vyplývající důsledky budou

- vyžadovat růst technické připravenosti vojenských kádřů,

- prohlubovat jejich komplexní odpovědnost za podřízené vojáky, svěřenou techniku a materiál,

- zvyšovat rozsah jejich povinností k bojové technice a materiálu,

- ovlivňovat i stránku sociální (práce s lidmi a jejich výchova budou v příštích letech obtížnější a vyžádají si hlubší ideo-

vě politickou, pedagogickou i psychologickou přípravu vojenských kádřů).

V závislosti na těchto změnách v činnosti vojenských kádřů se budou měnit i kvalifikační požadavky na ně kladené.

Ve všeobecných kvalifikačních požadavcích, které budou kladeny na všechny profese důstojníků a praporčíků ČSLA, se budou prosazovat v nastávajícím období zejména tyto tendence:

- zvyšování požadavků na ideovou vyspělost a třídní politické chápání úkolů obrany socialismu v rámci Varšavské smlouvy a z toho vyplývajících požadavků na uvědomělou kázeň, iniciativu a pracovní obětavost,

- růst požadavků na znalosti, schopnosti a dovednosti potřebné k výchově a efektivnímu řízení vojenských kolektivů a k organizaci jejich života podle vojenských řádů,

- výraznější způsobilost k efektivní práci v podmínkách velkého psychického zatížení a ve zkrácených lhůtách,

- připravenost k využívání vědeckých metod práce v profesionální činnosti,

- zvyšování požadavků na hluboké zvládnutí přírodovědného základu, podmiňujícího vědeckotechnický pokrok ve vojenství,

- celková vyšší technická připravenost,

- náročnější ekonomická příprava a požadavky na ekonomické myšlení a schopnost prosazovat linii efektivnosti a hospodárnosti v každé činnosti.

V celkovém systému výchovy a vzdělávání v ČSLA budou mít vojenské školy i nadále rozhodující postavení. Proto je nutné výrazněji prohloubit jejich sepětí se všemi oblastmi společenského života a zejména s vojenskou praxí ČSLA i ostatních armád států Varšavské smlouvy. Měly by se postupně stát hlavními studijními, odbornými a vědeckými centry pro všechny generace a kategorie vojáků z povolání. Při nejvyšším spojení s praxí a životem společnosti i ČSLA by měly prohlubovat svůj podíl na rozvoji vědy a techniky v ČSLA a zabezpečovat potřebné podmínky k sebevýchově a sebezvzdělávání vojáků z povolání u vojsk.

Základním cílem výchovy a vzdělávání ve vojenských školách zůstane i nadále příprava všestranně rozvinuté osobnosti žáků a posluchačů, kteří se připravují na společensky závažné a náročné vojenské povolání. K realizaci tohoto cíle bude soustava vojenských škol ČSLA zabezpečovat vojen-

Vedle uvedených tendencí v požadavcích všeobecně kvalifikačních se budou prosazovat změny i v profesionálních a specifických kvalifikačních požadavcích u jednotlivých kategorií vojenských kádřů i jednotlivých druhů vojsk a služeb ČSLA. Z celého komplexu kvalifikačních požadavků budou vycházet základní úkoly přípravy vojenských kádřů i zvyšování jejich kvalifikace ve vojenských školách i u vojsk.

Celkově můžeme shrnout, že v systému přípravy vojenských kádřů pro nastávající období bude i nadále naplňován požadavek celoživotního vzdělávání a sebezvzdělávání a při jeho realizaci musí být dosaženo potřebného časového předstihu před potřebami praxe vojsk. Kvalifikační příprava i zvyšování její úrovně musí mít dlouhodobý výhled, její výsledky mnohdy najdou své plné uplatnění až v další perspektivě.

Tato příprava bude muset být zaměřena na větší integraci a akceptovat širší přírodovědní základ, rozvíjení logického myšlení a pružné reagovat na potřeby praxe. Značně naroste potřeba rozsáhlých teoretických vědomostí z různých oblastí vševojskových, technických a technologických činností a procesů.

Bude také docházet k výraznějšímu sepětí vědy, výchovy i vzdělání a ke stále většímu sblížení sféry vědeckých poznatků se sférou jejich realizace, což dále ovlivní potřebu stálého vzdělávání vojáků z povolání.

ské středoškolské, pomaturitní, vysokoškolské a postgraduální vzdělání.

Vojenské středoškolské vzdělání

Všeobecně vzdělávací polytechnické středoškolské vzdělání budou zabezpečovat vojenská gymnázia (VG), připravující své žáky především ke studiu na vojenských vysokých školách (VVŠ) a pro budoucí důstojnické povolání. V souladu s Projektem rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy bude ve VG realizován přechod na všeobecně vzdělávací polytechnické středoškolské vzdělání, respektující celospolečenské tendence i specifické potřeby dalšího uplatnění absolventů VG v ČSLA. Bude účelné obsahovou koncepci, metody a formy studia na VG zpracovat a průběžně upřesňovat v úzké spolupráci s VVŠ, pro které VG připravují své žáky. V tomto přístupu respektovat základní požadavky jednotlivých oborů studia ve

VVŠ i existující různorodost schopností a osobních zájmů absolventů VG při přechodu ke studiu na VVŠ. Závažným úkolem VG bude rozvíjení práce s talentovanými žáky, zejména ve volitelných a nepovinných předmětech. Výrazněji bude rozvíjena studentská odborná práce, prohlubována i v zájmové činnosti. I v této oblasti své činnosti by měla VG podstatně úžeji spolupracovat s příslušnými VVŠ.

Vojenské střední odborné školy (VSOŠ) budou v nastávajícím období poskytovat svým absolventům středoškolské, všeobecně polytechnické, vojenskoodborné vzdělání v souladu se stanovenými požadavky. Cílem výchovy a vzdělávání žáků ve VSOŠ bude příprava středoškolsky vzdělaných vojenských odborníků ČSLA, připravených realizovat úkoly vyplývající z funkcí, které budou vykonávat v rámci své profese a odbornosti. Toto vzdělání umožní absolventům VSOŠ zvyšovat kvalifikaci i studiem na VVŠ. Koncepce obsahu a metod přípravy žáků ve VSOŠ budou vycházet z nových kvalifikačních požadavků, které vyplývají ze změn v obsahu, charakteru a dělby práce probíhajících na základě vědeckotechnického rozvoje a jeho důsledků u jednotlivých druhů vojsk a služeb. Zvláštní pozornost bude věnována zkvalitňování výuky speciálních vojenskoodborných, vojenskotechnických i ekonomických předmětů, které završují odborné zaměření absolventů v rámci příslušného studijního oboru. Proto bude nutné jejich obsah koncipovat tak, aby umožnil absolventům uplatňovat při výkonu svých funkcí nejnovejší poznatky a metody řešení konkrétních úkolů daného druhu vojska nebo služby. Bude nutné zkvalitňovat také metody a formy praktických zaměstnání a výcviku, kde se bude prohlubovat podíl polního výcviku, výcviku na тренаžerech, simulátorech, výuky v dílnách, laboratořích, opravárnách techniky apod.

K výkonu funkcí velitelů čet nebo jiných základních důstojnických funkcí bude určitá část důstojníků přechodně připravována na stupni středoškolského vzdělání. V souladu s novým zákonem o soustavě základních a středních škol bude hlavní formou této přípravy studium dělnické mládeže v nově zřízených vojenských středních odborných učilištích. Tato forma přípravy přestane plnit svou funkci, až VVŠ budou naplňovat potřebné počty funkcí vysokoškolsky vzdělanými důstojníky.

Pomaturitní studium

V současné době jsou v pomaturitním studiu připravováni budoucí důstojníci

v ročních důstojnických školách a absolventi vojenských středních škol v ojedinelé organizovaných kursech. Požadavky na celoživotní vzdělávání absolventů vojenských středních, zejména odborných škol, požadavky na obnovování, inovaci znalostí, případně i jejich rekvalifikaci vyplývající z vývoje vojenské techniky, změn v bojovém použití vojsk, z potřeb prohlubování výchovné práce s podřízenými apod., vyžadují urychlené propracování uceleného systému pomaturitního studia. Tento systém by měl vycházet z uvedených požadavků, ale současně respektovat i možnosti získávání vysokoškolského vzdělání pro uchazeče praporčíky z příslušnou odbornou vojenskou praxí ve VVŠ ČSLA.

Vojenské vysokoškolské vzdělání

Vojenské vysoké školy budou plnit úlohu klíčových výchovně vzdělávacích a vědeckých center ČSLA, která budou výrazně spojit marxisticko-leninskou výchovu s rozvojem vědeckého poznání, životem naší socialistické společnosti a ČSLA. Cílem jejich činnosti bude všestranná příprava vysoce kvalifikovaných vojenských odborníků pro náročné řídicí, organizátorské a tvůrčí činnosti v jednotlivých oborech a specializacích vojenské praxe, marxisticky ideově teoreticky vzdělaných a o správnosti politiky KSČ přesvědčených, vybavených požadovanými vědeckými poznatky, ovládajícími vědecké metody práce i řízení a schopných organizovat, řídit, cvičit a vychovávat své podřízené k aktivnímu plnění úkolů obrany socialismu a naší vlasti.

Proto je žádoucí realizovat potřebné kvalitativní přeměny v obsahu i metodách práce vojenských vysokých škol v předstihu před potřebami vojskové praxe.

Vojenské vysokoškolské vzdělání bude organicky navazovat na novou koncepci civilního vzdělání i vojenského středoškolského a bude se rozvíjet jako racionální a otevřený podsystém v rámci vojenského školství v souladu s aktuálními, ale zejména perspektivními potřebami ČSLA, obrany země a socialistického společenství.

Základním rysem vysokoškolského vzdělání důstojníků bude osvojení základů marxismu-leninismu, marxisticko-leninské metodologie a gnozeologie jako základů vědeckého myšlení. Tento ideově teoretický základ umožní komplexně a systémově řešit teoretické a praktické problémy, analyzovat a kriticky hodnotit empirické poznatky a ovládnout základní vědecké metody teorie i praxe řízení a velení. Vojenské vysokoškolské vzdělání, založené na hlubokém

teoretickém základě a nezbytném osvojení dovedností a návyků, bude zaměřeno k hlubokému ovládnutí příslušných vojenskoodborných a vojenskoinženýrských disciplín. Zvýrazněna bude zejména narůstající potřeba zvládnutí metodologie těchto disciplín a příprava posluchačů v metodice výchovy, výuky a výcviku předmětů bojové a politické přípravy.

Nedílnou součástí vysokoškolského vzdělání bude příprava absolventů vojenských vysokých škol pro aktivní veřejně politickou, politickovýchovnou, kulturně výchovnou a zájmovou činnost u vojsk, která bude realizována především v mimovýukové činnosti.

Toto pojetí vojenského vysokoškolského vzdělání umožní, aby se absolventi VVŠ uměli správně politicky orientovat, přizpůsobovat rychle se měnícím podmínkám a důsledkům rozvoje socialistické společnosti, vědy a techniky i vojenství a dokázali včas i tvůrčím způsobem zavádět a využívat nových poznatků vědy a techniky v praxi vojsk a při plnění úkolů a povinností.

Postgraduální vzdělání

Základním směrem dalšího vzdělávání vybraných absolventů VVŠ zůstane i v dalším období postgraduální studium (PGS). Jeho absolventi v něm získají vysoké vojenské vzdělání. PGS bude i nadále realizováno v příslušných specializacích velitelsko-štabního, inženýrsko-štabního a organizátorsko-ekonomického oboru ve vojenskopolitickém školství i ve vojenskopolitickém a vojenskopedagogickém směru. Struktura těchto specializací bude průběžně upravována podle konkrétních potřeb rozvoje ČSLA.

PGS bude v zásadě organizováno formou řádného (denního, internátního) studia.

Vysoká obsahová úroveň i studijní náročnost postgraduálního studia bude vytvá-

řet optimální předpoklady k jeho propojení s jednotlivými formami výchovy vědeckých kádřů pro ČSLA.

Druhým základním směrem budou postgraduální kursy jako hlavní forma dalšího vzdělávání pro většinu absolventů VVŠ. Kursy tedy mají v systému jejich celoživotního vzdělávání důležité místo, a proto by měly mít pro ucelenou kategorii důstojníků cyklický charakter. Jejich posláním bude zabezpečovat především inovaci získaného vysokoškolského vzdělání, popřípadě prohloubení dosavadní specializace v dílčích, zejména nových problémech a úsecích. Podle potřeb ČSLA budou postgraduální kursy zabezpečovat i rekválifikaci některých důstojníků.

Důležitým úkolem systému postgraduálního vzdělávání bude péče o zvyšování pedagogické kvalifikace učitelů vojenských vysokých i středních škol v rámci uceleného a jednotného systému.

Požadavky na zvyšování jazykové připravenosti určité části důstojníků (popřípadě i praporčíků) v nastávajícím období si vyžádají další rozvinutí postgraduálních jazykových kursů.

Hlavní metodou postgraduálního vzdělávání bude samostatná práce posluchačů. Jestliže tato metoda je a bude zvyšována již na stupni vysokoškolského studia, pak bude potřebné usilovat o její vyšší kvalitu a formy jejího uplatňování v podmínkách postgraduálního vzdělávání, kde budou studovat vybraní absolventi VVŠ. Přitom zde bude nutné diferencovat uplatňování metody samostatné práce posluchačů u postgraduálního studia a v kursech. Zvláště v PGS bude rozvíjeno zapojení posluchačů do vědeckovýzkumné práce kateder tak, aby byla organicky propojena s výchovně vzdělávacím procesem. Rozvoj samostatné tvůrčí práce posluchačů bude organicky spojen s vyhledáváním nadaných i talentovaných posluchačů (včetně zapojení do vědecké výchovy), a s vysokou politickou a odbornou péčí o ně.

Poznámka redakce: Autor článku vedl v letech 1981–1983 rozsáhlý pracovní kolektiv, který zpracovával prognostickou studii o předpokládaném rozvoji výchovy a vzdělávání vojenských kádřů s časovým horizontem do roku 2000. Údaje článku se nerozházejí se zpracovanou a úspěšně oponovanou studií.

K třicátému výročí vzniku Varšavské smlouvy

Dne 14. května 1955 byla ve Varšavě podepsána Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi evropskými socialistickými zeměmi, která vstoupila do mezinárodního života jako Varšavská smlouva. K jejím signatářům patří i socialistické Československo, které se ve své politice důsledně orientuje na upevňování přátelství a spolupráce se socialistickými zeměmi, především se Sovětským svazem. Na tomto základě je spolehlivě zajištěna jeho bezpečnost a nezávislost.

Varšavská smlouva — prvá a jediná obranná organizace socialistických zemí v dějinách — vznikla deset let po skončení druhé světové války a šest let po založení Severoatlantického paktu, který sdružil hlavní kapitalistické státy. Byla vytvořena v době, kdy světový imperialismus v čele se Spojenými státy se pokusil zapojením NSR do NATO zvrátit poměr vojenských sil v Evropě mezi socialismem a kapitalismem ve svůj prospěch. V polovině padesátých let se proces militarizace západního Německa zrychlil a zvýšilo se válečné nebezpečí. Vojenské ohrožení socialistických zemí značně vzrostlo.

Založení Varšavské smlouvy mělo závažné mezinárodní důsledky: sjednotilo a znásobilo sílu socialistických zemí a vytvořilo výhodné předpoklady pro kvalitativně vyšší politickou a vojenskou spolupráci. To vedlo ke vzniku společné zahraničněpolitické strategie a obranné strategické doktríny. Jejich teoretický a praktický základ tvoří mírové soužití států s rozdílným společenským zřízením a leninské učení o obraně socialismu. Prvořadý význam mělo to, že Sovětský svaz zlikvidoval americký jaderný monopol a že sovětské ozbrojené síly byly postupně od základu přebudovány a kvalitativně daleko překročily úroveň, na níž byly koncem Velké vlastenecké války.

Na světě existuje asi deset vojenskopolitických organizací rozličného významu. Mezi těmito organizacemi zaujímá zvláštní místo Varšavská smlouva. Ta se od všech ostatních liší především svou sociální podstatou a svým posláním. Představuje jedinou vojenskopolitickou organizaci, která má skutečně obranný charakter.

Třicáté výročí vzniku Varšavské smlouvy skýtá příležitost zamyslet se nad některými důležitými otázkami. Především nad poučením z poválečných dějin mezinárodních vztahů, nad průběhem zápasu dvou protikladných společenských soustav a v tomto kontextu nad současnými aktuálními politickými a vojenskopolitickými otázkami. Dnes bez přihlídnutí k existenci Varšavské smlouvy není možné poznat ani jeden vážnější mezinárodní problém v Evropě a ve světě, především problematiku války a míru.

Varšavská smlouva se nejvíce zasloužila o to hlavní, že Evropa a svět byly dosud uchráněny od požáru nové světové války a že bylo dosud zajištěno nejdůležitější právo

každého člověka — právo na život. Tohoto dějinného úspěchu bylo dosaženo v rozhodném boji proti agresivní politice imperialismu. Varšavská smlouva nejvíce přispěla k řešení těchto klíčových (strategických) otázek:

1. Ke změně poměru sil mezi socialismem a imperialismem a mezi silami míru a silami války. To ve spojení s dalšími mezinárodními faktory umožnilo komunistickému hnutí formulovat tezi, že nová světová válka není nevyhnutelná, že je možné jí zabránit. Mírovým silám tím byly dány nové perspektivy jejich boje. Pro mezinárodní vývoj má zásadní význam, že síly míru jsou silnější než síly války. Všechno záleží na jejich mohutnosti a cílevědomosti jejich postupu.

2. K dosažení vojenskostrategické rovnováhy mezi socialismem a imperialismem. To je úspěch historického významu. Rovnováha zužuje a omezuje agresivní možnosti imperialismu. Jaderná válka proti socialistickým zemím by byla pro síly imperialismu sebevraždou.

3. K obohacování zvláštního obsahu leninské politiky mírového soužití, především pak koncepcí uvolňování mezinárodního napětí a možností jejího přechodu k vojenskému uvolnění. Mírové soužití je v podmínkách vyhrčené mezinárodní situace vztahem k otázce války a míru a v tomto kontextu též vztahem k jaderné válce, k závodům ve zbrojení, k uvolňování napětí a k nejdůležitějšímu právu každého člověka — právu na život. Možnost odvrácení jaderné války vytváří jedině politika mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením při respektování zásad stejné bezpečnosti, spravedlnosti, rovnoprávnosti, nevyměšování do vnitřních záležitostí a vzájemných výhod.

4. Ke zdokonalování nového typu mezinárodních vztahů, které se rozvíjejí na základě principů socialistického internacionalismu. Socialistické státy tak dávají ostatním státům příklad přátelských a skutečně rovnoprávných a vzájemně výhodných vztahů. Na tomto základě překonávají případné těžkosti, pokud vzniknou. Nejvyšší úroveň rozvoje dosahuje nový typ mezinárodních vztahů mezi členskými státy Varšavské smlouvy a RVHP. Členské státy Varšavské smlouvy se orientují na spolupráci se všemi socialistickými státy. Sovětský svaz a další země socialistického společenství usilují o normalizaci vztahů s ČLR a dosáhly v tomto směru jistých výsledků. Avšak politické konzultace, které probíhají mezi SSSR a ČLR, ukazují, že v různých principiálních otázkách přetrvávají neshody. Politika ČLR způsobila, že čínsko-vietnamská hranice je již řadu let neklidná.

Socialismus je s mírem bytostně a neoddělitelně spjat. Na rozdíl od imperialistické politiky, která se vyznačuje tím, že považuje mír za přestávku mezi válkami, vychází politika členských států Varšavské smlouvy z mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. Mír je ideálem socialismu. To má hluboký objektivní sociální základ. V socialistických státech nejsou ani třídy, ani společenské vrstvy, které by měly zájem na válkách a na ziscích z horečného zbrojení. Dějiny přesvědčivě dokazují, že politika členských států Varšavské smlouvy programově sleduje dvojí úkol — uhájit mír a mezinárodní bezpečnost a zároveň klást rozhodný odpor agresivní politice imperialismu, zejména USA a NATO. Socialistické státy od května 1955 předložily téměř 150 návrhů na upevnění míru a mezinárodní bezpečnosti.

Imperialismus byl a je zdrojem válek a agrese. To vyplývá z jeho sociální podstaty. Pokud imperialismus existuje, existuje i nebezpečí války a nyní jaderné války. Odhaduje se, že vinou imperialistických států od konce druhé světové války vzniklo více než 300 vojenských konfliktů a lokálních válek, ve kterých zahynulo více než 20 milionů lidí. Pouze v rozmezí let 1980—1984 vzniklo asi 20 vojenských konfliktů a lokálních válek. Spojené státy v letech 1945—1975 uvažovaly 19krát o použití jaderných

zbraní. Jen za 18 měsíců byl v USA v letech 1979—1980 vyhlášen 151krát „klamný“ jaderný poplach, přičemž bylo vždy do plné bojové pohotovosti uvedeno strategické bombardovací letectvo a obsluhy mezikontinentálních balistických raket. Pentagon se zhruba za půldruhého roku 151krát oddával balancování na pokraji jaderné války. Americké strategické jaderné síly mohou nyní při jednorázovém odpálení použít 12 000 náloží o celkové síle 3400 megatun. Je to 17 000krát větší síla než jakou měla jaderná puma svržená Američany na Hirošimu v roce 1945. Vedoucí činitelé Pentagonu prohlásili, že na území socialistických států je vytypováno kolem 40 000 cílů pro jaderný úder. Nynější americká politika „strategické, přímé konfrontace“ tvoří základ doktrín — globální, omezené, rychlé a vleklé jaderné války. Příznačným rysem všech poválečných amerických vojenských doktrín je snaha nalézt takovou doktrínu, která by Spojeným státům zaručila, že jaderná válka by pro ně zůstala „rozumným“ nástrojem politiky.

To vše, jakož i další skutečnosti, nutí členské státy Varšavské smlouvy brát v úvahu ve své zahraniční a vojenské politice. Historická skutečnost je jednoznačná. K tomu, aby mohly budovat socialistickou společnost, potřebují značnou obrannou sílu schopnou zajistit vymoženosti socialismu a mírovou spolupráci svých národů. To je historický kol. Jeho řešení vyžaduje velké materiální, vědecké, vojenské a jiné prostředky. Co je nového v této oblasti?

1. Obrana členských států Varšavské smlouvy se zajišťuje v podmínkách, kdy imperialismus přivedl mezinárodní civilizaci k hranici, za níž se rysuje reálné nebezpečí jejího zničení. Budou-li použity současné zbraně, nebude to pro lidstvo znamenat prostě jen mnohonásobně větší oběti a zkázu než ve druhé světové válce. V současnosti jde již o samotnou existenci života na Zemi. Ve světě bylo nahromaděno obrovské množství jaderných zbraní. Jejich ničivá síla je tak velká, že v případě použití mohou asi 16krát zničit vše živé na naší planetě. Z toho je patrné, že perspektivy řešení světodělného sociálního osvobození lidstva je závislé na tom, podaří-li se odvrátit nebezpečí jaderné katastrofy. Mír není dnes jen příznivou podmínkou sociálního pokroku, ale jeho životně nezbytným předpokladem. To je nejdůležitější souvislost dnešní doby.

2. Obrana členských států Varšavské smlouvy se zajišťuje v podmínkách vystupňované snahy Spojených států a NATO dosáhnout vojenské převahy nad nimi. To v politice imperialistických států souvisí s kvalitativním zbrojením, s vytvářením a výrobou nových zbraňových systémů a zdokonalováním zavedených systémů, s posilováním prostředků prvního úderu, jehož součástí tvoří i rozmísťování nových amerických raket středního doletu v řadě zemí NATO, s vytvářením prostředků protiraketové obrany a prostředků vedení kosmické války a s dalšími opatřeními. Na tuto politiku imperialismu musí socialistické státy reagovat. Především členské státy Varšavské smlouvy nesmí za žádných okolností připustit narušení vojenskostrategické rovnováhy. Jejich ozbrojené síly nesmí v ničem zaostávat v technickém vybavení za ozbrojenými silami imperialistických států. Jejich organizace a bojová příprava musí na minimum snížit úlohu momentu překvapení. Agresor nesmí využít výhod prvního úderu. To předpokládá neustálé zdokonalování obranné strategické doktríny členských států Varšavské smlouvy. Moderní socialistické armády jsou neustále vybavovány vysoce přesnými bojovými komplety, mají k dispozici stále více účinných prostředků automatizace řízení mikroelektroniky a výpočetní techniky ke změnám v taktice, operačním umění i ve vojenském celku. To v mnoha směrech vyžaduje nově řešit otázky řízení jednotek, vedení palby, součinnosti, uskutečňování manévru a všech způsobů zabezpečení a řadu dalších odborných otázek.

3. Obrana členských států Varšavské smlouvy se zajišťuje v Evropě, kde soustředěno obrovské množství zbraní jak jaderných, tak konvenčních, kde se bezprostředně

dotýkají ozbrojené síly Varšavské smlouvy a NATO a kde nebezpečí přímé vojenské konfrontace socialistických a kapitalistických států je veliké a mělo by celosvětové důsledky. V třídním zápase mezi socialismem a kapitalismem zaujímá Evropa jedno z klíčových míst.

4. Obrana členských států Varšavské smlouvy objektivně slouží širším mírovým zájmům. V jakém smyslu? Varšavská smlouva sdružuje ty socialistické státy, které disponují v rámci světové socialistické soustavy rozhodujícím ekonomickým, vědeckotechnickým a vojenským potenciálem. Současně vnášejí rozhodující vklad do světového poměru třídních sil, udržují vojenskostrategickou rovnováhu s NATO. Proto tyto státy pomáhají zajišťovat bezpečnost ostatních socialistických států, jakož i evropský a světový mír.

Obranný charakter strategické doktriny Varšavské smlouvy není výrazem jejich slabosti či nerozhodnosti. Její obranný charakter vyplývá ze samé podstaty socialismu. To ovšem neznamená, že v případě agrese bude mít tato doktrína pasivní charakter. Opak je pravdou. Socialistické státy nejednou prohlásily, že v případě agrese proti nim budou jejich ozbrojené síly bránit socialistické vymoženosti, rozhodně a s využitím veškerého svého ekonomického a vojenského potenciálu. Připomeňme slova hlavního velitele spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy maršála Sovětského svazu V. G. Kulikova: „Spojené ozbrojené síly jsou v současné etapě schopny odrazit každou agresi. Přesto však nás mezinárodní situace neustále nutí k bdělosti. Nikdy nesmíme zapomínat na poučení z historie, musíme být stále na stráži, vždy mít na zřeteli agresivní podstatu imperialismu, přispívat k upevňování míru zvyšováním bojové pohotovosti, trvalým zkvalitňováním morálně politických, bojových a psychických kvalit — tento leninský odkaz byl a je trvale platným pro každého příslušníka ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy.“ (Kulikov, V. G.: Společná obrana socialismu. Praha 1983, s. 76.) Základní význam má, že vojenskostrategická rovnováha vylučuje, aby Spojené státy a jejich spojenci mohly dosáhnout vítězství v jaderné válce, pokud by se jim takovou válku podařilo rozpoutat.

Obranná síla členských států Varšavské smlouvy díky jadernému potenciálu SSSR představuje spolehlivou záruku jejich hospodářského a sociálního rozvoje a mohutný mírový faktor. Vědecky správný závěr členských států Varšavské smlouvy, že jaderná válka, pokud by byla rozpoutána, nemůže mít vítězí, nemá ovšem nic společného s názorem, že opatření, která uskutečňují na poli obrany, jsou zbytečná. Vývoj přesvědčivě ukazuje, že opak je pravdou. Posilování jejich obranyschopnosti, zdokonalování jejich ozbrojených sil a další obranná opatření jsou nezbytná a odpovídají zájmům socialistických zemí a míru. Jakékoli oslabení obranyschopnosti socialistických zemí by mělo pro ně a pro mír závažné vojenské a politické důsledky. Ozbrojené síly členských států Varšavské smlouvy slouží jedině zájmům jejich obrany a nikoho neohrožují. Zájem míru, bezpečnosti a společenského pokroku na celém světě vyžadují, aby mohutný vojenský potenciál, který vznikl za pomoci moderní vědy a techniky, byl nejen v rukou imperialismu. A jestliže tento obudný a ničivý potenciál nebyl dosud uveden v činnost, pak jediné a právě díky obranné síle socialistického společenství, především Sovětského svazu. Dále udržovat tuto obrannou sílu na nezbytné úrovni tváří v tvář imperialistické politice konfrontace, jak ji dělají nejagresivnější kruhy imperialismu, považují země socialistického společenství za svou internacionální povinnost. Imperialismus se nevzdal naděje zničit socialismus pokud je čas, pokud ještě disponuje relativně silnými zdroji, zejména nástroji násilí a války, které se jeho zásluhou staly nástrojem masového ničení živé i materiální síly. Tendence k násilí je imperialismu vlastní. Dnes je tato tendence zvláště nebezpečná. Na výstavbu prostředků vojenského

násilí věnují imperialistické státy stále větší prostředky. Spojené státy věnují na vojenský rozpočet pro rok 1985 297 miliard dolarů.

Mírová zahraniční politika členských států Varšavské smlouvy se plně shoduje s tužbami mírumilovných národů a mírového hnutí. Tyto státy jsou ochotny spolupracovat se všemi státy na světě a na základě zásady vzájemné výhodnosti. Jsou pro mírové řešení mezinárodních problémů cestou seriózních, rovnoprávných a konstruktivních rozhovorů. Jsou ochotny aktivně přispět ke zmírnění mezinárodního napětí a k vytvoření ovzduší důvěry v Evropě a ve světě. Členské státy Varšavské smlouvy jen od zasedání politického poradního výboru v lednu roku 1983 v Praze předložily téměř 20 mírových návrhů. Jsou to mimo jiné návrhy na:

- uzavření Smlouvy o vzájemném nepoužití vojenské síly mezi členskými státy Varšavské smlouvy a NATO; ke smlouvě by se mohly připojit i další státy,
- soubor konkrétních návrhů na omezení závodů ve zbrojení,
- odstranění chemických zbraní z Evropy,
- přijetí norem vzájemných vztahů mezi jadernými velmocemi,
- uzavření smlouvy o zákazu použití síly v kosmu a ve vesmíru proti Zemi,
- omezení vojenské činnosti a vojenské výzbroje na moři.

Členské státy Varšavské smlouvy programově usilují o návrat k politice uvolňování napětí a ke snižování úrovně konfrontace v Evropě. Opačnou zahraniční politiku sledují státy NATO. Míru a mezinárodní bezpečnosti škodí, že Spojené státy a jejich spojenci v NATO odmítají mírové iniciativy socialistických zemí a že v jejich politice působí silné prvky dobrodružnosti a avanturismu. Upevňování míru neslouží, že byl vinou amerických reakčních kruhů přerušen dialog mezi Sovětským svazem a Spojenými státy. Vinou států NATO nebylo dosud na vídeňských jednáních o snížení stavu ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě, která probíhají již od roku 1973, dosaženo ani jedné dohody. Ani na konferenci ve Stockholmu o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a odzbrojení, jichž se zúčastnilo 33 evropských států, USA a Kanada, která proběhla v lednu 1984, nebylo dosaženo žádné dohody. Má smysl předkládat mírové návrhy, když druhá strana je odmítá? Při hledání odpovědi na položenou otázku je třeba brát v úvahu mnoho skutečností, jakož i historické souvislosti.

Spojené státy a jejich spojenci dlouho odmítali mírové návrhy Sovětského svazu a dalších socialistických zemí a přesto některé z nich nakonec museli přijmout. Více než patnáct let odmítali myšlenku svolání konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Konference se nakonec uskutečnila v roce 1975 v Helsinkách. Víc než dvacet let odmítali uznat existenci NDR, tj. existenci dvou německých států a nakonec NDR uznali a navázali s ní diplomatické styky. Spojené státy se stavěly proti politice mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. Až v roce 1972 uznaly, že v nukleárním věku neexistuje jiný základ pro udržování vztahů mezi nimi (SSSR a USA), kromě mírového soužití. Podobně tomu bylo v jiných případech, např. uznání teritoriálních výsledků druhé světové války, hranic, které v Evropě vznikly po válce na základě ujednání v Jaltě a Postupimi. Spojené státy a jejich spojenci nakonec museli uznat důležité reality mezinárodního života spočívající na novém poměru třídních sil a uznaly i existenci rovnováhy vojenských sil.

Trpělivost, důslednost i pružnost a rozhodnost zahraniční politiky členských států Varšavské smlouvy nakonec přinášejí své pozitivní výsledky. Socialistické státy si uvědomují, že řešení nejdůležitějších mezinárodních problémů se neobejde bez kompromisů, které však musí mít oprávnění, musí přispívat k upevnění míru a nesmějí zastírat rozdíl v ideologii a ve společenských systémech. Hodnotu mírových návrhů členských států Varšavské smlouvy neurčuje jen to, zda je druhá strana přijme. Jejich význam určují též jiné důležité faktory.

Mírové návrhy členských států Varšavské smlouvy silně působí na mezinárodní vývoj, zvláště pak v těchto rovinách:

1. Formulují politickou platformu protiválečných sil boje za mír a mezinárodní bezpečnost v Evropě a ve světě a ke snížení nebezpečí jaderné války.

2. Ukazují, odkud národům hrozí nebezpečí nové světové války, která by byla jadernou válkou.

3. Dokumentují fakt historického významu, že totiž zahraniční politika zemí socialistického společenství se vyznačovala a vyznačuje hodnotou slov a činů, zatímco zahraniční politika imperialistických států za mírovou rétorikou skrývá agresivní cíle a záměry.

4. Zužují politický prostor imperialistických států v mezinárodní politice.

5. Ukazují, že socialistické země, především Sovětský svaz, přijímají jednostranné významné závazky, které slouží věci upevnění míru a mezinárodní bezpečnosti.

6. Zdůvodňují, že v jaderném věku problémy světa není možné řešit silou, aniž by byla ohrožena sama existence lidské civilizace. Zájmy národů vyžadují, aby mezinárodní problémy byly řešeny na základě realismu, zdravého rozumu a věcné vzájemné součinnosti socialistických, kapitalistických a rozvojových států.

7. Zdůvodňují, že historické soutěžení dvou společenských soustav a boj idejí je zákonitý jev, který vyplývá z toho, že existuje socialismus a kapitalismus. Členské státy Varšavské smlouvy jsou však rozhodně proti tomu, aby toto historické soupeření směřovalo k omezování mírové spolupráce a tím méně, aby bylo převáděno do roviny jaderné války.

Mírové iniciativy členských států Varšavské smlouvy jsou faktorem mezinárodního vývoje a vycházejí z poučení minulosti, že proti válce je třeba bojovat, dokud nezačala. Tyto iniciativy se opírají o mohutnou ekonomickou, vědeckotechnickou a vojenskou sílu socialistických států. Co je nejdůležitější pro současnou mezinárodní situaci? Především rozhodující fakt, že socialistické společenství představuje sílu, která je schopna určovat hlavní tendence mezinárodního vývoje, i když ještě nikoli všechny procesy a ve všech světových oblastech, v každém případě a za všech okolností. Za nynějšího poměru sil a existence vojenskostrategické rovnováhy v mezinárodních záležitostech nezávisí všechno jen na socialistických zemích. Socialistické země přes složitost mezinárodního vývoje a přes rozsáhlou protiofenzívu imperialismu si udržují diplomatickou a politickou iniciativu. Vztah mezi zahraniční a vojenskou politikou členských států Varšavské smlouvy je nyní velmi těsný a v mnoha případech se jejich úkoly navzájem prolínají.

Obranná organizace socialistických států — Varšavská smlouva — slouží věci socialismu a míru. To dokazují její třicetileté dějiny. Mírovou politikou a rozhodnou obranou míru socialistické státy přispívají k odvrácení nové světové války — jaderné katastrofy. Taková je hlavní vize třicetileté činnosti obranné organizace socialistických zemí — Varšavské smlouvy.

Co je z hlediska zajištění míru pro příští léta nejdůležitější? G. Husák při ukončení spojeneckého cvičení vojsk a štábů Štít-84 14. září roku 1984 mimo jiné zdůraznil, že nyní „... má nesmírný význam posilování organizace Varšavské smlouvy, prohlubování ekonomické a vědeckotechnické spolupráce v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci, jednota a koordinovaný postup našich zemí. Současná mezinárodní situace vyžaduje, abychom věnovali v souladu se závěry, které jsme společně přijali, náležitou pozornost posilování obranyschopnosti, upevňování bojové a politické síly našich armád, které jsou pevnou a spolehlivou zárukou nedotknutelnosti hranic, nezávislosti, bezpečného a svobodného mírového rozvoje našich zemí.“ (Rudé právo, 15. září 1984.)

NIČENÍ NEPŘÁTELSKÝCH ZÁLOH A PROTIÚDERNÝCH USKUPENÍ V ÚTOČNÉ OPERACI

Vývoj a začleňování stále nových prostředků ozbrojeného zápasu, zejména v posledních letech, vedl a vede k novému nebývalému zvýšení palebných, úderných a manévrovacích možností vojsk.

Podle názorů pravděpodobného nepřítele podstata aktivity obrany spočívá v uskutečnění rozhodného manévru s cílem v co nejkratší době soustředit své síly a prostředky na směr hlavního úderu útočících vojsk nepřítele, vyčerpat je na několika obranných čarách a vedením silných protiúderů vyhrát sražení. Přitom protiúderu považuje pravděpodobný nepřítel za rozhodující období celého sražení.

Při vytváření operační nebo strategické obrany může mít nepřítel v operační hloubce ve vzdálenosti do 200 km i více od čáry dotyku vojsk silné zálohy.

Tyto zálohy může použít k řešení různých úkolů:

- vedení protiúderů na hlavním směru s cílem zničit útočící vojska frontu a obnovit původní postavení,
- posílení armádních sborů prvního sledu,
- zabránění obklíčení vojsk v určitých prostorech a k zabránění blokády obklíčených uskupení,
- zaujetí mezilehlých obranných postavení v hloubce na směrech útoku hlavních uskupení vojsk frontu.

Ničení záloh nepřítele je v soudobých podmínkách v průběhu frontové útočné operace uskutečňováno údery raketového vojska, dělostřelectva a letectva s použitím jaderných i konvenčních zbraní a je dokončováno rozhodnou činností motostřeleckých a tankových divizí, operačních manévrovacích skupin a vzdušných výsadků. Přitom je třeba se snažit, aby byl nepřítel ničen v nejzranitelnější situaci: při nakládání a vykládání z transportů a v prostorech soustředění, na osách, při překonávání prostorů komunikačních uzlů, přepravišť, soutěsek a dalších zranitelných míst a dále na čarách rozvinování k vedení protiúderů nebo řešení dalších úkolů.

V případě, že jsou zálohy v prostorech soustředění, mohou být ničeny jak jadernými zbraněmi, tak i vedením jaderných úderů spojených s činností vojsk, především vzdušných výsadků a úderných výsadkových svazků (útvarů).

Při stanovení složení vojsk k ničení záloh nepřítele je potřeba vždy dbát na zachování hlavního uskupení frontu a jeho způsobilost rozvíjet rozhodný útok na směr hlavního úderu.

Zvláštního významu k zabezpečení úspěšné činnosti vlastních vojsk v týlu nepřítele a k vedení leteckých úderů do hloubky nabývá vlastní PVO, průzkum OPZHN, ženijní, chemické zabezpečení atd.

Kromě toho je nutné vést nepřetržitý průzkum přicházejících nepřátelských záloh a přijímat odpovídající opatření k zabezpečení utajení manévru silami a prostředky, vyčleněnými pro jejich ničení.

Průzkum musí závčas zjistit zámysl nepřítele, prostory rozmístění prostředků jaderného napadení, složení a rozmístění nepřátelských záloh, směr jejich přesunu a pravděpodobné čáry rozvinutí a rozmístění taktického a vojskového letectva. Splnění těchto požadavků umožní úspěšné ničení záloh nepřítele.

V průběhu útočné operace povedou vojska frontu boj s **protiúdernými uskupeními nepřítele**, která mohou být vytvořena v krátkých lhůtách k vedení silných protiúderů.

Jak nám potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války Sovětského svazu v průběhu útočných operací Sovětské armády, vedla německá fašistická vojska nejedenkrát protiúderu především do boků sovětských úderných uskupení. Jejich odrazení bylo zpravidla uskutečňováno vojsky prvního sledu. V dalším období se značně zvýšila aktivita sovětských vojsk při odrazení protiúderů — vedle obrany částí sil byly vedeny údery tankových a mechanizovaných vojsk do boků nepřítele, což zabezpečovalo jeho rychlé zničení. Neaktivnějším způsobem ničení nepřítele bylo střetné srazení.

Ve všech případech měla při odrazení protiúderů velkou úlohu tanková a mechanizovaná vojska a letectvo, které vedlo hromadné údery na protiúderná uskupení ze vzduchu. Značný význam mělo i dovedné použití protitankových prostředků. Přitom nebyl zvyšován jen počet protitankových záloh, ale byly zdokonalovány i způsoby jejich bojového použití. Hlavním z nich bylo hromadění těchto prostředků na ohrožených směrech a široký manévr v průběhu odrazení protiúderů.

Značný rozvoj nastal také v použití různých záloh: vševojskových, tankových, protitankových a pohyblivých odřadů zatarasovacích. Nepřetržitě narůstalo jejich množství, umění uskutečňovat jimi široký manévr i s vojsky z nenapadených úseků na neohroženější směry. Úspěch sovětských vojsk byl také určován dobře organizovaným průzkumem, rozhodností a smělostí bojové činnosti,

úzkou součinností všech druhů vojsk a speciálních vojsk, pevným řízením, výběrem optimálního způsobu ničení nepřítele a správným využitím výhodných podmínek terénu.

Z těchto zkušeností vycházíme i dnes, přestože se změnila kvalita zbraní a možnosti vojsk obou stran.

V současnosti pravděpodobný nepřítel věnuje značnou pozornost přípravě a vedení překvapivých a silných protiúderů s cílem zničení uskupení útočících vojsk frontu, která se vklíní do nepřátelské obrany, obnovení postavení na daném směru s následujícím přechodem do protiútoků. Nepřítel počítá i s tím, že cílem protiúderu může být obnovení ztraceného operačního postavení vojsk v obraně, udržení významných strategických čar nebo objektů, velkých průmyslových a politických středisek, spojení s obklíčeným uskupením, zničení předmostí, kterých se zmocnila vojska frontu. Protiúder může nepřítel vést i s omezeným cílem — zastavit úderné uskupení frontu a zabezpečit podmínky pro útok vlastních sil na sousedních směrech, nebo získat čas pro přísun operačních záloh.

Předpisy a řády armády USA a ostatních zemí NATO vyžadují, aby protiúder byly vedeny na nejdůležitějších směrech, překvapivě, na zranitelné prvky sestavy útočícího protivníka a následujícím vyjitím do týlu nebo boků hlavního úderného uskupení.

V soudobých operacích může obránce ve spojení s rostoucími možnostmi vytvářet silná uskupení i za velmi krátkou dobu.

Je zapotřebí zdůraznit, že protiúder v průběhu soudobých obranných operací budou vedeny nepřítelem daleko častěji a s rozhodnějšími cíli než v minulých válkách vzhledem k tomu, že narostla aktivita obrany, která využívá veškerou sílu a mohutnost stávajících prostředků ozbrojeného boje a zvýšených úderných a manévrových možností vojsk.

K vedení protiúderů může nepřítel použít sborové zálohy, zálohy skupin armád, strategické zálohy a určitou část sil prvního sledu s účastí vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk.

Ve všech případech bude snahou nepřítele použít k vedení protiúderu maximálně možný počet sil a prostředků.

Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, skupina armád pravděpodobného nepřítele, může svými zálohami vést protiúder v síle do dvou armádních sborů v šířce do 60—80 km při soustředění hlavního úsilí na úseku do 30 km. To umožňuje nepříteli vytvořit značnou hustotu tanků, dělostřelectva a dalších prostředků. Tato protiúderná uskupení většinou podporuje 300 i více letounů taktického letectva. Kromě toho v široké míře budou používány vzdušné výsadky v sestavě jedné až dvou vzdušných výsadek (aeromobilních) brigád do hloubky až 100 km. Hlavním způsobem vedení protiúderu bude jeho uskutečnění na několika směrech do jednoho nebo obou boků hlavního uskupení vojsk frontu. Není možné vyloučit možnost vedení i čelního protiúderu. Bereme-li v úvahu všechny uvedené skutečnosti, je třeba přijmout taková opatření, aby protiúderné uskupení nepřítele bylo ničeno do zahájení jeho aktivní činnosti a tím byl zmařen nebo oslaben jeho protiúder. Tedy jednou z důležitých podmínek úspěšného rozvíjení útočné operace frontu je zničení protiúderných uskupení nepřítele v krátkých časových lhůtách.

V závislosti na podmínkách situace můžeme úkoly, které souvisejí se zmařením protiúderu a zničením protiúderného uskupení, řešit postupným vede-

ním jaderných úderů a úderů konvenčními zbraněmi na protiúderné uskupení s jeho konečným zničením ve střetném sražení.

K předstížení nepřítele v rozvíjení jeho uskupení a způsobení mu rozhodující porážky je nutné dosáhnout potřebného překvapení a rychle získat iniciativu pro další činnost. Při plnění těchto úkolů bude patřit důležitá úloha vzdušným výsádkám, úderným výsádkovým svazkům a útvarům, které jsou schopny obsadit výhodné čáry, svou činností přinutit nepřítele předčasně rozvinout hlavní síly a vedením úderů do boků a týlu nepřítele v součinnosti s úderným uskupením vojsk frontu ho zničit po částech.

V operační hloubce mohou vzniknout i takové podmínky, kdy odrazení protiúderů operačních záloh nepřítele může často probíhat za nepříznivého poměru sil a prostředků v neprospěch frontu a vojska nebudou mít čas k přeskupení vlastních sil a prostředků. Proto mohou být vojska frontu přinucena přejít částí sil dočasné do obrany na dosažené čáře. V obranných bojích musí potom menšími silami nepřítele vyčerpat, nedovolit mu prolomit zaujatou obranu a vytvořit podmínky k současnému rozvíjení útočné operace.

Přechod k aktivní obraně za těchto podmínek vyžaduje uskutečnění manévru silami a prostředky s cílem udržet jednotlivé prostory obrany, které přehrazují nejpravděpodobnější směry úderů. V mezerách může být plánována palba dělostřelectva, údery letectva a zřizovány minové výbušné zátarasy.

Hloubka obrany nemusí být velká, mnohdy bude omezena jen taktickou hloubkou. Úspěšné odrazení protiúderů nepřítele i v této situaci bude záviset na vedení předcházejících úderů silami letectva, raketového vojska a dělostřelectva proti uskupením, která jsou přisunována k obranným postavením, ke zmaření manévru zálohami a k posílení vojsk na ohrožených směrech i na celkové aktivitě vojsk, jež přešla dočasně do obrany.

Po zhodnocení nepřítele a rozmístění jeho operačních záloh předvídá velitel frontu při přípravě operace v zámyslu i plánu útočné operace opatření, která zabezpečují odrazení protiúderů nepřítele. V průběhu operace, když přijímá rozhodnutí ke zničení jeho protiúderného uskupení, stanoví velitel frontu způsoby jeho zničení, určuje potřebné síly a prostředky, stanoví úkoly armádám, raketovému vojsku a dělostřelectvu, letectvu, vojsku PVOS, vzdušnému výsádce (bude-li použit), úderným výsádkovým útvarům, zálohám a určuje opatření všestranného zabezpečení bojové činnosti, součinnosti a pevného velení vojskům.

Na základě průzkumových údajů o úhroze protiúderu štáb upřesňuje složení protiúderného uskupení nepřítele, pravděpodobný cíl protiúderu, předpokládané čáry a lhůty rozvinutí vojsk nepřítele a směry jejich úderů. Závěry ze zhodnocení nepřítele a vlastních vojsk umožňují veliteli frontu stanovit opatření k zesílení průzkumu, upevnění dosažené čáry na směru protiúderu částí sil vojsk frontu, přesunout a rozvinout protitankovou zálohu a pohyblivý odřad zatarasovací, vybudovat uzly a pásma zátarasů, obranná postavení na ohrožených směrech, připravit raketová vojska, letectvo a dělostřelectvo k včasnému vedení úderů na protiúderné uskupení a opatření k zesílení protivzdušné obrany vojsk frontu.

Způsob ničení protiúderného uskupení nepřítele závisí na jeho složení, bojových schopnostech a charakteristice jeho činnosti, použitých prostředcích ničení, operační situaci vojsk a plněných úkolech, na poměru sil i prostředků stran, na poměru sil i prostředků stran, na době zjištění záměru nepřítele k vedení proti-

úderu. Určitý vliv na výběr způsobu ničení nepřátelského protiúderného uskupení budou mít i zvláštnosti terénu, roční období a povětrnostní podmínky.

Při použití jaderných zbraní bude hlavním způsobem ničení protiúderného uskupení nepřítel vedení jaderných úderů v období jeho přesunu a rozvíjení spojené s rozhodnou činností útočících vojsk s cílem dokončení zničení zbylých nepřátelských sil a zabránění jim obnovit bojeschopost.

Při vedení útočné operace frontu s použitím konvenčních prostředků bude nejefektivnějším způsobem ničení protiúderného uskupení nepřítel vedení hromadných úderů frontovým a vojskovým letectvem, palby dělostřelectva při přesunu a rozvíjení uskupení se současným úderem vlastních vojsk do boků a týlu tohoto uskupení v těsné součinnosti s údernými výsadkovými svazky (útvary) a vzdušnými výsadky. Přitom je nutné činnost nepřítel částí sil vojsk frontu poutat čelně.

I přes velkou úlohu palebného ničení v boji proti přicházejícím zálohám se stěží podání konvenčními zbraněmi zmařit úplně protiúder před navázáním dotyku protiúderného uskupení s vojsky, která přešla do obrany. Proto je zapotřebí včas předvídat palebné ničení nepřítel jak na vzdálených přístupech, tak i při boji za udržení předního okraje. Je nutné vytvářet pásma souvislé palby všech druhů zbraní před frontou, na bocích a k odražení úderů vzdušného nepřítel organizovat spolehlivý systém palby prostředků PVO.

K vedení úderů do boků protiúderných uskupení nepřítel může front vytvářet úderná uskupení vojsk, jejichž činností se předpokládá zastavit a dezorganizovat hlavní síly nepřítel, způsobit jim ztráty, odříznout je od vojsk v dotyku a rozvíjet útok na určených směrech. K ničení přisunujících se uskupení nepřítel na dalekých přístupech bude mít rozhodující úlohu frontové letectvo a operačně taktické rakety.

Při odražení protiúderu není vyloučena možnost vzniku střetného sražení. Podmínka jeho úspěchu, zničení protistojícího nepřítel a další činnost vojsk frontu v rozvíjení operace bude spočívat v současném vedení mohutných předstihujících úderů letectvem a dalekonosným dělostřelectvem na přisunovaná vojska nepřítel ještě do střetnutí hlavních sil stran, dále v dovedném výběru (volbě) směru hlavního úderu, způsobech ničení nepřítel a jeho předejití v rozvinutí vojsk.

V soudobém boji a v střetném sražení zvlášť je nutné brát v úvahu vysokou pohyblivost vojsk nepřítel a jeho prostředků ničení. Proto musí být snahou velitele frontu na minimum zkracovat čas mezi zjištěním vojsk nepřítel (záloh, protiúderného uskupení) a vedením úderů na ně.

V současných podmínkách bude nutné ve střetném sražení zdržet a ničit nepřítel všemi způsoby.

K dosažení úspěchu, ničení záloh a protiúderných uskupení nepřítel a k rozvíjení útočné operace bude značná úloha patřit včasnému narůstání úsilí, dovednému použití prostředků ničení a zasazení do sražení druhých sledů a záloh.

Vojska frontu v průběhu operace budou často odrážet protiúder nepřátelských uskupení z několika směrů. V takové situaci bude nejúčelnější hlavní úsilí vojsk soustředit zpočátku na ničení tohoto uskupení nepřítel, které představuje největší nebezpečí.

Velení vojskům frontu v období odražení nepřátelského protiúderu bude určováno vytvořenou situací, silou protiúderu nepřítel, složením vojsk, která

budou použita k odrazení protiúderu a celkovým vývojem rozvíjené útočné operace. Velitel frontu věnuje hlavní pozornost těm uskupením vojsk, na jejichž úspěšné činnosti bude záviset rozvíjení útoku a dosažení cíle operace.

Úspěch při ničení záloh a protiúderných uskupení je v útočné operaci frontu v mnohém závislý na přesné součinnosti mezi všemi prvky operační sestavy a mezi druhy vojsk a ozbrojených sil. Rozhodující bude předejít nepříteli ve vedení úderů (jaderných, konvenčními zbraněmi), ničit včas jeho jaderné a palebné prostředky údery letectva, raketovými údery a palbou dalekonosného dělostřelectva. A připočteme-li k tomu sladěný manévr hlavních sil frontu k rychlému vyjití na čáry rozvinování a údery do boků a týlu přisunujících se záloh (protiúderného uskupení), dovednou a aktivní činnost vzdušných výsadků, výsadkových úderných svazků a útvarů, měly by být zálohy nepříteli a jeho protiúderná uskupení úspěšně ničeny.

Proto je ničení protiúderných uskupení a záloh nepříteli významným faktorem dosažení úspěchu v útočné operaci frontu a jedním z nejaktuálnějších problémů operačního umění.

ZASAZENÍ OPERAČNÍ MANÉVROVACÍ SKUPINY

Mezi nejdůležitější období použití operační manévrovací skupiny (OMS) patří její zasazení do sražení. Úspěšné zasazení OMS a odpoutání od hlavních sil může zásadně ovlivnit splnění stanoveného úkolu.

Základní etapy možných způsobů bojové činnosti byly popsány ve Vojenské myslí č. 8/1983. Vzhledem k tomu, že nejvíce nejasností je právě při zasazení OMS, a protože tato část není doposud ani teoreticky podrobněji rozpracována, chci tímto článkem přispět k možnému způsobu řešení uvedené problematiky.

V zásadě můžeme vymezit tyto základní způsoby zasazení OMS:

- do mezer,
- překročením vojsk v dotyku,
- bez i s rozvinutím částí, nebo i hlavních sil.

Za nejvýhodnější způsob považuji ten, při kterém nerozvinujeme vojska na čáře zasazení. Vycházím přitom z požadavku, aby útvary na čáře zasazení nebyly předčasně vázány bojem a zachovávaly si bojeschopnost k plnění hlavního úkolu — k rozvíjení dosaženého úspěchu a vedení vysoce manévrové bojové činnosti v operační hloubce v odtržení od hlavních sil.

Dříve než se budu zabývat činností ve druhém období bojové činnosti OMS, tj. zasazením, zmíním se v hlavních rysech o závěrečné části prvního období, tj. o přesunu a rozvinutí, do kterého patří i zahájení boje předsunutých odřadů a předvojů.

Úspěšné zahájení boje těchto prvků je jednou z důležitých podmínek organizovaného zasazení OMS do sražení, které uskutečňujeme s využitím palebného ničení nepřítele, neboť právě v jeho průběhu probíhá rozvinutí a zahájení boje předsunutých odřadů a předvojů.

Předsunutý odřad přesunujeme na čáru zasazení 1—1,5 h a předvoje prvoledových pluků do 1 h před hlavními silami. Cílem jejich boje je v součinnosti s útvary prvoledových svazků útokem z chodu zničit protistojící síly

nepřítele a vytvořit podmínky k úspěšnému zasazení hlavních sil OMS do sražení.

Přítom nasazením OMS nemám na mysli klasické nasazení, jako je tomu u druhého sledu armády, ale organizované zahájení boje, které bude spočívat v tom, že jednotky hlavních sil OMS obdobně jako PO a předvojí budou zasazovány do boje v pochodových nebo předbojových sestavách. Bude-li to nutné, můžeme část sil rozvinout do bojové sestavy (nejnepříznivější varianta). **Specifiku nasazení OMS** je nutné vidět v tom, že hlavní síly OMS budou zasazovány do boje v pochodové, předbojové (někdy i bojové) sestavě do mezery, kterou svou činností vytvořily jednotky prvosledových divízi a předsunutého odřadu OMS.

Šířka čáry nasazení může být 10–15 km, v závislosti na konkrétní situaci a počtu pochodových os. Činnost prvosledových divízi by měla být řízena tak, aby čáru nasazení (na obou bocích) byly schopny ovládnout svazky prvního sledu (hodnotou po jednom pluku). Střed této čáry by měl ovládnout předsunutý odřad dvěma prapory v prvním sledu (v šířce úseku kolem 5 km). Tím je, podle mého názoru, dosažena potřebná hustota (tři pluky na 10–15 km) a zabezpečena možnost zničit těmito silami nepřítele před čarou nasazení v pásmu OMS, což vytvoří podmínky k zahájení boje hlavními silami a jejich nasazení v pochodové nebo předbojové sestavě.

Významnou úlohu bude mít dělostřelectvo a letectvo, které v krátké, ale mohutné palebné přípravě zničí a umlčí opěrné body nepřítele před čarou nasazení. To umožní předsunutému odřadu postupovat v součinnosti se svazky prvního sledu na stanoveném směru.

Zahájení boje předsunutým odřadem je složité zejména tehdy, jestliže v pásmu nasazení nebude vytvořena potřebná mezera svazky prvního sledu armády.

V této variantě mohou nasazený předsunutý odřad a předvoje zahájit boj tak, že zesílí útok svazků prvního sledu, společně s nimi útočí po určité čáře, postupně za ně převezmou bojové úkoly a dále útočí samostatně. Zde je velmi důležitá vzájemná součinnost mezi pluky prvního sledu a zasazovanými silami. Praxe potvrzuje, že zahájení boje předsunutého odřadu OMS by mělo být organizováno z jedné pozorovatelné, na které je velitel svazku, v jehož pásmu je OMS zasazována, velitel OMS se svými náčelníky i velitel PO. Poukáží na jednu z výhodných variant zahájení boje předsunutého odřadu. Spočívá v tom, že jeho jednotky se postupně rozvinou do bojové sestavy a vycházejí na čáru nasazení OMS v souladu s palebnou přípravou. V této době by měly prvosledové útvary vytvořit mezery, kterými mohou jednotky PO „vejít“ do jejich bojové sestavy a dále vést útok společně s nimi po čáře, jejímž ovládnutím předsunutý odřad zabezpečí nasazení hlavních sil OMS. Ráznou ztečí ničí nepřítele především v pásmu nasazení OMS a na bocích a vytváří podmínky k tomu, aby vzniklými mezerami v sestavě nepřítele mohly jednotky předsunutého odřadu proniknout do hloubky.

Při této činnosti se předsunutý odřad nezavazuje do zdoluhavých bojů, obchází opěrné body nepřítele, kryje své boky vyčleněním částí sil, zrychluje tempo útoku a postupně přechází do předbojové sestavy. Tím vytváří podmínky k tomu, že jednotky PO předjedou na určité čáře prvosledové útvary a zahajují boj v úseku nasazení OMS samostatně.

Pojem „předjetí na určité čáře“ chápu tak, že po společném útoku předsunutého odřadu a útvarů svazků prvního sledu dochází k jeho poutání, které se neděje skokem, ale jednotky PO postupně tyto útvary na určité čáře před-

jedou a začínou se od svazků prvního sledu vzdalovat. Vytvořenou mezerou mohou potom postupně pronikat do hloubky i hlavní síly.

Na bocích OMS, kde nepůsobí PO, je vhodné, aby každý pluk prvního sledu skupiny vyslal předvoj, jehož činnost při překračování vojsk prvního sledu bude obdobná jako činnost předstunutého odřadu operační manévrovací skupiny.

Jednotky prvního sledu v úseku zasazení předstunutého odřadu dokončují ničení nepřítele. Boj tohoto odřadu a předvojů podporují palbou a poutají na sebe nepřítele v opěrných bodech, které PO a předvoje obešly.

V dalším se zmíním ještě o jedné z možných variant zasazení OMS, která byla rovněž ověřena v praxi. Místo předstunutého odřadu divize můžeme k zabezpečení čáry zasazení za určité operačně taktické situace, v závislosti na terénu, šířce čáry zasazení i dalších faktorech vyčlenit několik předstunutých odřadů v hodnotě zesílených praporů od pluků prvního sledu. Hodnota těchto sil (zpravidla tři prapory) bude stejná jako předstunutého odřadu v síle pluku, avšak jejich využití s možností okamžitého manévru na směry plánované činnosti má své opodstatnění.

Zasazení OMS (druhé období) je zahajováno východem hlavních sil na čáru zasazení a končí přechodem hlavních sil skupiny svazků prvního sledu.

Po zasazení předstunutého odřadu vycházejí hlavní síly OMS, které se přesunují za nimi pod ochranou předvojů, na čáru zasazení a pronikají mezerami v sestavě nepřítele do hloubky v předbojových sestavách, nebo v proudech. V nepříznivé variantě můžeme část sil OMS rozvinout i do bojové sestavy a dokončit zničení protistojících sil v součinnosti se svazky prvního sledu, které útočí čelně. Bude to zejména tehdy, když OMS bude zasazena ještě před dokončením průlomu celé taktické hloubky obrany nepřítele.

V této době bude činnost předstunutého odřadu i částí hlavních sil charakteristická tím, že tankové a motostřelecké jednotky obcházejí opěrné body nepřítele a ty, které není možné obejít, ničí současně čelními údery a vysazenými vzdušnými výsadky z týlu a rychle pronikají k určeným objektům. Tento názor plně potvrzují i zkušenosti z Velké vlastenecké války, kdy např. D. D. Leljušenko (velitel 4. GTA) ve své knize Moskva, Stalingrad, Berlín, Praha píše, že: „Velitel 63. gardové tankové brigády generálmajor Fomičev postupoval rozhodně a promyšleně; zbytečně hlavní síly nerozvínoval a míjel nepřátelské uzly odporu; s nimi si pak poradily hlavní síly sboru. V čele brigády energicky šel vpřed 2. tankový prapor. Rychle a dovedně obcházel ohniska nepřátelské obrany a když to nebylo možné, zničil nepřítele palbou, pancířem i pásy a postupoval vytrvale vpřed.“

Dále poukáží na složitou situaci, ke které může dojít při zasazování OMS.

V případě, že skupina bude zasazována ještě před dokončením průlomu celé taktické hloubky obrany nepřítele, může se část sil střetnout s taktickými zálohami, které bude muset v součinnosti se svazky prvního sledu zničit. K uzavření vzniklé mezery, kterou OMS proniká do hloubky, může nepřítel použít všechny dostupné prostředky (letectvo, průzkumné a palebné systémy, zálohy i výsadky, bojová uskupení). Proto půjde o přijetí nezbytných opatření a zabránění nepříteli tuto mezeru uzavřít. Podle potřeby bude nutné vyčlenit k tomu i část sil OMS, a to i přes skutečnost, že toto je především úkolem svazků prvního sledu. Z tohoto pohledu vzhledem k možné úhroze nepřítele bude vhodné volit i sestavu k zasazení (stupňovitě vpravo, vlevo, úhlem vpřed).

Pro přesun OMS je potřebné volit maximum pochodových os, aby zasazení netrvalo více jak 3—4 hodiny. Délka pochodové sestavy (na třech osách) by neměla přesáhnout 50—60 km. Nedodržení těchto zásad a zvětšení délek proudů by mělo za následek nejen prodloužení doby zasazení, ale značně by ztížilo i poutání OMS.

Zmíním se též o **činnosti svazků prvního sledu**, v jejichž pásmu bude OMS zasazována. Optimální, podle mého názoru, je zasazení OMS do mezery. Avšak vytvořit mezeru v požadované šířce, a to i přes charakteristické rysy soudobých operací, nebude vždy možné.

Jak jsem již uvedl, po zahájení boje předsunutým odřadem útočí útvary svazků prvního sledu společně s ním a ničí nepřítel v pásmu zasazení OMS. Na určité čáře postupně předsunutý odřad a předvoje OMS předjedou jednotky prvního sledu, se kterými doposud útočily, a pronikají do celé hloubky. Stejným způsobem předjedou tyto jednotky v pásmu zasazení OMS i její hlavní síly. Prvosledové útvary přitom mohou pokračovat v útoku, ale až po přechodu všech sil OMS, využívají jejího úspěšného postupu a pronikají za skupinou nebo podle situace mohou přejít do druhého sledu.

Jiná bude činnost hlavních sil svazků, které působí mimo čáry zasazení OMS. Plně využívají palebného ničení, které bylo vedeno ve prospěch OMS a jejího rázného pronikání k rychlému postupu na bocích skupiny do hloubky sestavy nepřítel. Přitom poutají na sebe jednotky nepřítel, odrážejí jeho protizteče a zabezpečují mezeru, kterou pronikají útvary OMS. Tím dochází k situaci, že předjetí svazků prvního sledu hlavními silami OMS se uskuteční ve větší hloubce, než byla její čára zasazení. Tempo postupu OMS při zasazení by mohlo být 10—12 (i 15) km . h⁻¹, tj. 3—4krát vyšší než u svazků prvního sledu. Čelní jednotky skupiny by tímto tempem měly, podle mého názoru, pronikat do hloubky 20—30 (i 40) km a v závislosti na situaci tam teprve zahajovat přepadovou činnost. Do této doby by OMS měla vést bojovou činnost pouze předsunutými odřady a předvojí, které by neustále měly být před hlavními silami 10—15 km.

Pro názorné pochopení této činnosti uvedu krátký zjednodušený příklad. Uvažujeme-li, že tempo zasazení OMS bude 10 km . h⁻¹, rychlost postupů svazků prvního sledu 3 km . h⁻¹ a délka sestavy skupiny na třech pochodových osách 50 km, došlo by k překročení svazků prvního sledu přibližně za 6—7 h. Za stejných podmínek, ale rychlosti postupu OMS 15 km . h⁻¹, by k překročení došlo za 4—5 h.

Myslím, že tuto skutečnost v praktické činnosti plně nedoceňujeme. Jednotky OMS zahajují předčasně přepadovou činnost, čímž dochází ke zpomalení tempa postupu a jejich odpoutání je značně problematické. Avšak jestliže na směr pluku bude některý z důležitých objektů, např. baterie Lance nebo jiný důležitý prostředek, je nutné jej zničit okamžitě po zjištění bez ohledu na vzdálenost od čáry zasazení.

Na činnost jednotek svazků prvního sledu v období zasazení OMS jsou i takové názory, že by prvosledové svazky po zabezpečení zasazení OMS měly zůstat na místě, udržet vzniklou mezeru, kterou OMS proniká, a tím umožnit její rychlejší odpoutání. Domnívám se, že takto chápáná činnost se týká jen OMS. Faktem je, že odpoutání by bylo rychlejší. Nerespektuje však to, že OMS plní úkoly ve prospěch úderného uskupení a k nejrychlejšímu dosažení cílů operace a svazky prvního sledu musí její aktivní činnosti co nejvíce využít. Pasivita svazků prvního sledu v období zasazení by naopak umožnila nepříteli

uvolnit síly, které by mohl použít proti OMS. Přitom však jednoznačně nemůžeme vyloučit ani tuto variantu, a to za předpokladu, že bude nepřítelem vynucena.

Velitel OMS po jejím proniknutí mezerou musí počítat s úderem do boků a zajišťovat se proti možnému napadení bočními odřady nebo záštitami.

Využití předsunutého odřadu při zasazení OMS je, podle mého názoru, omezeno většinou jen na zabezpečení jejího zasazení. V dalším jej prvosledové útvary překračují a předsunutý odřad přechází do druhého sledu. V tomto směru vyplývá nový požadavek na jeho činnost. Spočívá nejen v zabezpečení zasazení divize, ale i v jeho dalším pronikání na stanoveném směru do hloubky sestavy nepřítele a v ovládnutí důležité čáry v hloubce. Předsunutý odřad při činnosti v OMS nemůže na čáře zasazení bezdůvodně zastavit postup. Jestliže byl zastaven nepřítelem, bude nutné k jeho zničení rozvinout část sil, nebo hlavní síly OMS.

PO, který má před hlavními silami předstih 1–1,5 h, využije tuto dobu na to, aby v součinnosti s jednotkami prvního sledu zabezpečil mezeru, kterou bude OMS pronikat do hloubky. Jestliže se jím to nepodaří (anebo jen zčásti), je potřeba rozvinout část sil OMS.

Zahájení boje PO sleduje velitel OMS z pozorovatelný a na základě jeho výsledků upravní úkoly prvosledovým útvarům, které v této době procházejí čarou rozvinutí do praporek proudů.

Za 1–1,5 h boje by měl PO ovládnout v součinnosti s jednotkami prvního sledu (v úseku zasazení OMS) objekty v hloubce 5–7 (i 10) km před čarou zasazení a tím umožnit zasazení hlavních sil (v pochodových nebo předbojových sestavách) a jejich proniknutí do hloubky. Právě aktivní činnost PO a jeho rozhodný postup umožní hlavním silám OMS dodržet i požadované tempo postupu.

V další části se zmíním o **možném způsobu odpoutání OMS od hlavních sil armády**. Tím, že jednotlivé útvary po zasazení útočí na směrech, bude činnost OMS charakterizována zvětšením sestavy do šířky (podle počtů směrů). Vedením boje čelních prvků dochází ke zpomalení tempa jejich postupu a tím i ke zhušťování a následnému zkracování pochodové (bojové) sestavy a přiblížení hlavních sil k předsunutému odřadu a předvojům. Zád začne dojíždět čela a tím může, podle mého názoru, docházet ke zkrácení sestavy z 50–60 km na 25–35 km. Domnívám se, že právě tohoto okamžiku je možné vhodně využít k tomu, aby OMS zahájila odpoutání od prvosledových svazků armády. Zpravidla k němu bude docházet (podle okolností a situace) 4–5 h po zahájení bojové činnosti.

Z uvedeného příkladu vyplývá, že při tempu $15 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ by čelní jednotky za tuto dobu dosáhly hloubky 60–75 km. To v podstatě znamená, že by jejich část vycházela do prostoru, který mají přibližně ovládnout až za 24 h. Z toho plyne, že takto nemůžeme uvedený problém řešit a ani tomu tak, podle mého názoru, nebude. Jak jsem již uvedl, je nutné, aby tímto tempem ($10\text{--}15 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$) pronikly jednotky OMS pouze do určité hloubky (20–30, i 40 km). Dojde-li vlivem boje ke zpomalení tempa čelních jednotek na průměrnou rychlost $5 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ a k následnému zkrácení sestavy na 25 km, čelní jednotky dosáhnou v této době vzdálenosti 35–40 km od čáry zasazení, svazky prvního sledu budou bojovat v hloubce 12–15 km, projdou přibližně v této době poslední jednotky OMS linií frontu svazků prvního sledu. Nyní bude opět nutné zvýšit tempo postupu PO a předvojů a nedovolit nepříтели organizovaně za-

ujmout mezilehlé obranné čáry, využít úderů bojových vrtulníků a činnosti vzdušných výsadků k předejití nepřítele a ovládnutí těchto čar.

Jak taková rozhodná činnost může významně ovlivnit tempo postupu, ukáží na příkladu opět z knihy D. D. Leljušenka, ve které píše: „Do večera 6. května urazila vojska naší armády 50 km a dosáhla čáry... předsunuté odřady postupily o 65 km, dobyly důležitý železniční uzel Freiberg a zmocnily se křížovatek, soutěsek a průsmeků. Svým rychlým postupem předstihly nepřítele a nedovolily mu zaujmout připravené čáry obrany na německo-československých hranicích a obsadit horské průsmyky.“

Vzhledem k tomu, že k zasazení OMS může dojít i překročením vojsk, je právě velmi důležitá vzájemná součinnost mezi OMS a svazky prvního sledu. Velitelům těchto divízi budou k zabezpečení zasazení OMS upřesněny čáry a prostory na směru zasazení a na bocích, které musí ovládnout a palebně zabezpečit. Dále jim může být upřesněno i rozhraní OMS v době jejího zasazení i opatření k zajištění průletu taktického vzdušného výsadku vytvořením průletového pásma. Důležitým úkolem svazků prvního sledu bude včasné uvolnění pochodových os, po kterých se budou přesunovat jednotky OMS. V součinnosti je nutné vyjádřit i způsob využití úspěchu skupiny svazky prvního sledu. Nutnost dokonalé součinnosti vyplývá, kromě jiného, i z toho, že OMS může mít stejnou techniku jako svazky prvního sledu a při jejich překračování by mohlo dojít k vzájemnému promíchání sestav.

Aby nepřítel zabránil proniknutí OMS do operační hloubky a přehradil směry jejího postupu, může k frontě přisunovat své operační zálohy (zpravidla v hodnotě brigády až svazku). V souvislosti s tím bude důležitým úkolem OMS nedovolit jim přejít do obrany a ničit je vyčleněnými silami a prostředky ve střetném boji.

Po odpoutání OMS od hlavních sil zahajuje manévrovou činnost na jednotlivých směrech, vede údery proti objektům nepřítele a plní stanovené úkoly.

V článku jsem naznačil řešení některých problémů, které vznikají při zasazení OMS. Vycházel jsem přitom z teoretických podkladů, ze zkušeností, které jsem získal při zpracování a provedení cvičení a zkušeností z Velké vlastenecké války při zasazování rychlých skupin v období let 1942—1945.

MIKROPOČÍTAČ V PRÁCI ŠTÁBU

Pozitivní výsledky, které jsou na úseku využívání výpočetní techniky ve velení vojskům dosahovány, přesvědčivě potvrzují, že se stává stále více účinným pomocníkem štábů. Ve všech metodikách práce štábu operačního stupně uvažujeme, že výpočty potřebné k zajištění přijetí optimálního rozhodnutí k operaci, jejímu zabezpečení, manévru silami a prostředky a k předpovědím hodnocení efektivnosti bojové činnosti jsou uskutečňovány výlučně s využitím převozné výpočetní techniky. Včasné a správné výsledky jsou přitom samozřejmostí. Avšak rychlý rozvoj elektroniky a vojenské kybernetiky, které se aplikací elektroniky ve velení zabývají, ukazují, že možnosti využití prostředků automatizace ve velení vojskům nejsou zdaleka vyčerpány.

Pohlížíme-li na velení z kybernetického hlediska, považujeme za jeho podstatu informační procesy, tj. sběr, přenos, zpracování, uchování a zobrazení informací. Zatímco se v minulosti zaměřovala automatizace především na zpracování informací, a to převážně formou výpočtů, pak dnes usilujeme o rozšíření její působnosti na celý informační proces. Výsledkem jsou polní automatizované systémy velení vojskům, jejichž prostředky se podílejí na automatizaci všech základních funkcí velení.

Způsob sběru, zpracování, výstupu a předávání informací v automatizovaných sy-

stémech velení vojskům umožňují, vedle odstranění nejpracnějších činností velitelů a štábů, především zkrácení časů potřebných pro tyto práce. Dosažené časové úspory umožní velitelům více promýšlet své rozhodnutí, náročněji a důsledněji kontrolovat plnění vydaných úkolů podřízenými veliteli a současně jim i účinněji pomáhat.

Při posuzování přínosu automatizovaných systémů pro velení vojskům nelze ztrácet ze zřetele, že automatizace je nepřetržitý proces, jehož dynamika je ovlivňována řadou činitelů teoretického, technického, organizačního a sociálního ekonomického charakteru. Nezanedbatelnými faktory jsou i cena této techniky a její rychlé morální zastarávání. Proto jsou prostředky automatizace zaváděny postupně s cílem dosáhnout co nejvyšší efektivnosti jejich využití. Vedle využívání prostředků polního automatizovaného systému velení zůstanou i nadále takové úkony (činnosti), v nichž se bude velet tradičně.

Se vznikem různorodých systémů velení (automatizovaných a tradičních) vyvstane celá řada nových problémů, které souvisí především s jejich vzájemnou propojitelností. Podružnou není ani otázka využívání prostředků výpočetní techniky k automatizaci dílčích činností informačního procesu v tradičních systémech velení vojskům, a to zejména na taktickém stupni, kam tato technika zatím málo pronikla.

Výjimku tvoří TVS msd a td, které jsou vybavené převozními výpočetními automaty Consul 226, úspěšně využívanými především k řešení komplexu týlových a technických úloh. Používání tohoto prostředku k taktickým propočtům na velitelských stanovištích se však neosvědčilo. Ukazuje se, že změnu v tomto směru mohou přinést mikropočítače. Jejich nízká cena, malý rozměr, možnost zvýšení jejich odolnosti a nenáročná obsluha umožňují, aby byly umístěny ve velitelsko-štábních vozidlech a pracovali s nimi přímo uživatelé.

Mikropočítač je elektronické zařízení na zpracování dat, které tvoří soustavu obvodů velké integrace a dalších elektronických součástek vhodně uspořádaných a propojených na jedné nebo několika málo deskách plošných spojů.

Ústřední jednotka každého mikropočítače je mikroprocesor, který obsahuje aritmeticko-logickou jednotku, různé pracovní registry, které vyrovnávají paměti a řídicí obvody (řadič). Tato konfigurace však ještě není schopna samostatného provozu. Teprve připojením dalších funkčních celků, tj. vnitřní operační paměti a obvodů, které zajišťují komunikaci s okolím, vzniká nejjednodušší konfigurace schopná práce podle předem zadaného programu. Tento nejelementárnější, avšak autonomního provozu schopný celek, označujeme termínem mikropočítač, popř. mikroprocesorový systém. Pro praktické použití v konkrétních aplikacích však nepostačuje a musí být rozšířen o další funkční celky, které zvětšují jeho možnosti.

Mikroprocesor je programovatelný sekvenční automat vyrobený technologií velké integrace v jednom pouzdře (čipu) nebo v několika pouzdrech. Vykonává programem řízené aritmeticko-logické operace. V našich podmínkách je nejčastěji používán osmibitový mikroprocesor 8080.

Operační paměť je dalším velmi důležitým funkčním blokem každého mikropočítače a v rozhodující míře určuje jeho provozní a ekonomické parametry. Umožňuje záznam (zápis) a čtení číslkové informace bez ohledu na její obsah. Paměti jsou klasifikovány podle různých hledisek, a to např. podle fyzikálního principu záznamu informace, přístupu k uložené informaci či způsobu výběru informací. Operační paměť mikropočítače je členěna na trvalou paměť programů RAM-ROM (umožňuje pouze čtení uložené informace) a paměť dat RAM-RUM (umožňuje čtení i záznam informace).

Vstupní a výstupní obvody zabezpečují připojení různých typů vstupních a výstup-

ních zařízení. Mezi nejčastěji používaná zařízení patří zobrazovací jednotka (display), ovládací panel s klávesnicí, vnější velkokapacitní paměti (typu magnetická páska nebo pružný disk) a řádková tiskárna.

Propojení funkčních bloků mikropočítače zajišťuje sběrnice, což je univerzální kanál, který tvoří 16bitová adresní část, 8bitová datová část a nejméně 5bitová řídicí část. Sběrnicí jsou paralelně současně přenášeny vlastní informace (8 bitů dat), místo jejího určení (16 bitů adresy) a kvalitativní řídicí povely.

Hlavní práce při využívání mikropočítačů spočívá především ve vytvoření aplikačního programu, který se skládá ze skupiny relativně elementárních kroků (instrukcí). Požadovaná funkce počítačového systému je realizována v souladu s předpisem stanoveným programem, který je uchováván v paměti programů. Mikroprocesor z této paměti postupně čte jednotlivé instrukce programu a také je po dekódování vykonává. Paměť dat slouží k uchování dat, která mají být zpracována podle programu; dále se do této paměti ukládají výsledky a mezivýsledky operací.

Grafický abecedně číslcový inteligentní terminál, vyvíjený se zvýšenou mechanickou a klimatickou odolností ve vědeckovýzkumné základně ČSLA, předpokládáme použít u svazků k:

- výpočtům, úlohám a grafickému zobrazení informace u příslušného uživatele v systému velení vojskům,
 - přenosu informace (i grafické) mezi několika mikropočítači nebo vyššími výpočetními systémy pomocí dálkového přenosu dat.
- Základní technicko-taktická data mikropočítače:
- mikroprocesor U 880 D,
 - kapacita operační paměti 65 536 znaků,
 - vnější paměť pro záznam dat a programů — kazetový magnetofon,
 - zobrazovací jednotka k zobrazení libovolné abecedně číslkové a grafické informace (30 řádků/80 znaků na řádek),
 - řádková mozaiková tiskárna (počet znaků na řádek 80),
 - rychlost přenosu vstupní a výstupní informace do 9600 bit . s⁻¹,
 - napájecí napětí: střídavé 220 V $\pm$ 20 %, 50 Hz $\pm$ 1 %, případně 12 V nebo 24 V,
 - rozměry a váha: 420×410×330 mm, 13,5 kg.

Z hlediska mechanické a klimatické odolnosti a stálosti odpovídá tento mikropočítač požadavkům třídy 19 normy NO 005 026/C.

Využití mikropočítače

Na rozdíl od zavedených malých převozných počítačů (MOMI-1 a MOMI-2), běžně používaných v naší armádě na operačním stupni, nemusí být mikropočítač obsluhován specialistou-operátorem, ale může s ním pracovat přímo uživatel — důstojník štábu za předpokladu, že jsou k tomu uzpůsobeny uživatelské úlohy. Jako příklad lze uvést zpracovaný a v současné době ověřovaný komplex taktických úloh, tzv. DIVKOT, určený pro štáby msd a td.

Možnost přímé obsluhy mikropočítače uživatelem při řešení úloh DIVKOT byla vytvořena:

- zavedením dialogového režimu, při kterém mikropočítač klade otázky, jež jsou zobrazovány na displeji a spolu s nimi nabízí alternativní odpovědi [k zodpovězení dotazů slouží uživateli klávesnice mikropočítače],
- volbou vhodných algoritmů, které umožňují řízení průběhu výpočtu dialogem,
- zhotovením informačního masívu, který sdružuje předběžné informace, čímž jsou minimalizovány nároky na rozsah údajů vkládaných v průběhu výpočtu,
- kontrolou zadávaných údajů samotným mikropočítačem, při které jsou odmítnuta formálně chybná data,
- možností opravovat chybně zadané vstupní údaje, a to i o několik kroků zpět,
- uspořádáním komplexu do smyčky, ze

kteřé uživatel nemůže vystoupit (zahájení výpočtu začíná nabídkou úloh, z nichž si uživatel vybere tu, kterou požaduje; po ukončení jejího řešení může výpočet buď opakovat s novými daty, anebo se vrátit k počáteční nabídce).

V současné době jsou do komplexu DIVKOT zařazeny úlohy určené pro polní činnost operační skupiny vševojskového svazku, které tvoří celek D-1 a obsahuje tyto projekty:

21 161 — výpočet poměru sil a hustot v pásmu divize,

21 162 — výpočet vyvedení divize na čáru přechodu ke zteči,

21 163 — výpočet pochodu,

21 171 — výpočet pravděpodobných ztrát divize v epicentrech jaderných výbuchů,

21 172 — výpočet pravděpodobných ztrát nepřítelů po jaderných úderech,

21 173 — výpočet pravděpodobných ztrát divize podle druhu činnosti v boji,

21 174 — výpočet pravděpodobných ztrát nepřítelů podle druhu činnosti v boji,

21 160 — plnění a aktualizace informačního masívu komplexu DIVKOT.

Ve zkušebním provozu se komplex DIVKOT aplikovaný na tomto mikropočítači osvědčil a proto v současné době připravujeme pro vševojskové štáby svazů další tři části určené pro: štáb RVD (část D-2), skupinu NCHS (část D-3) a pro ostatní oddělení a skupiny (část D-4).

Využití mikropočítače v práci štábů msd nebo td je jen jednou z možných oblastí, kde tento prostředek automatizace může mít uplatnění. Rovněž i způsob využití může být různý. Již dnes se ukazuje, že další zdokonalení mikropočítačů umožní, aby tyto prostředky byly využívány jako inteligentní terminály v počítačových sítích. Vedle nejrozšířenějších výpočtů mohou potom úspěšně sloužit i k automatizovanému zpracování a předávání formalizovaných bojových dokumentů a jejich přenosu, k aktualizaci banky dat nadřazeného stupně velení atd.

Všechny dosavadní poznatky o mikropočítačích a z práce s nimi nasvědčují tomu, že budou významným prostředkem automatizace velení vojskům a získají na tomto úseku široké uplatnění.

RVD

V KOMPLEXNÍM PALEBNÉM NIČENÍ NEPŘÍTELE V OBRANĚ

Obrana je vynuceným a dočasným druhem bojové činnosti. Vojska přecházejí do obrany k odrazení nenadálého napadení nepřítele, oslabení a vyčerpání jeho sil, které jsou v převaze, zmaření nepřátelského útoku a získání času k soustředění vlastních sil s cílem přejít do rozhodného útoku.

Obrannou operaci armády můžeme připravovat předem ještě do zahájení války nebo v průběhu bojové činnosti. Armáda může přejít do obrany v různých podmínkách operační situace, v dotyku s nepřítelem anebo mimo přímý dotyk s ním, s použitím nebo bez použití jaderných zbraní.

Různé podmínky přechodu do obranné operace ovlivňují její způsoby organizace a vedení a mají vliv na objem, obsah i způsoby řešení úkolů RVD v komplexním palebném ničení nepřítele.

Z hlediska organizace komplexního palebného ničení je možné podle situace rozčlenit bojovou činnost prostředků ničení v obraně na tyto **základní úkoly**:

- palebné ničení nepřítele na dalekých přístupech (v prostorech soustředění, ve vyčkávacích prostorech),
- palebná protipříprava,
- palebné ničení nepřítele při přesunu a rozvinování vojsk,
- palebné ničení nepřítele při odrazení zteče,
- palebná podpora bránících se vojsk v hloubce obrany,
- palebné ničení nepřítele při protiútku (protizteči).

Z hlediska **obsahu úkolů** ničí RVD v obraně nepřátelské prostředky jaderného a chemického napadení, prvky jeho průzkumných a palebných systémů, vyřazuje hlavní uskupení nepřátelských vojsk v prostorech soustředění, za přesunu, při rozvinování, zteči a při vklínění se do obrany, ničí dělostřelectvo, prostředky protivzdušné obrany a radioelektronického boje, místa velení a letelectvo na letištích v dosahu RVD, vyřazuje jeho vzdušné výsadky, přisunované

druhé sledy a zálohy. Kromě toho vede úder, a palbu ve prospěch jednotek (útvárů), které brání zabezpečovací pásmo nebo předsunuté postavení, a jednotek vyčleněných do bojového zajištění, zabezpečuje palbou boky vojsk v obraně a přehrazuje mezery, které vznikly v důsledku nepřátelských jaderných úderů.

V noci dělostřelectvo navíc osvětluje terén a cíl, ničí nepřátelské osvětlovací prostředky a infrapřístroje a při protiúderech (protiztečích) vytváří světelné orientační body nebo směry.

Palebné ničení nepřítele zahajuje raketové vojsko v součinnosti s letectvem již **na dalekých přístupech** k obraně s využitím konvenčních bojových náplní. Napadá nepřítele v prostorech soustředění a za přesunu, zvláště při jeho průchodu obtížnými místy, jako jsou soutěsky, lesní masívy, přechody přes vodní toky apod. Tím zpomaluje jeho postup, dezorganizuje velení a narušuje psychický stav vojsk. K plnění tohoto úkolu je výhodné vyčleňovat určitý počet odpalovacích zařízení operačně taktických i taktických raket, aby nepřítel předčasně nezjistil bojovou sestavu raketového vojska. V pohotovosti zůstávají vyčleněné hotovostní oddíly s jadernými náplněmi.

K plnění tohoto úkolu můžeme použít i kanónové dělostřelectvo velké mohutnosti.

Rakety s konvenční náplní je výhodné použít ke zničení (umlčení, rušení) nekryté živé síly, palebných prostředků a neobrněné techniky, míst velení svazu i svazků, odpalovacích zařízení řízených i neřízených pozemních i protiletadlových raket, dělostřeleckých baterií, letounů a vrtulníků na letištích a přistávacích plochách v dosahu RVD, spojovacích uzlů, radioelektronických prostředků, řídicích stanovišť taktického letectva a jiných objektů.

Při použití raket s konvenční náplní je nezbytné dodržovat takové principy, jako např. jejich hromadění na nejdůležitější objekty (cíle), využití jejich dostřelu k širokému manévru úderu apod.

Pro každý ničený objekt je potřebné stanovit: jednotku (jednotky) určenou k vedení úderu, druh bojové hlavičky, spotřebu raket a výšku výbuchu, souřadnice záměrného (zaměrných) bodu, dobu vedení úderu a velikost bezpečnostní vzdálenosti vlastních vojsk od objektů, na něž vedeme úder.

Raketové jednotce je výhodné určit hlavní a záložní objekty ničení.

Rakety s konvenční náplní mohou mít tříštivou hlavici kazetového typu a tříštivotrhavou hlavici soustředěného účinku. (Tříštivá hlavice kazetového typu operačně taktických raket může vyřadit nekrytou živou sílu a palebné prostředky na ploše 10–12 hektarů a taktických raket na ploše 5–6 hektarů.)

Při volbě druhu bojové hlavičky je potřeba vycházet z toho, že na cíle malých rozměrů nebo odolnějšího charakteru je výhodné použít přesné rakety s tříštivotrhavou hlavici soustředěného účinku (zvláště za předpokladu přesného způsobu určení jejich souřadnic) a na cíle větších rozměrů tříštivé hlavice kazetového typu. Je-li ke zničení (umlčení) objektu potřebné použít několik raket s konvenční náplní, je nutné provést současný úder.

Spotřeba raket s konvenční náplní bude určována podle různého charakteru objektů (cílů) a použitého druhu rakety. Např. u jednoho typu taktických raket může být jejich průměrná spotřeba s hlavici kazetového typu k umlčení nekryté rozmístěné živé síly, palebných prostředků a neobrněné techniky na ploše do 60 hektarů v rozmezí 8–12, u vysoce přesného typu 3–5 raket.

Výška otevření tříštivé hlavičky kazetového typu je určována jako součet nadmořské výšky cíle a výšky otevření hlavičky nad cílem — viz tabulky střelby

pro rakety daného typu; u tříštvotrhavých hlavic soustředěného účinku stanovíme pouze nadmořskou výšku cíle a hlavice je aktivována zamontovaným zapalovačem v potřebné výšce nad povrchem země.

Souřadnice záměrného bodu pro rakety s konvenční náplní určujeme v závislosti na druhu použitých hlavic a počtu raket, rozměrech cíle a znalosti rozmístění jeho jednotlivých prvků, buď na střed objektu nebo na středy jednotlivých úseků, na něž je cíl graficky rozdělen.

Bezpečnostní vzdálenost pro vlastní vojska od nejbližšího záměrného bodu je podle délky úderu 2—4 km. U výsoce přesných raket je stanovena bez ohledu na délku střelby na 1 km.

Při plnění tohoto úkolu můžeme vhodně využít i kanónové dělostřelectvo velké mohutnosti. Jeho dostřel s normálním granátem přes 35 km a s granát-raketou kolem 50 km pro to vytváří všechny předpoklady.

Při úderech (palbách) na pohyblivé objekty (cíle) raketami s konvenční náplní nebo kanónovým dělostřelectvem velké mohutnosti vedeme průzkum a stanovujeme výchozí souřadnice pohybujících se pochodových proudů obvykle pomocí letounu (vrtulníku) nebo radiolokátoru. Podle výsledků protnutí cíle v několika po sobě jdoucích záměrných bodech lze určit jeho rychlost a předpokládanou pochodovou osu. Pak můžeme stanovit souřadnice nadběhového (či střetného) záměrného bodu, v němž by měl cíl být v době úderu (palby), a také dobu palebné činnosti.

Palebná protipříprava je uskutečňována podle rozhodnutí velitele armády (frontu) obvykle na hlavní uskupení nepřítel, který se připravuje k útoku ve výchozích prostorech, zaujatých v přímém dotyku s obranou nebo v hloubce s cílem (při použití konvenčních prostředků) oslabit nebo oddálit jeho úder. Má-li palebná protipříprava splnit svůj úkol, musí být zahájena před palebnou přípravou nepřítel.

Palebná protipříprava obvykle zahrnuje současné nebo postupné ničení prostředků jaderného a chemického napadení, dělostřelectva, radioelektronického boje a průzkumu, letectva na letištích v dosahu RVD a vojsk prvního sledu. K účasti v protipřípravě je možné vyčlenit raketové vojsko operačně taktického i taktického určení s konvenčními bojovými náplněmi, organické a posilové dělostřelectvo divizí prvního sledu a armády (zpravidla ze zaujatých palebných postavení). K doplnění se mohou přibírat raketové a dělostřelecké svazky a útvary druhých sledů a záloh, popř. dělostřelectvo, rozmístěné na méně ohrožených směrech. Přibrané dělostřelectvo je účelné rozdělit dělostřeleckým skupinám a rozmístit většinou v prostoru palebných postavení těchto skupin (s cílem zkrátit přípravu k palbě a usnadnit velení), kde jsou pro ně připravována palebná postavení. Zvlášť pečlivě je potřeba rozpracovat způsob návratu tohoto dělostřelectva zpět ke svým svazkům (útvaram).

Před zahájením protipřípravy náčelník RVD armády upřesní objekty a dobu vedení raketových úderů a úkoly dělostřelectva, které se jí zúčastní.

Není-li předpoklad k přechodu na použití jaderných zbraní, mohou být u raketového vojska ponechány v pohotovosti s jadernými náplněmi jen hotovostní oddíly operačně taktických raket. Ostatní odpalovací zařízení je možné využít k vedení hromadného raketového úderu s konvenčními náplněmi, který v rámci palebné protipřípravy organizuje obvykle front (armáda).

V pásmu armády se protipříprava může zúčastnit přibližně 16 oz TR a 4 oz OTR — 20 oz, větší část dělostřelectva dvou divizí prvního sledu — 240 hlav-

ní, dělostřelectvo divize druhého sledu — 72 hlavní, armádní prostředky — 144 hlavní a posilová brigáda — 72 hlavní. Celkem — 528 hlavní, což při požadavku hustoty 30—40 hlavní na km fronty umožňuje vedení protipřípravy v pásmu armády v šířce přibližně 15 km.

K plnění tohoto úkolu lze vhodně využít i minomety velké mohutnosti, které při dostřelu 10 km s normální minou a 18 km s minoraketou dosahují velkého ničivého účinku zvláště v případě, kdy nebudou nepřátelské bojové sestavy dostatečně chráněny.

Palebné ničení nepřítele při přesunu a rozvinování uskutečňujeme zpravidla na vojska, která zahájila přesun z výchozího prostoru k útoku v hloubce až do jejich přechodu ke zteči. Jeho cílem bude zpomalit a dezorganizovat přesun a rozvinování nepřítele, narušit velení vojskům, ničit jeho první sled a snížit účinnost palebné přípravy.

Palebné ničení nepřítele za přesunu a rozvinování vojsk vykonává raketové vojsko a dělostřelectvo v součinnosti s letectvem, vedením raketových úderů konvenčními náplněmi a palebných přepadů na: hlavní uskupení přesunujících a rozvíjejících se vojsk (obvykle ARMS, DDS, PDS), zjištěné prostředky jaderného a chemického napadení, aktivně se projevující dělostřelecká baterie, místa velení a přistávací plochy bitevních vrtulníků nepřítele (zpravidla ADS a ARMS).

Ničení nepřítele za přesunu zahajuje dělostřelectvo na největší dálku střelby. Úkoly většinou plní z dočasných palebných postavení s využitím vrtulníků a radiolokátorů (k průzkumu a opravování palby). Na směru přesunu hlavních sil nepřítele je možné uskutečňovat minování na dálku.

Palebné ničení nepřítele za přesunu a rozvinování končí jeho přechodem ke zteči. Jednotky určené k obraně předsunutých postavení při odrážení možného průzkumu bojem a zteče čelních jednotek nepřítele podporuje palbou vyčleněné dělostřelectvo a část divizního dělostřelectva z dočasných palebných postavení. Dělostřelecké jednotky, které se zúčastní podpory boje jednotek na předsunutém postavení, musí postupně (podle plánu) měnit palebná postavení. Se zahájením palebné přípravy nepřítele je nutné zesílit palbu dělostřelectva na nepřátelské dělostřelecké a minometné baterie s cílem zmařit vedení jeho palebné přípravy.

Palebné ničení nepřítele při odrážení zteče je zahajováno s přechodem jeho vojsk ke zteči a vedeno do ukončení boje o první postavení.

K palebnému ničení nepřítele při odrážení zteče maximálně využijeme možností raketového vojska a vytvořených dělostřeleckých skupin, vedeme skupinovité raketové údery konvenčními náplněmi a palby dělostřelectva velké mohutnosti na druhé sledy, zálohy a jiné důležité cíle, hromadné a soustředěné palby na nejdůležitější objekty hlavního uskupení prvního sledu nepřítele ve výchozím prostoru, jednoduché a dvojité pohyblivé přehradné palby ke zpomalení postupu tanků, jednoduché a hluboké nepohyblivé přehradné palby k odrážení zteče pěchoty a tanků na přední okraj. Důležité cíle, jako prostředky jaderného a chemického napadení, dělostřelecké baterie nepřítele, které uskutečňují palebnou podporu zteče nepřátelských jednotek, letectvo na letištích v dosahu RVD a další cíle jsou ničeny jednotlivými palbami.

Při odrážení zteče nepřítele musí být dělostřelectvo připraveno k použití nejúčinnějšího dělostřeleckého střeliva k ničení živé síly, včetně střeliva s vysokými účinky, tříštivotrhavého střeliva vyšší účinnosti a zápalného střeliva.

Palbu zvláště soustřeďujeme na ničení tanků a jiných obrněných cílů. Proto ji

protitankové řízené střely zahajují proti těmto cílům na maximální dálky a protitanková děla většinou na dálku přímého výstřelu (metnou dálku).

Při odražení zteče v noci dělostřelectvo též osvětluje terén a cíle, vytváří ohniska požárů v prostoru rozmístění nepřítele, ničí jeho osvětlovací prostředky a infraprístroje.

K boji o přední okraj hlavního pásma obrany (při průměrné šířce útočného pásma nepřítele asi 40 km) můžeme využít:

- operačně taktické rakety armády a taktické rakety divizí prvního sledu s konvenční náplní,
 - dělostřelectvo až tří divizí prvního sledu (bez dělostřelectva pluku druhého sledu) — 414 hlavních,
 - armádní prostředky — 144 hlavních,
 - dělostřelectvo až tří posilových svazků — 216 hlavních;
- celkem 744 hlavních, tedy 20 hlavních na jeden km fronty ze zakrytých palebných postavení.

Při vklínění se nepřítele do obrany vedeme **palebnou podporu vojsk v obraně** s cílem způsobit nepříteli maximální ztráty, a zabránit mu v průlomu hlavního pásma obrany. Proto raketové vojsko a dělostřelectvo současnými i postupnými údery raket s konvenční náplní a různými druhy paleb ničí útočící vojska, maří zasazení druhých sledů a záloh, umlčuje nově zjištěné prostředky jaderného a chemického napadení, dělostřelectvo, prostředky protivzdušné obrany, radioelektronického boje a místa velení, zabraňuje ztečím na jednotlivá obranná postavení, narušuje další postup tanků a pěchoty do hloubky a boků obrany a podporuje protizteče divizí. Vhodně využívá minování na dálku zvláště k přehrazení vzniklých mezer v sestavách. Útvary a jednotky protitankového dělostřelectva a protitankových řízených střel ničí přímou střelbou nepřátelské tanky a obrněná vozidla, která pronikla do obrany.

Náčelník RVD armády, v souladu s rozhodnutím velitele zničit nepřítele, který se vklíní do obrany, vydá nařízení k manévru dělostřelectva na ohrožené směry, upřesní nebo znovu organizuje systém palby na těchto směrech, vydá úkoly k podpoře těchto jednotek, které zůstaly v týlu útočícího nepřítele a bojují o udržení zaujatých postavení nebo vedou údery do boku a týlu nepřítele.

Po přijetí rozhodnutí velitele armády k protiúderu vydá náčelník RVD podřízeným velitelům (náčelníkům) úkoly raketového vojska a dělostřelectva, pořadí jejich plnění a spotřebu raket a střeliva.

Palebné ničení nepřítele v průběhu protiúderu většinou uskutečňujeme ve čtyřech obdobích: palebné překrytí přibližování a rozvinování vojsk, palebná příprava, podpora a palebný doprovod protiúderu v hloubce. K palebnému ničení nepřítele při protiúderu je možné využít:

- operačně taktické rakety frontu a armády, taktické rakety, divizí, které vedou protiúder nebo se k němu připravují,
 - dělostřelectvo divize, která vede protiúder (bez dělostřelectva pluku druhého sledu) — 138 hlavních,
 - většinu dělostřelectva dvou divizí prvního sledu, které se připojují k protiúderu — 240 hlavních,
 - armádní prostředky — 144 hlavních,
 - posilové dělostřelecké svazky — 216 hlavních,
- celkem 738 hlavních, tedy 50 hlavních na jeden km fronty ze zakrytých postavení.

vení, což by mělo spolu s údery raket, letectva a přímou střelbou protitankových prostředků a vrtulníků vytvořit předpoklady k úspěšnému provedení protiúderu.

Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, je vhodné palebné přikrytí přibližování a rozvinování uskutečňovat palbami ADS (ARMS), palebnou přípravu vést 30 až 40 minut (2–3 palebné přepady), palebnou podporu zaměřit na postupné soustřeďování palby a palebný doprovod na palby všeho druhu v souladu s potřebami vševojskových útvarů a jednotek.

Při protiúderech vedených v noci připravujeme palbu dělostřelectva včetně osvětlení nepřítele a vytvoření světelných orientačních bodů (směrů). Zvláštní pozornost je třeba věnovat přípravě vedení manévru dělostřeleckých skupin a jednotek.

Náčelník RVD divize druhého sledu, která povede protiúder, musí vždy znát situaci na pravděpodobných směrech činnosti a sledovat její změny. Po obdržení úkolu k protiúderu je povinen, v souladu s rozhodnutím velitele divize, upřesnit veliteli útvaru vojskových raket, velitelům dělostřeleckých skupin a náčelníkům dělostřelectva pluků směr činnosti nepřítele a jím dosažené čáry, úkoly, směr protiúderu a čáru rozvinutí, úkoly útvaru vojskových raket a dělostřeleckých skupin k palebnému přikrytí přibližování a rozvinování útvarů divize, k palebné přípravě, podpoře a doprovodu protiúderu, spotřebu raket i střeliva a dobu pohotovosti. Úkoly útvaru vojskových raket a dělostřelectva, způsob přesunu a zaujetí prostorů bojového rozmístění a palebných postavení, způsob součinnosti dělostřelectva s ostatními druhy vojsk zpravidla upřesňujeme současně s organizací přesunu a doplňujeme v průběhu rozvinování.

Při přikrytí státní hranice bude mít zřejmě organizace komplexního palebného ničení poněkud jiný charakter a ovlivní i obsah základních úkolů. V tomto případě může být následující rozdělení úkolů:

- palebná protipříprava,
- palebné ničení nepřítele při vedení boje v pásmu přikrytí,
- palebné ničení hlavních sil nepřítele za přesunu a rozvinování,
- palebné ničení nepřítele při odrážení zteče (boj o hlavní pásmo obrany),
- palebná podpora vojsk v hloubce obrany,
- palebné ničení nepřítele při protiúderu.

Jak vyplývá z tohoto dělení úkolů, bude pořadí jejich plnění u prvních tří záviset na situaci a podmínkách zahájení agrese. K rozhodujícím momentům bude patřit stav vlastních vojsk v době zahájení agrese, stupeň zaujetí operační sestavy apod. Z toho pak např. vyplyne, zda budeme schopni uskutečnit protipřípravu a plnit další palebné úkoly a za jakých podmínek.

Obsah a pořadí prací náčelníka a štábu RVD při plánování, organizování a přípravě bojové činnosti RVD v komplexním palebném ničení závisí na podmínkách přechodu armády do obrany a na době, která je k dispozici. Přípravu bojové činnosti zahajuje štáb ihned po obdržení úkolu k přechodu do obrany.

Náčelník a štáb RVD armády, na základě výsledků ujasnění úkolů a zhodnocení situace, připravují kalkulace a propočty nutné k návrhu pro přijetí rozhodnutí velitele armády na bojové použití RVD v komplexním palebném ničení.

Návrh náčelníka RVD armády by měl obsahovat:

- objekty, které je možné ničit v rámci komplexního palebného ničení raketovým vojskem konvenčními náplněmi, druh a počet těchto náplní na každý objekt (cíl), druh výbuchu, dobu vedení úderu, vykonavatele a očekávaný stupeň zničení,

— hlavní a záložní prostory bojového rozmístění, dobu jejich zaujetí, způsob manévru do přechodu nepřítele k útoku a v průběhu obranné operace, hoto-
vostní jednotky, připravené k použití jaderných náloží, jejich úkoly, činnost
raketového vojska při přechodu k použití jaderných zbraní,

— rozdělení dělostřelectva k posílení divizí prvního sledu (včetně dělostře-
lectva velké mohutnosti), složení armádních dělostřeleckých skupin a proti-
tankové zálohy, jejich velitele, způsob nového podřízení v komplexním palebném
ničení nepřítele, hlavní a záložní prostory palebných postavení, prostory
soustředění a čáry rozvinutí protitankové zálohy, způsob manévru dělostřelectva
do přechodu nepřítele do útoku a v průběhu obranné operace, dobu pohoto-
vosti dělostřelectva,

— spotřebu raket a střeliva, dobu a místo setkání s dopravními prostředky,
které přisunují rakety a konvenční hlavice.

Náčelník RVD si v průběhu činnosti v terénu, která je při dostačujících ča-
sových možnostech nezbytná, ujasní (upřesní):

— pravděpodobné směry útoku nepřítele, především jeho tanků, možné čáry
rozvinutí,

— průběh předního okraje obrany, rozhraní a úkoly divizí, průběh ostatních
postavení (včetně předsunutého) a zabezpečovacího pásma (jestliže se vy-
tváří),

— prostory soustředění hlavního úsilí obrany, na jejichž udržení závisí odol-
nost obrany,

— možné směry protiúderů druhého sledu, čáry rozvinutí na každém směru
a osy přesunu k nim,

— úkoly raketového vojska a dělostřelectva v komplexním palebném ničení
nepřítele v rámci protipřípravy, na přístupech k obraně, před jejím předním
okrajem, v hloubce a k zabezpečení boků, čáry rozvinutí protitankové zálohy
armády,

— místa velení, prostory bojového rozmístění raketového vojska, palebná
postavení dělostřeleckých skupin, osy přesunu, charakter, pořadí a dobu je-
jích ženijního budování.

Rozhodnutí vševojskového velitele a vlastní plánování by mělo zabezpečovat
úspěšné splnění úkolů s použitím jaderné i konvenční munice.

K dosažení tohoto cíle je, podle mého názoru, nutné jednotně plánovat jader-
né a palebné ničení nepřítele, vhodně uspořádat bojovou sestavu RVD, spo-
lečně organizovat součinnost a zabezpečit bojovou činnost i velení.

Postup při jednotném plánování jaderného a palebného ničení může být ta-
kový, že nejdříve stanovíme způsob ničení objektů (cílů) jadernými zbraněmi,
potom umlčování (ničení) objektů (cílů) palbou dělostřelectva a raketového
vojska s konvenční municí. Přitom palbu dělostřelectva je vhodné plánovat
tak, aby s přechodem na použití jaderných zbraní nebylo nutné podstatně mě-
nit zpracované plány. Proto je potřebné předem ve variantách plánovat pro
dělostřelectvo i umlčení těch nepřátelských objektů (cílů), na které jsou při-
pravovány jaderné údery a jež se nacházejí v dostřelu dělostřelectva.

Systém palby dělostřelectva v obraně by měl zahrnovat: připravené prostory
hromadné a úseky soustředěné palby, čáry přehradné palby, kterou vede dělo-
střelectvo ze zakrytých palebných postavení na přístupech k obraně, před
předním okrajem, na bocích i v hloubce obrany, prostory (pásma) palby proti-
tankových prostředků před předním okrajem, na bocích a v hloubce obrany,

v mezerách mezi svazky a útvary, připravený manévr palbou s cílem jejího hromadění v krátké době na libovolném ohroženém směru nebo úseku.

Palbu dělostřelectva v obraně plánujeme podle úkolů komplexního palebného ničení s předvídáním pravděpodobné činnosti nepřítele. Prostory hromadné a úseky soustředěné palby dělostřelectva obvykle určujeme v místech možného rozmístění prostředků jaderného a chemického napadení nepřítele, prvků průzkumných a palebných systémů, dělostřelectva nepřítele, na pravděpodobné osy přesunu hlavního uskupení (především tankových útvarů), křížovatky cest, mosty, přepravy, soutěsky a také na čáry pravděpodobného rozvinutí do předbojových a bojových sestav. Pohyblivé přehradné palby plánujeme na předpokládaných směrech zteče nepřátelských tanků před předsunutým postavením, předním okrajem a na tankových směrech k hloubce obrany. Nepohyblivé přehradné palby připravujeme před předsunuté postavení, přední okraj obrany a k zabránění pronikání nepřítele, který se vklíní do obrany, před připravená postavení v hloubce a čáry rozvinutí protitankové zálohy, před palebné čáry tankových a motostřeleckých jednotek a do mezer mezi nimi. S cílem klamání nepřítele o skutečném palebném systému a rozmístění dělostřelectva je vhodné organizovat použití kočujících baterií a děl.

Palba protitankových prostředků musí zabezpečit ničení tanků nepřítele před předním okrajem a v hloubce celého pásma obrany na všech tankových směrech i postřelování protitankových zátarasů a přírodních protitankových překážek. K ničení nepřátelských tanků a bojových vozidel pěchoty, jež pronikly do hloubky obrany, zřizujeme protitankové léčky z dělostřeleckých protitankových jednotek, které zpravidla umísťujeme na bocích útvarů a v mezerách mezi nimi. Všechny protitankové prostředky je třeba připravit k rozsáhlému manévru, k vedení palby v noci a v různých podmínkách omezené viditelnosti.

Náčelník a štáb RVD armády plánují většinu palby na směry očekávaného hlavního úderu nepřítele. Na ostatní směry připravují palbu štáby RVD divizí. Štáb RVD armády organizuje manévr raketového vojska a dělostřeleckých skupin (záloh), které jsou podřízené armádě. Centralizovaně plánujeme a organizujeme činnost RVD tehdy, když je v pásmu armády uskutečňována protipřiprava.

K plnění úkolů RVD v komplexním palebném ničení vytváříme příslušná uskupení dělostřelectva. Z organického a přiděleného dělostřelectva vytvoříme ARMS, PTZ A a obvykle ADS. U divizí prvního sledu tvoříme divizní dělostřelecké skupiny a u pluků prvního sledu, které jsou v obraně na směru hlavního úsilí divize, plukovní dělostřelecké skupiny. Dělostřelecké skupiny tvoří zpravidla dva a více dělostřeleckých oddílů v závislosti na počtu posilového dělostřelectva.

Dělostřelecké oddíly velké mohutnosti (kanónové či minometné) je výhodné v obraně, vzhledem k šířce pásma armády, přidělovat divizím prvního sledu, které působí na hlavním úsilí obrany armády. Zde mohou pak zůstat pod přímým velením velitele divize, nebo být začleněny do divizní dělostřelecké skupiny (v závislosti na vzniklé situaci).

Jednotkám, které brání zabezpečovací pásmo, můžeme přidělit především samohybné dělostřelectvo. Činnost jednotek v tomto pásmu a na předsunutém postavení podporují palbou divizní (plukovní) dělostřelecké skupiny. Protitankové útvary a jednotky většinou plní úkoly v sestavě protitankových záloh. Část těchto jednotek může být přidělena divizím (plukům) prvního sledu.

Prostory bojového rozmístění raketového vojska zpravidla určujeme mimo předpokládaný směr hlavního úderu nepřítele. Kromě hlavního obvykle připravujeme i několik záložních prostorů bojového rozmístění, členěných do hloubky, a je-li to nezbytné, určujeme i dočasné prostory.

Prostory palebných postavení pro dělostřelectvo (mimo dělostřelectva velké mohutnosti) určujeme především na tankových směrech, palebná postavení oddílů jsou členěna do hloubky. Pro manévr jednotek připravujeme v hloubce záložní palebná postavení a osy přesunu k nim. Ke zničení nepřítele na vzdálených přístupech k obraně, k podpoře jednotek, které brání zabezpečovací pásmo a předsunutá postavení, je možné určit dočasná palebná postavení, rozmístěná blíže k přednímu okraji obrany nebo před ní.

Jak prokázala různá cvičení, plánování a organizace účasti RVD v komplexním palebném ničení nepřítele v obraně je složitou záležitostí. Tato skutečnost vyplývá z toho, že iniciativu v dané situaci má nepřítel a úspěšné řízení RVD vyžaduje předvídání, které vychází ze znalostí zásad vedení bojové činnosti pravděpodobného nepřítele a ze schopnosti maximálně efektivně využít předností a možností vlastních bojových prostředků RVD.

VYUŽITÍ VÝPOČETNÍ TECHNIKY V PROCESU PLÁNOVÁNÍ PALEBNÉHO NIČENÍ NEPŘÍTELE

Plánování operačního a bojového použití RVD je významným opatřením přípravy raketových a dělostřeleckých útvarů a svazků k plnění úkolů v operaci a boji. Pozůstává ze stanovení rozsahu úkolů, způsobu a posloupnosti jejich plnění, určení vykonavatelů a vytyčení účinných opatření k zabezpečení bojové činnosti RVD.

Podle stupně velení, používaných metod, výchozích podkladů a informací, ale i technické základny, tj. prostředků výpočetní techniky, připravujeme operační nebo taktické propočty k bojovému použití.

Vzhledem k tomu, že proces plánování má charakter opakované činnosti, existují tedy propočty, které se periodicky opakují.

K operačnímu a bojovému použití dělostřelctva a přípravě operace připravují štáby RVD (mimo jiného) následující propočty:

- určení potřebného množství dělostřelctva ke splnění úkolů,
- posílení, rozdělení a uskupení dělostřelctva v souladu s rozhodnutím velitele k vedení operace,
- potřebu dělostřelecké munice na operaci a plnění jednotlivých operačních úkolů,

— rozdělení dělostřelecké munice mezi vykonavatele v souladu s rozhodnutím k vedení operace a jejich podíl na plnění jednotlivých operačních úkolů,

— manévr dělostřelctva k vytvoření potřebného uskupení a dosažení pohotovosti,

— stanovení délky a struktury jednotlivých období palebného ničení (případně obsahu úkolů v obranné operaci a boji),

— palebné možnosti dělostřelctva při plnění úkolů v souvislosti s přidělenou municí, počtem dělostřeleckých hlavních i předpokládaným rozdělením cílů.

Při plánování operačního a bojového použití RVD je nutné vycházet ze zcela objektivního hodnocení situace a přesných propočtů s přihlédnutím ke kvalitativním i kvantitativním ukazatelům řešené situace.

Uspořádání palebného ničení nepřítel musí odpovídat vypočítaným kritériím. Struktura, doba a způsoby vedení úderů a palby mohou být různé, nesmí však být šablonovité. Určujeme je podle konkrétní situace a podmínek. V tom se odráží dovednost velitelů a štábů a jejich profesionální přístup k řešení úkolu.

Obsahem **operačních propočtů palebného ničení** je též stanovení objektivních kritérií a ukazatelů k hodnocení jeho účinnosti.

Mezi jeho základní ukazatele patří operačně taktický stupeň palebného ničení, předpokládané ztráty způsobené nepřátelskému uskupení a pravděpodobné snížení bojových možností nepřítele. Stanovení základních ukazatelů přísluší vševojskovému veliteli a metodika výpočtu je stanovena příslušným předpisem.

Stáby RVD operačních stupňů v návaznosti na výsledky práce skupiny palebného ničení řeší následující objem propočtů pro jednotlivá období palebného ničení:

Obsahem propočtů 1. období — **dělostřelecké zabezpečení přesunu vojsk** — je stanovení optimální doby bojové činnosti dělostřelce ke splnění úkolu při přesunu vojsk z výchozího prostoru na čáru rozvinování do praporních proudů. Vedle výpočtu této doby jde o určení nezbytného počtu dělostřelce, především s velkým dostřelem, vyčleněného k plnění tohoto úkolu. Předpokládaný objem úkolů a určený počet dělostřelce vede ke stanovení spotřeby dělostřelecké munice. Z tohoto množství munice vyčleníme úměrnou část pro ADS, ARMS, případně dělostřelce svazků a útvarů v dotyku s nepřítelem. Těmito opatřeními sledujeme také utajení sil a prostředků, které soustřeďujeme k palebnému ničení, zejména k vedení palebné přípravy. V tomto období je aktivováno maximum průzkumných prostředků k zjištění věrohodných podkladů k vedení úderů a palby.

Objem propočtů v 2. období — **dělostřelecká příprava zteče** — je největší. Rozsah nutných informací a omezujících podmínek, které jsou svým obsahem protichůdné, je nejnáročnější. Propočty stanovíme potřeby dělostřelce a dělostřelecké munice, celkovou dobu a strukturu dělostřelecké přípravy jako základ pro celkovou dobu a strukturu palebné přípravy. Potřebu dělostřelce určujeme jako součet násobků cílů každého uvažovaného typu a operačně taktické normy potřeby hlavní k jejich zničení nebo umlčení. Potřebu dělostřelecké munice stanovíme jako součet násobků uvažovaného počtu cílů a operačně taktické normy potřeby dělostřelecké munice k jejich ničení. Na základě vypočítané potřeby dělostřelce vytvoříme jeho nejvýhodnější uskupení pro účast v dělostřelecké přípravě. Případný nedostatek počtu dělostřelce nebo dělostřelecké munice řešíme kompromisem — snížením nároků na stupeň palebného ničení nebo přearováním vybraných cílů do nižší kategorie. Vedle náročných propočtů potřeby dělostřelce pro střelbu ze zakrytých palebných postavení obdobně řešíme potřebu prostředků a munice k plnění úkolů při-

mou střelbou, včetně použití bojových vrtulníků a ostatních prostředků určených k plnění tohoto úkolu. Doby trvání dělostřelecké přípravy stanovíme podle rozsahu úkolů pro dělostřelce a jeho technických možností, určeného počtu dělostřelce k plnění úkolu, režimu palby děl, způsobu přechodu vojsk do útoku a stanovené struktury palebné přípravy.

Další nezbytnou operací je porovnání doby trvání dělostřelecké přípravy vypočítané podle objemu úkolů a režimu palby děl s dobou potřebnou k vyvedení vojsk na čáru přechodu ke zteči. Operační propočty řeší řadu rozporných otázek, přičemž k maximální efektivnosti palby je žádoucí, aby doba dělostřelecké přípravy byla co **nejkratší** a hustota palby co **největší**. V těchto případech uměle prodlužovat dělostřeleckou přípravu neodpovídá soudobým požadavkům vedení boje. Zvláštní pozornost je nutné věnovat struktuře dělostřelecké přípravy, zejména poslednímu a překrývajícím palebnému přepadu, za což i podíl vyčleněné munice na jednotlivé přepady.

Po ukončení těchto propočtů lze zpracovat příslušnou část **grafikonu** palebné přípravy a dokončit nezbytnou součinnost s ostatními vykonavateli palebného ničení, zejména se skupinou bojového velení letectva, protivzdušné obrany, skupinou radioelektronického boje aj.

Vedle prioritních hledisek času, vysoké efektivnosti palby, musíme se stejnou odpovědností řešit hlediska bezpečnosti vlastních vojsk, včetně bojových vrtulníků a letectva.

K plánování **dělostřelecké podpory zteče** — 3. období — je vševojskový velitel povinen v závislosti na sestavě vlastních vojsk a charakteru obrany nepřítele stanovit (na základě návrhu NRVD) metodu palebné podpory. Vedle metody určíme šířku a hloubku palebné podpory, potřebu dělostřelce k jejímu vedení a předpokládanou spotřebu dělostřelecké munice. Dělostřelecká podpora je základem palebné podpory, do níž vstupují ostatní účastníci palebného ničení. Způsoby organizace dělostřelecké podpory jsou stanoveny Bojovým řádem dělostřelce. Nejvhodnější způsob volíme podle konkrétní situace a možností dělostřelce.

Způsoby dělostřelecké podpory mohou být:

- pohyblivé palebné pásmo,
- jednoduchý nebo dvojitý palebný val,
- jednoduché, dvojité nebo trojitě postupné soustředění palby,
- jednotlivá soustředění palby,

- palby na jednotlivé cíle,
- kombinace uvedených způsobů.

Každý z těchto základních způsobů dělostřelecké podpory má své přednosti, nároky na vykonavatele a spotřebu munice. Konkrétní situace a podmínky, dovednost velitelů a náčelníků jsou podkladem pro objektivní návrh bojového použití dělostřeleckého a přijetí zdůvodněného rozhodnutí velitelem. Potřeba dělostřeleckého vedení dělostřelecké podpory je v procesu tvorby výrazně ovlivněna zvoleným způsobem jejího uskutečnění. Spotřeba munice je pak součtem součinů operačně taktické normy spotřeby munice a navrhované šířky a hloubky dělostřelecké podpory. Zvláštní pozornost je nutné věnovat zahájení dělostřelecké podpory, a to zejména okamžiku přechodu z dělostřelecké přípravy na dělostřeleckou podporu. Bojový řád dělostřeleckého stanoviště stanoví, že přechod se uskutečňuje bez palebné přestávky. Opatření k realizaci tohoto ustanovení je několik. Jedním z možných je, že v daném čase přechodu zintenzivní bojovou činnost prostředky vyčleněné k přímé střelbě a skupina dělostřelecká určená k dělostřelecké podpoře ve zbývajících minutě posledního přechodu dělostřelecké přípravy nevede palbu, přestaví prvky na úseky dělostřelecké podpory a na povel velitele vševojskového svazku zahájí ve stanovenou dobu dělostřeleckou podporu v celém pásmu svazku. Další řízení dělostřelecké podpory (v souladu s ustanovením Bojového řádu pozemního vojska ČSLA) je uskutečňováno podle požadavku velitelů praporů a pluků v závislosti na postupu vojsk. Proto je nezbytné, aby s veliteli praporů a pluků zahájili přemístění i velitelé oddílů a skupin, které vedou dělostřeleckou podporu.

Dělostřelecký doprovod útoku — 4. období — plánujeme obvykle ke splnění kaž-

dého operačního úkolu. V dělostřeleckém doprovodu zabezpečujeme a organizujeme systém palby, který bojovou činností dělostřeleckého řešení podporu všech dílčích úkolů do splnění úkolu dne. Jde tedy o odražení možných protiztečí, zasazení druhého sledu, podporu taktického vzdušného výsadku, vyslání předsunutého odřadu apod. Ve všech těchto případech se dělostřelecké zúčastňuje palebného doprovodu soustředěnými a hromadnými palbami, pohyblivými a nepohyblivými přehradnými palbami, přímou střelbou a jejich dovednou kombinací.

Pro dělostřelecký doprovod propočtem stanovíme předpokládaný objem a charakter úkolů, potřebu dělostřeleckého a předpokládanou spotřebu munice. Na operačních stupních velení určujeme objem úkolů pro armádní dělostřelecké, tj. ADS a ARMS v pásmech divizí prvního sledu. V běžné praxi v návrzích obvykle uváděný dělostřelecký doprovod vedením palby na vyžádání je přílišným zjednodušením celého problému a zdaleka nepostihuje objem a náročnost úkolu dělostřeleckého doprovodu.

Operační propočty bojového použití dělostřeleckého vycházejí z předpokladu jednotného způsobu hodnocení situace a objektivního posouzení účinnosti jednotlivých vykonavatelů zúčastněných v palebném ničení. Přijatá metoda operačního plánování — transformace prostředků palebného ničení na jednotnou kalkulační jednotku přesnost dosažených výsledků nesnižuje, ale pro potřebu operačního plánování vhodně zjednodušuje. Kalkulační jednotkou je jednotná výpočtová zbraň (JVZ) a ji odpovídající jednotný výpočtový granát (JVG). Dosahem a účinností odpovídá ráží 152 mm a palebnému průměru 60 kusů střel se zvýšeným účinkem.

Využití prostředků výpočetní techniky v procesu plánování

Objem propočtů k plánování palebného ničení je svou povahou i obsahem vhodný k řešení na číselných počítačích. Jejich využití není v RVD přirozeně žádnou novou záležitostí. Tyto otázky řeší RVD v souladu s technickou základnou, která je pro příslušný stupeň horizontálního i vertikálního členění zaváděna.

V souladu s přijatou koncepcí budování podsystemu velení RVD v rámci vševojskového systému velení vojskům a jeho programového zabezpečení jsou průběžně řešeny potřeby uživatelů podle možností zpracovatelských kapacit a jim odpovídající technické základny.

Ve svém příspěvku se zaměřím na oblast plánování operačního a bojového použití RVD, kde využití počítačů je vysoce efektivní, neboť pohotovosti, rozsahem i formou splňuje požadavky kvalitních, zdůvodněných podkladů pro informační zprávu i návrh operačního a bojového použití RVD, jakož i k plánování palebného ničení v průběhu plnění jednotlivých operačních úkolů.

Koncepčně budovaný vševojskový systém a v jeho rámci podsystem velení RVD takového rozsahu zcela zákonitě vytváří situace, kdy v důsledku objektivního rozvoje techniky, jejímž logickým důsledkem je nutná obměna technické základny, tj. po-

čítačů vyšší generace budovaného pod-systému, můžeme prakticky v každé době využívat jen jeho část. V této oblasti není a nemůže být proces budování nikdy ukončen. Mimo tuto objektivní skutečnost nás k tomu nutí i ekonomické aspekty. Za těchto podmínek je proto zcela nutná dočasná improvizace. Jinými slovy, v zájmu kontinuity přípravy lidí, dalšího rozvoje teoretické, ale především praktické přípravy je nezbytné, aby i **dočasně neúplný pod-systém velení RVD plnil základní poslání a byl v systému práce štábu i za těchto podmínek maximálně využíván.**

Současně zavedený systém s jednoznačně vymezenou odpovědností za oblast programovaného vybavení vytváří podmínky ke komplexnímu řešení potřeb všech štábů na vertikální i horizontální úrovni využíváním celých souborů projektů úloh i jednotlivých úloh autonomně. Hlavním cílem projektů úloh i celých souborů operačně taktických úloh RVD, které zahrnují oblast činnosti nebo soubory dispozičních prostředků, je především zefektivnění a vyšší kvalita podkladů pro práci velitelů, náčelníků a štábů v polním systému velení. V našem případě v budovaném pod-systému velení RVD. Vyšší kvalitu nutno vidět především v řádově vyšší přesnosti a objektivnosti podkladů k danému času přípravy informační zprávy nebo návrhu operačního a bojového použití RVD. Proto systematickým využitím výpočetní techniky v rámci práce štábu můžeme dosáhnout:

- výrazného zkrácení potřebného času k splnění řešené úlohy, nebo celého souboru úloh v závislosti na úrovni technické základny,

- odstranění rutinní práce kvalifikovaných pracovníků, jejich možného využití v oblasti tvůrčího myšlení, řídicí, případně kontrolní činnosti na daném stupni velení, ale i poskytnutí času k nezbytnému odpočinku, zvláště u exponovaných funkcí a směn bojového velení,

- zvýšení přesnosti, rozsahu, spolehlivosti a objektivnosti propočtů a operací v daném času; pozitivním přínosem je přirozeně i možnost výstupů v určitém formátu, jejich účelné uspořádání a pořízení duplicitních výstupů pro práci ostatních pracovišť a uživatelů,

- realizace rozsáhlých a náročných výpočtů s velkým objemem informací, které už není možné lidským činitelem v reálném čase splnit.

Zvolená metoda řešení spolu s omezujícími podmínkami dovoluje optimalizaci procesů, což v operačně taktických úlohách, které řeší přiřazování prostředků vy-

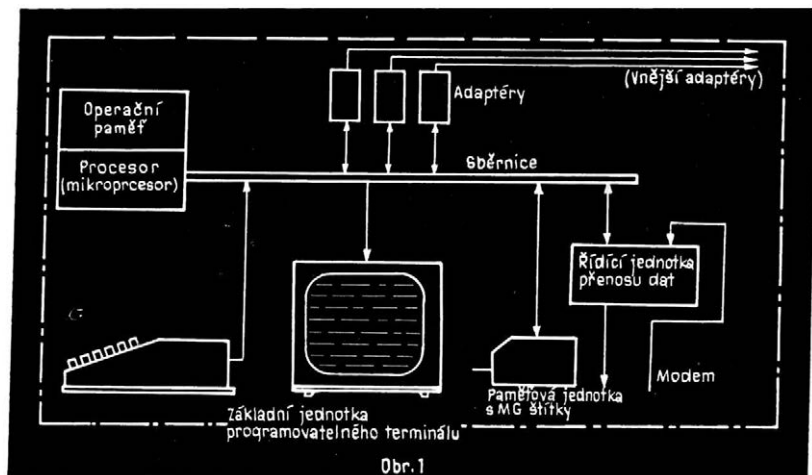
braným objektům, vede k maximální objektivnosti palby a úderů.

Tvorba matematického a programového zabezpečení budovaného pod-systému velení RVD vyžaduje další postupný krok k přechodu od účelových souborů projektů úloh ke komplexům operačně taktických úloh, které řeší ucelenou oblast operačního a bojového použití RVD s využitím společné banky dat. Technickou základnu pod-systému velení RVD tvoří vývojová řada malých převozných počítačů ADT.

Malý převozný počítač je modifikací sériového počítače ADT 4332. Je to jednoadresový, paralelní, dvojkový počítač třetí generace.

Vedle základní sestavy počítače můžeme napojit další periferní doplňková zařízení. V polním systému velení je tato sestava postačující zejména za předpokladu, že počítač je součástí pracoviště uživatele. Praktické zkušenosti z operačních cvičení potvrdily přednosti osobního styku uživatele s obsluhou počítače (zvláště ve výrazném zkrácení času k přípravě vstupních dat), možnosti vstupu a operativních úprav v průběhu zpracování úloh nebo celých souborů. Neméně významná je i okamžitá použitelnost výstupních sestav, jakož i zvýšená úroveň ochrany utajovaných skutečností vyloučením nezbytné administrativy a přepravní cesty výstupních sestav k uživateli. Tato pozitivní fakta nepochybně nadále sleduje budovaný pod-systém velení RVD a v nových podmínkách je rozvíjí.

Koncepce vytvoření společné banky dat k realizaci komplexu úloh je dalším postupným cílem v této oblasti a vytváří podmínky k rozvíjení **terminálové sítě** na horizontální úrovni velení štábů RVD operačních stupňů. Tato skutečnost přirozeně umožňuje také vedení dialogu uživatelů terminálové sítě s počítačem — multiprogramový systém práce — viz **obr. 1**. Terminálový systém DOS (ADT — víceprístupový systém TCS, Terminál Kontrol Systém), je nadstavbou systému DOS III. Práce terminálů sítě je řízena aplikačním programem. Na každém terminálu rozvinutá sítě můžeme v podstatě řešit úlohu téhož typu. Při vhodném segmentování aplikačního programu je možné řešit odlišné úlohy podle vyvolání uživatelů terminálů sítě, při respektování priorit funkcí organizační struktury. Vyšší kvalitou práce terminálové sítě u počítače ADT 4500 je operační systém DOS-IV-RTE. Je to multiprogramový operační systém, který pracuje v reálném čase s možností multitermínálového provozu. Aplikačním programem zabezpečuje prioritu přidělování prostředků,

Obr. 1

vstupu, zpracování, přerušení i rychlé zpracování vybraných projektů úloh.

Základním programem pro styk uživatele terminálu sítě se systémem je FMGR (File Manager), který zabezpečuje operativní interpretaci příkazů k manipulaci se soubory dat, příkazy pro obsluhu programů dílčích úloh i celých souborů. Současně umožňuje improvizovanou operativní tvorbu nových jednoduchých programů, testování, ladění a překlady z jiných programovacích jazyků (BASIC, FORTRAN IV, ASSEMBLER). Z toho je zřejmé, že nová kvalita provozu technické základny výrazně ovlivní metodiku práce štábů RVD uvedených stupňů velení. Ve své podstatě se dotýká nejen náčelníků, ale práce všech stálých i dočasných skupin. Zcela nepochybně stávající vžitý systém práce jednoho pracovníka specializovaného v rámci příslušného štábu na přípravu vstupních dat a údajů zpracovávaných projektů úloh nebude nadále již postačovat. Nezbytný úkol aktualizace banky dat bude i nadále vyžadovat pružnou centralizaci a především adresnou odpovědnost. Existence rozvíjené terminálové sítě má za následek potřebu daleko hlubší přípravy příslušníků štábů, kteří pracují v podsystemu velení RVD.

Není jisté objektivně možné (ani potřebné) zvyšovat počty štábů operačních stupňů dalšími kvalifikovanými analytiky, programátory a operátory počítačů. Domnívám se, že optimální cestou bude postupně hlubší školení příslušníků štábů (i náčel-

níků) v praktické obsluze terminálů, nezbytné práci s aplikačními programy, způsoby vstupu a možnosti využití společné banky dat, jakož i aktivní práci na terminálu při řešení operativních úloh na vlastním pracovišti.

Z hlediska dlouhodobé a systematické přípravy lidí v RVD nejde o nepředpokládanou okolnost, ani nadsazený požadavek. Ze vztahu praxe a chodu podsystemu velení RVD je nutné považovat zvládnutí práce na terminálu za rozhodující. To je jeden z aspektů sledované racionalizace práce budovaného podsystemu. Vedení dialogu s počítačem, zprostředkovaný přístup ke společné bance dat s plným využitím programového zabezpečení, umožní nerosovatelně rychlejší přípravu podkladů pro kvalitativně vyšší úroveň řešení každé situace a úkolu. Signalizovaná výzva, průběžné zobrazování informací a závěrů zainteresovaných pracovišť terminálové sítě nebo přímo pracoviště náčelníků, výrazně změní způsob jejich práce už tím, že předpokládá jejich kvalifikovaný vstup do procesu připravované varianty v každém okamžiku řešení. Takový způsob práce předpokládá řízení cestou **bojových směn velení**, který v RVD už léta v praxi uskutečňujeme.

Pro názornost naznačeného postupu práce v terminálové síti uvedu značně zjednodušený příklad dílčí činnosti a možnosti aktivního vstupu do procesu přípravy variantního řešení.

Tabulka 1

NIK2

NAZEV: Zasazení druhého sledu armády

POTREBA JVJ NA	— 1. OBDOBI		5 520
	— 2. OBDOBI NA	— 1. SKUPINU	4 800
		— 2. SKUPINU	1 950
		— 3. SKUPINU	28 800
		— 4. SKUPINU	5 450
POCET JVZ NA	— 1. OBDOBI		154
	— 2. OBDOBI NA	— 1. SKUPINU	36
		— 2. SKUPINU	54
		— 3. SKUPINU	420
VZDALENOST	— CARY ZAHAJENI 1. OBDOBI OD PRED. OKRAJE		30
	— CARY ROZVINUTI DO PRAP. PROUDU		12
	— CARY DOSAHU PTP NEPRITELE		3
	— CARY ZTECE OD PREDNIHO OKRAJE		0,5
RYCHLOST PRESUNU NA CARU ROZVINUTI DO PRAP. PROUDU			20
PRUMERNA RYCHLOST ROZVINOVANI NA CARU DOSAHU PTP			8
PRUMERNA RYCHLOST ROZVINOVANI NA CARU ZTECE			6
RYCHLOST ZTECE			6
KOEFICIENT NAMAHAŇI {1,0, 0,85, 0,75, 0,65}			1,00
DOBA TRVANI SAMOSTATNEHO UDERU LETECTVA VE 2. OBDOBI			6
VYPLNĚNÍ: XY			

Tabulka 2

NIKO

NAZEV: Zasazení druhého sledu armády

SPOTREBA JVJ PRO JEDNO DELO PRO 1. OBDOBI		36
SPOTREBA JVJ PRO JEDNO DELO PRO 2. OBDOBI		49
Z TOHO — NA 1. SKUP. CILU		36
	— NA 2. SKUP. CILU	36
	— NA 3. SKUP. CILU	49
	— NA 4. SKUP. CILU	11
DOBA TRVANI 1. OBDOBI (MIN)		16
DOBA TRVANI PAL. PREPADU DEL. V 1. OBD. (MIN)		15
DOBA TRVANI 2. OBDOBI (MIN)		57
DOBA TRVANI PALBY NA CILE — 1. SKUP. (MIN)		16
	2. SKUP. (MIN)	16
	3. SKUP. (MIN)	42
	4. SKUP. (MIN)	15
DOBA TRVANI POSLEDNIHO PAL. PREPADU VE 2. OBDOBI		14
MINIMALNI DOBA TRVANI PREKRYVAJICIHO PAL. PREPADU		10
DILCI VYSTUP PO UPRAVE!		

V souladu s metodikou práce štábu RVD svazu řeší příslušná pracovní skupina účast dělostřelectva v palebném ničení nepřítelů při zasazení druhého sledu armády. Mimo jiné využívá výsledků a závěrů práce skupiny plánování palebného ničení vševojskového štábu, včetně ukazatelů palebného ničení stanovených k plnění

operačního úkolu velitelem svazu. Práci skupiny štábu RVD v terminálové síti, která řeší účast dělostřelectva v palebném ničení, umožní postupné zpracování důležitých úloh komplexu RACIO-A, projekty úloh RA 3201, RA 3202, RA 3203, a to autonomně nebo jako soubor úloh. Zdůrazňují, že i když jde o výpočet pro jednotnou výpoč-

tovou zbraň a jí odpovídající výpočtový granát, postupný výpočet dovoluje práci a souběžné zobrazení výsledků na účastnických terminálech sítě pro další uživatele, zejména představitele skupiny bojového velení letectva, skupiny nebo štábu protivzdušné obrany, oddělení pro výzbroj, operační skupiny týlu, případně skupiny speciální propagandy politického oddělení a řadu dalších účastníků. Bez jejich souběžné informovanosti je řešený úkol jen velmi těžko splnitelný. Postupné zobrazování výstupů jednotlivých výpočtů je potřebnou informací aktivovaných účastníků terminálové sítě a dovoluje jejich kvalifikovaný vstup do procesu tvorby variantního řešení, jakož i řadu souběžných opatření k jejich zabezpečení v oblasti působnosti ostatních účastníků. Zobrazování a dílčí výstupy projektů úloh bojového použití dělostřelectva, průběžně srovnávané se zámyslem rozhodnutí velitele, jsou vlastně procesem hledání **optimálního** řešení a v daném případě vzhledem k času **objektivním** podkladem pro jeho **rozhodnutí** — viz **tabulku 1 a 2**.

Varianata připraveného řešení v podmínkách práce v terminálové síti, schválená velitelem za stejných podmínek práce, umožňuje pak zcela evidentně věnovat daleko větší podíl času **zabezpečení** úkolu. To je nakonec jeden z aspektů využití prostředků výpočetní techniky v budovaném podsystemu velení RVD.

Podle metodiky práce je takto schválené dílčí řešení podkladem k dalším operačním propočtům. Programové zabezpečení budovaného podsystemu s ohledem na převážnou část technické základny uvažované k provozu v polních podmínkách je a nadále bude zpracováváno v programovacím jazyce FORTRAN. Vzhledem k uvažovanému terminálovému způsobu práce je nutná úprava projektů k zahájení úlohy z účastnických terminálů rozvíňované sítě. Přístup účastníků terminálové sítě ke společné bance dat musí být umožněn při respektování všech zásad ochrany utajovaných skutečností na jeho médiích, jakož i přístup k vybraným informacím, které jsou určeny omezenému okruhu účastníků terminálové sítě.

Výsledky práce, poznatky z ověřování funkcí budovaného podsystemu velení RVD zcela jednoznačně potvrzují správnost přijaté koncepce. Systematická příprava lidí k jeho obsluze vytváří příznivé předpoklady k plnému zvládnutí už v procesu budování. Souběžné zřizování matematického a programového zabezpečení vytváří podmínky k jeho plnému využití.

METODIKA PLÁNOVÁNÍ PALEBNÉHO NIČENÍ NEPŘÍTELE VE ŠTÁBU RVD DIVIZE

Konkrétnímu plánování palebného ničení nepřítele na stupni divize—dělostřelecká skupina (oddíl) je v poslední době věnována velká pozornost.

Článkem chci přispět ke sjednocení názorů a metodik plánování bojového použití raketového útvaru a dělostřelectva divize. Jako příklad jsem zvolil metodiku práce štábu RVD svazku (dělostřelecké skupiny, oddílu) při zasazení divize do útoku po přesunu z hloubky.

Základem plánování palebného ničení nepřítele na stupni RVD divize je stanovení požadovaného stupně (ukazatelů) palebného ničení a určení celkového objemu cílů, které je nutné při zasazení a v průběhu bojové činnosti v předpokládané bojové sestavě nepřítele umlčet (zničit).

Na základě stanoveného objemu úkolů pro raketový útvar a dělostřelectvo štáb RVD divize s využitím taktických propočtů stanoví: uskupení dělostřelectva k plnění určených úkolů, strukturu a dobu trvání jednotlivých období palebného ničení.

K dalšímu podrobnému plánování palebného ničení, které uskutečňuje štáb RVD divize a dělostřelecké skupiny, je nutné v rozhodnutí velitele divize stanovit především pořadí a způsoby palebného ničení nepřítele.

Možný metodický postup při plánování ve štábu RVD divize — viz **obr. 1**. Hlavním obsahem činnosti náčelníka RVD po schválení návrhů na použití raketového útvaru a dělostřelectva divize a přijetí rozhodnutí velitelem, je rozdělení objektů k ničení mezi vykonavatele (dělostřelecké skupiny) a vydání úkolů podřízeným stupňům velení.

Přidělování cílů nesmí být šablonovité a musí odpovídat těmto zásadám:

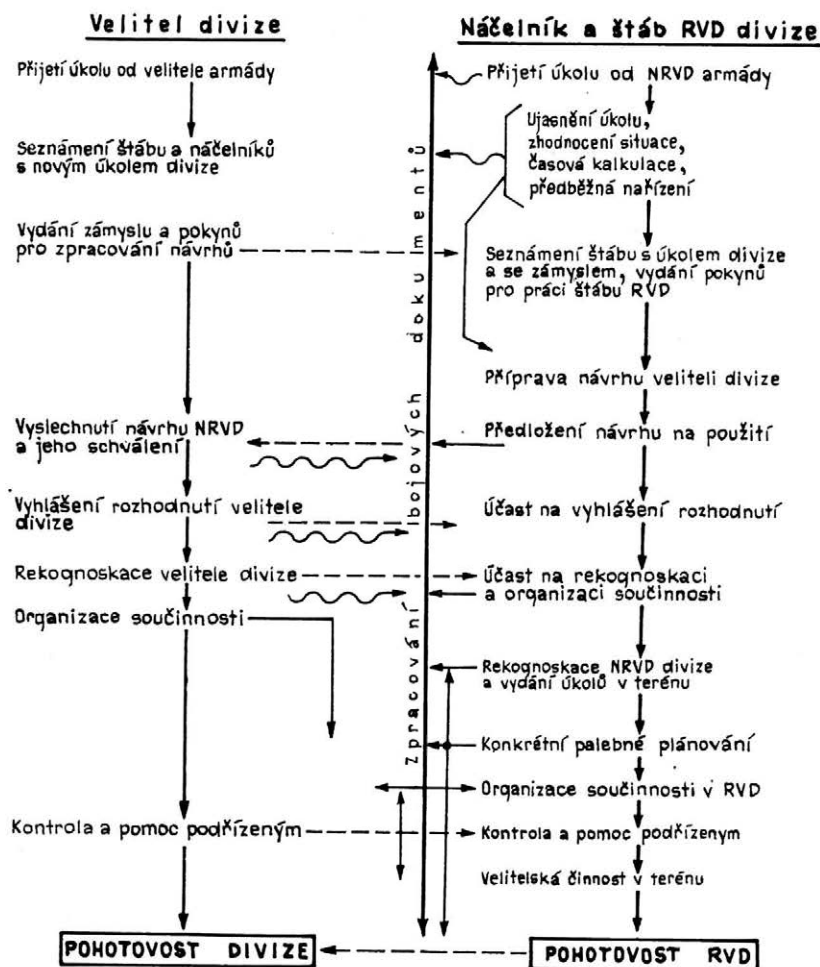
- cíle jsou rozdělovány s ohledem na bojové možnosti dělostřeleckých skupin s využitím nejefektivnějších prostředků k jejich ničení,

- jednotlivé druhy cílů jsou vykonavateli určovány v souladu s řádem rozboru zpráv,

- musíme respektovat polohu cíle a palebné jednotky v terénu, aby palba byla vedena na nejvýhodnějších dálkách střelby,

- plnění palebných úkolů musí vytvářet výhodné podmínky k součinnosti dělostřelectva se vševojskovými útvary,

- cíle pro PDS (plukovní dělostřelectvo) jsou určovány především v pásmu daného pluku, na předním okraji a v blízkosti hloubce, pro DDS převážně na směru hlavního úderu divize,

Obr. 1

— důležité cíle v bojové sestavě nepřítel, taktické prostředky jaderného napadení, dělostřelecké baterie a zálohy je nutné ničit a umiřovat divizním (armádním) dělostřelectvem,

— v neposlední řadě zvažujeme i možnosti dělostřeleckých skupin v pozorování a opravování palby.

Z uvedených zásad vyplývá, že vydání konkrétních úkolů vykonavatelům a podrobné palebné plánování může náčelník RVD uskutečnit jen v terénu, tzn. v prostoru velitelsko-pozorovacích stanovišť.

Proto je nutné včas vysílat průzkumné (rekognoskační) skupiny do prostoru plánované čáry zasazení a rozvinout prostředky průzkumu, které jsou povinny získat konkrétní podklady k plánování palebného ničení nepřítel.

Možnou metodiku a časovou posloupnost plnění jednotlivých opatření při plánování bojového použití a palebného ničení nepřítel ve štábech RVD divize — viz **obr. 2 a 3**.

Když velitel divize vyhlásí rozhodnutí, odjíždí náčelník RVD s dalšími funkcionáři svého štábu (NŠ, operačním důstojníkem, náčelníkem průzkumu, velitelem spojovací čety) do prostoru velitelsko-pozorovacího stanoviště, kde vykoná rekognoskaci a organizuje průzkum nepřítel (získává podklady k palbě od vojsk v do-tyku).

Současně na nižších stupních velení vyjždějí na čáru zasazení i velitelé dělostřeleckých skupin (oddílů) a náčelníci dělostřelectva motostřeleckých pluků se svými orgány. Z hlediska potřeb konkrétního plánování v terénu je nutné skupiny vybavit přístroji k pozorování, průzkumu nepřítel, řízení palby a pomůckami k plánování.

Za těchto podmínek může náčelník RVD přistoupit k souběžnému plánování palebného ničení nepřítel a na všech stupních velení dělostřelectva organizovat vydání palebných úkolů s jejich současným zplánováním v terénu. Takto pojeté konkrétní plánování umožňuje doručení palebných úkolů až k jednotlivým vykonavatelům, včetně upřesnění cílů v terénu v relativně krátké době.

Náčelník raketového vojska a dělostřelectva divize vydává úkoly podřízeným tak, že postupně po jednotlivých obdobích palebného ničení určuje v terénu dosud zjištěné cíle (včetně jejich rozměrů) a ty přiděluje dělostřeleckým skupinám. Náčelník průzkumu RVD očisluje každý cíl, udá jeho charakter, rozměry a pravouhlé souřadnice. Operační důstojník štábu RVD divize vynáší cíle na přístroj k řízení palby (na

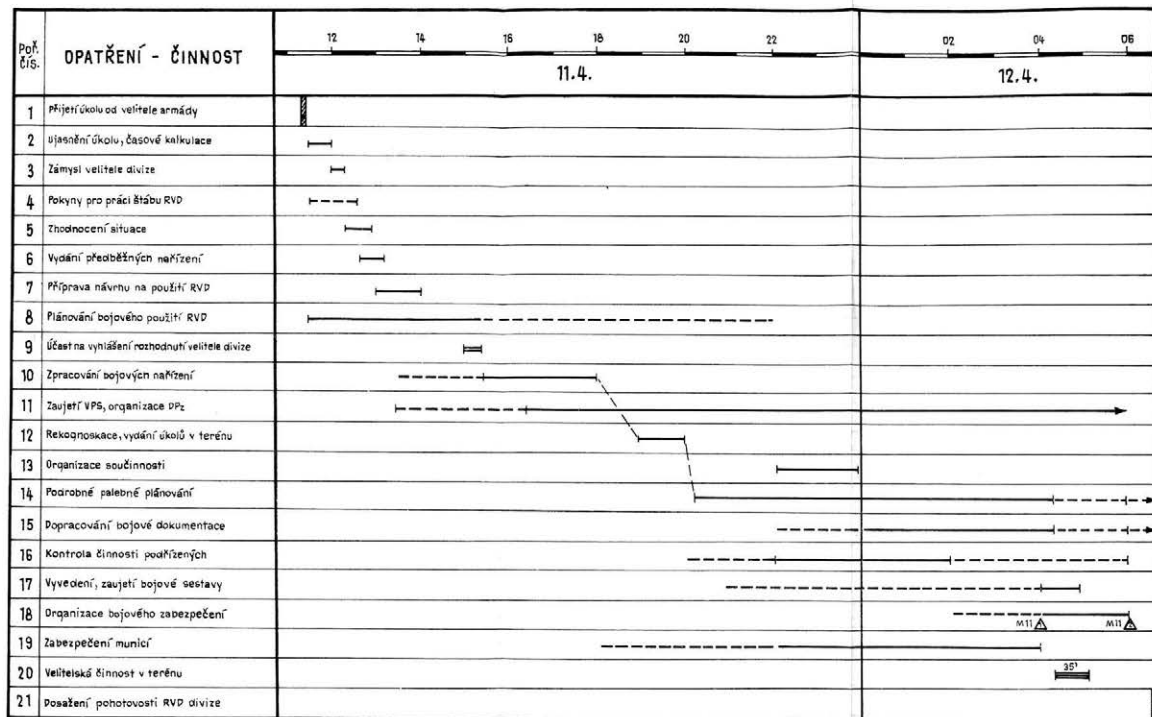
mapu). Náčelník štábu RVD navrhuje zařazení cílů do struktury palebného ničení, např. do jednotlivých palebných přepadů v dělostřelecké přípravě zteče. Dále zaznamenává potřebné údaje do Tabulky paleb dělostřelectva divize.

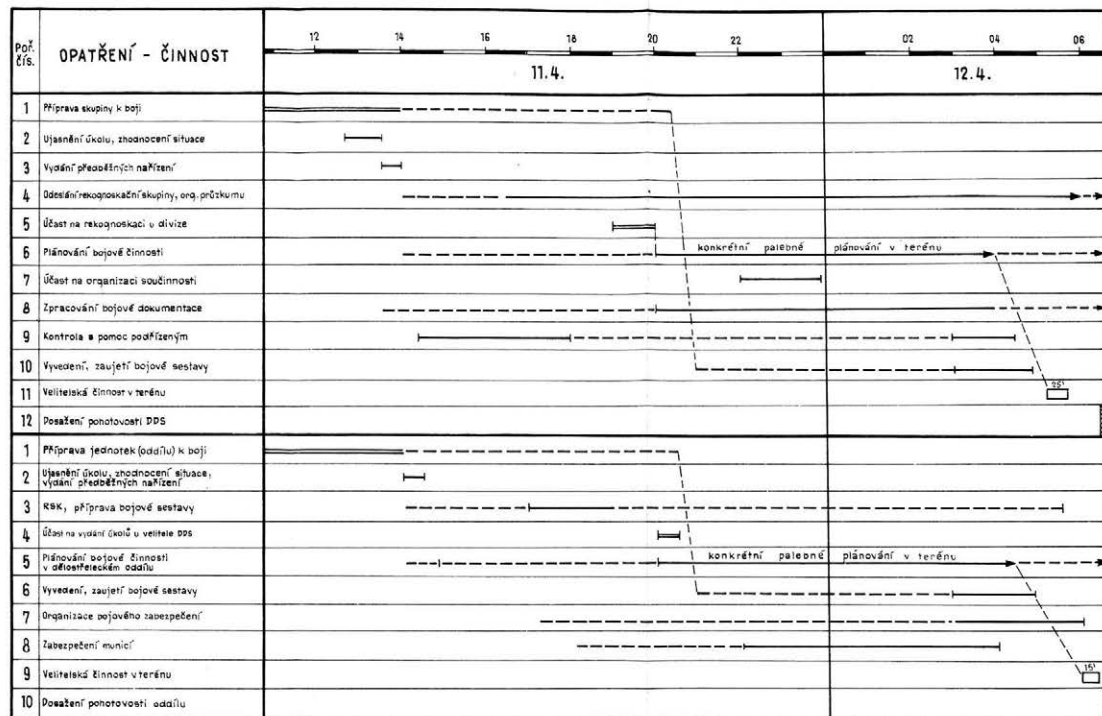
Současně s touto činností probíhá nepřetržitý průzkum nepřítel všemi druhy. Z vyhodnocovací ústředny divize (armády) přicházejí průběžně nové podklady ke konkrétnímu plánování palebného ničení, na něž náčelník RVD ihned reaguje. Ve vydávání úkolů pokračuje až do vyčerpání všech zjištěných cílů. Uvedeným způsobem je v terénu možné upřesnit vykonavatelům za 90—120 minut přibližně 50—70 cílů v závislosti na době jejich zjištění. Na závěr náčelník RVD podřízeným upřesní cíle (objekty), které je nutné do zahájení palebného ničení nepřítel zjistit. Příslušníci štábu RVD po ukončení činnosti pokračují v plánování (v prostoru VPS). Další palebné úkoly vydává náčelník RVD podřízeným pomocí pojittek.

Výsledkem plánování paleb na stupni RVD divize je Grafikon palebného ničení nepřítel raketovým útvarem a dělostřelectvem divize a Tabulka paleb dělostřelectva divize, které však v tomto období nejsou ukončenými dokumenty. Jejich obsah je nepřetržitě upřisňován až do zahájení palebného ničení nepřítel.

Velitelé dělostřeleckých skupin po vydání úkolů (které vydává náčelník RVD divize) odjíždějí na svá velitelsko-pozorovací stanoviště, kde je očekávají jejich skupiny pro plánování (náčelník štábu, operační důstojník a náčelník průzkumu).

Vydání úkolů na stupni dělostřelecká skupina se dále zúčastní: velitelé oddílů, jejich náčelníci štábů (střeletci důstojníci) s počtáři. Velitelé dělostřeleckých skupin po topografické a taktické orientaci přistoupí k vydání úkolů a ke konkrétnímu plánování paleb se stejným metodickým postupem jako u divize. Velitel skupiny přiděluje cíle oddílům podle jejich konkrétních palebných možností (výzbroje, umístění bojové sestavy) a schopnosti co nejeefektivněji splnit daný palebný úkol. Na stupni dělostřelecká skupina je nutné vyhodnotit charakter cíle, vypočítat prvky střelby na zjištěné cíle a uskutečnit jejich kontrolu. Přitom je důležité, aby velitelé oddílů přesně pochopili úkoly (cíle). Výslednými dokumenty při plánování paleb na stupni dělostřelecká skupina jsou Mapa pro řízení dělostřelecké skupiny a Tabulka paleb skupiny, které se nepřetržitě doplňují novými úkoly a cíli zjištěnými průzkumem.

Po ukončení činnosti na stupni dělostřelecká skupina odjíždějí velitelé oddílů na svá velitelsko-pozorovací stanoviště, kde organizují vydání úkolů a další podrobné palebné plánování v oddíle.

K souběžnému plánování paleb na stupni dělostřelecký oddíl a vydání palebných úkolů velitelům dělostřeleckých jednotek v terénu je potřeba, aby na velitelsko-pozorovacím stanovišti byli přítomni NŠ oddílu (střelecký důstojník) s počtářem, náčelník průzkumu s prostředky průzkumu, velitelé baterií a počtáři baterií s přístroji k řízení palby.

Dobu, kdy se velitelé jednotek (skupin) zúčastňují rekognoskace a vydání úkolů u nadřízeného velitele (náčelníka), musí nižší stupně velení využít k rozvinutí průzkumných sil a prostředků (VPS), seznámení se situací na předním okraji, rekognoskací bojové sestavy a k získání podkladů pro výpočet prvků střelby.

Velitel oddílu po topografické a taktické orientaci seznámí podřízené s úkoly oddílu. V dalším postupně udává v terénu cíle určené oddílu k umlčení (zničení) a tyto přiděluje bateriím. Náčelník štábu u každého cíle zapíše vykonavatele, stanoví spotřebu střeliva a metodiku palby. Výpočty prvků střelby (počtáři baterií i oddílu) se porovnají a po kontrole je nařídí velitel zapsat do záznamů velitelů baterií a zakreslit do pracovních map.

Náčelník štábu oddílu s využitím pomůcek k plánování palebného ničení nepřite-

le zpracovává současně s touto činností Tabulku paleb oddílu.

Vypočítané topografické prvky je nutné u **baterií**, po zaujetí palebných postavení, opravit o povětrnostní, balistické (individuální) opravy o zapsat je do záznamů staršího důstojníka baterie a velitelů děl.

Na všech stupních velení, až do zahájení palebného ničení, pokračujeme ve zjišťování (upřesňování) cílů k palbě v souladu s taktickými propočty. Nově zjištěné cíle jsou předávány nadřízeným podle řádu rozboru zpráv. Změnu polohy cíle a jeho zrušení je nutné pečlivě zaznamenat ve všech uvedených dokumentech.

Konkrétní plánování palebného ničení nepřítele probíhá po celou dobu až do zahájení plnění úkolů. Štáby zpracují bojové dokumenty a kontrolují plnění určených úkolů a připravenost dělostřeleckých jednotek k palbě.

Před zahájením palebného ničení nepřítele náčelník raketového vojska a dělostřelectva divize vyhodnotí naplněnost Grafikonu palebného ničení a Tabulky paleb dělostřelectva divize a vydá úkoly k doplnkovému průzkumu cílů a organizuje s veliteli skupin (oddílů, baterií) velitelskou činnost v terénu. Zde upřesní úkoly (nové cíle) na základě vzniklé změny v bojové sestavě nepřítele i vlastních vojsk. Na velitelsko-pozorovacích stanovištích zůstává v této době jen nezbytný počet důstojníků, orgány průzkumu a spojení.

Výhodou této metodiky je souběžné a reálné plánování paleb na všech stupních velení, vydání konkrétních palebných úkolů až k vykonavatelům v krátkém čase, včetně kontroly výpočtu prvků ke střelbě. Cílem a smyslem metody je maximálně zkrátit proces od zjištění cíle do vydání konkrétního palebného úkolu až k palebné jednotce. Poznatzky získané z ukázkových zaměstnání, cvičení s vojsky i praktické návyky potvrzují nutnost, reálnost a plnou použitelnost uvedené metodiky práce dělostřeleckých velitelů a štábů, jak v útočném, tak i v obranném boji vševojskového svazku.

POZNÁMKA REDAKCE: Autor článku popsal jednu z možných metod plánování palebného ničení nepřítele s cílem přiblížit činnost velitelů a štábů konkrétním podmínkám na bojišti. Redakce žádá čtenáře, aby dalšími články, ve kterých zobecní vlastní zkušenosti a poznatzky, přispěli k rozpracování této problematiky.

PVO

NĚKTERÝCH OBJEKTŮ

VŠEVOJSKOVÉHO SVAZU

Zavedením protiletadlových raketových útvarů u vševojskových divizí spolu s dalšími protiletadlovými raketovými komplety na stupni vševojskového útvaru a motostřelecké jednotky dochází k určité autonomnosti organizace protivzdušné obrany u vševojskového svazku při vedení boje se vzdušným nepřítelem, který působí zvláště v malých a přízemních výškách. Tyto skutečnosti umožňují v daleko větší míře u vševojskového svazu používat organický protiletadlový raketový útvar (svazek) k obraně jen specifických objektů svazu, a tak ještě konkrétněji v souladu s rozhodnutím velitele vyjádřit úsilí a těžiště protivzdušné obrany v jednotlivých obdobích přípravy a vedení operace.

Stručná charakteristika a význam jednotlivých objektů svazu v období příprav a vedení operace

Při uskutečňování protivzdušné obrany objektů svazu je nutné přihlížet k celkovému systému PVO vševojskového svazu. Tento co do množství prostředků PVO, které působí ve společném prostoru, může být různý v počátečním období války a v průběhu operace, v závislosti na místě vševojskového svazu v rámci operačně strategického svazu a rozsahu působnosti součinnostních sil.

Jak potvrzuje organizační struktura vševojskového svazu, je možné v podstatě redukovat armádní objekty především na armádní raketový svazek, místa velení, pohyblivou raketotechnickou základnu, protiletadlovou raketotechnickou základnu a týlové objekty.

Z operačního hlediska je jejich rozsah podstatně větší. Vstupují sem takové objekty a období bojové činnosti, jako úderné uskupení svazu, přesun a zasažení druhých sledů, zasažení operační manévrovací skupiny, přechody důležitých vodních toků, soutěsek, komunikačních uzlů apod.

S přihlédnutím k tomu, že organizaci PVO objektů operačního významu byla již v rámci publikační činnosti ve Vojenské mysli věnována potřebná pozornost, budeme se v další části článku zabývat jen organizací PVO takových objektů, jako jsou armádní raketový svazek, velitelská stanoviště a objekty týlu.

Společným specifickým rysem těchto objektů je působení ve větší hloubce. K rozmísťování prvků jejich bojových sestav bude v maximální míře využíváno ochranných podmínek terénu, maskovacích vlastností terénních předmětů a možností snadnějšího utajení. Přemísťování uvedených objektů vzhledem k jejich charakteru bude podstatně méně četné a jen výjimečně bude docházet ke změně zaujatých prostorů všemi silami najednou.

Armádní raketový svazek, pro který jsou plánovány dva prostory bojového rozmístění, bude do zahájení operace zpravidla zaujímat jen jeden a vytvářet tři až čtyři vzájemně oddělené objekty, jejichž postupné přemístění předpokládáme až v průběhu operace. Zvláštností výběru prostorů bojového rozmístění je jeho stanovení excentricky k předpokládanému směru útoku nepřítele, což svým způsobem snižuje efektivně využít k jeho obraně prostředky PVO, které působí ve prospěch úderného uskupení vojsk na směru hlavního úderu.

Z hlediska pořadí důležitosti objektů náleží armádní raketový svazek mezi nejvážnější, které budou trvale předmětem zjišťování a ničení všemi nepřátelskými prostředky jak vzdušného, tak pozemního napadení.

Místa velení svazu, z nichž nejdůležitější je velitelské stanoviště, představují jednotlivé objekty s plochou přibližně $2,5 \times 2,5$ km, s velkou koncentrací osob a techniky (což se vztahuje především na velitelské stanoviště).

VS svazu je většinou přemísťováno jednou za 24 h. ZVS jako trvale působící místo velení je zřizováno podle stejných zásad jako VS. V době činnosti VS může ZVS plnit dílčí úkoly velení vojskům. Při vyřazení nebo přemísťování VS přebírá ZVS velení v plném rozsahu.

TVS svazu je zřizováno k řízení činnosti týlu. Musí však být připraveno převzít (podle potřeby) řízení bojové činnosti všech vojsk. Je přemísťováno zpravidla jedenkrát za 24 h. Má přibližně plochu 2×2 km.

Z hlediska protivzdušné obrany představuje systém velení svazu tři důležité objekty od sebe prostorově vzdálené až 20 km. Jde o relativně malorozměrné objekty, avšak velmi důležité a značně zranitelné.

Z **týlových objektů** je nejzranitelnější armádní brigáda materiálního zabezpečení, kterou tvoří v podstatě šest dílčích objektů, brigádní sklady a další jednotky. Je přemísťována většinou po dvou pochodových osách jednou za 2–3 dny. Z hlediska protivzdušné obrany jde o důležitý objekt, který bude předmětem četných úderů taktického letectva.

Při jejím rozmísťování po kolektorech (zpravidla v počtu čtyř), každý o ploše přibližně 25–35 km², budou nejzranitelnějšími především kolektory PHM a munice.

Možný charakter působení vzdušného nepřítele proti některým objektům vševojskového svazu

I když nemůžeme násilně vytrhávat působení nepřátelského letectva proti objektům vševojskového svazu typu velitelská stanoviště, armádní raketový svazek apod., z celkové předpokládané činnosti vzdušného nepřítele proti vševojskovému svazu, pokusíme se o to z důvodu zaměření obsahu článku alespoň v základních rysech.

Letectvo možného nepřítele je jedním z nejúčinnějších a nejpravděpodobnějších prostředků napadení míst velení, postavení raketového vojska a dalších obdobných objektů. Technické parametry, výzbroj a množství letectva armád kapitalistických států (taktického i vojskového) představují kromě přímých úderů na tyto objekty i značnou rušivou úhrozu, a to ve všech fázích jejich činnosti (při přesunech, rozvinování i po zaujetí určitého prostoru) ve dne i v noci.

Tato rušivá činnost se může projevovat jak omezenými jednotlivými údery na určitou část našeho objektu, tak i nepřímým, že trvalým nebezpečím leteckých úderů, neustálým vyhlašování leteckých poplachů atd. dochází ke snižování fyzické i psychické odolnosti příslušníků těchto objektů. K rušení činnosti štábů může dojít i tím, že soudobé nepřátelské letectvo je schopno intenzívně rušit rádiové, radioreléové, radiolokační a jiné technické prostředky. Obdobně i chemické nebo radioaktivní zamoření určitého prostoru, napadání našich objektů v průběhu přesunů může vést k značné neproduktivní činnosti prodlužování přesunů, uskutečňování manévru do záložních prostorů a k nutnosti zvýšení počtu přemístění za den.

Nepřímé rušení práce štábů způsobuje nepřátelské letectvo i tím, že v důsledku jeho činnosti je nutné vytvářet složité struktury míst velení, zvětšovat vzdálenost mezi jeho jednotlivými prvky, přesuny organizovat po částech a zpravidla jen v noci, což vše znamená značné narušování a ztěžování práce štábů.

Stanovit pravděpodobné počty letectva, které mohou působit proti uvažovaným objektům svazu, je značně složité, protože využití vzletů, jež má vzdušný nepřítel k dispozici, není nikdy pravidelné a rovnoměrné a závisí na celkové situaci.

Zkušenosti z probíhajících lokálních vojenských střetnutí a cvičení přibližně naznačují, že proti místům velení svazu, prostředkům armádního raketového vojska a dělostřelectva i objektům týlu svazu by mohlo být použito až 30 % z celkového počtu letectva, které působí v celém pásmu vševojskového svazu. Kromě toho ničení zjištěných prostředků jaderného napadení, jakým je armádní raketový svazek, případně vedení úderu na velitelské stanoviště, bude bezesporu plnit každý letoun, který bude vyslán do vzdušného prostoru nad vševojskovým svazem.

Z vojskového letectva organicky začleněného u divizí a armádních sborů armád NATO mohou proti uvažovaným objektům působit převážně průzkumné letouny, bezpilotní průzkumné prostředky a vrtulníky určené k průzkumu a k přímé podpoře pozemního boje. Počty těchto prostředků a intenzita jejich působení bude závislá na konkrétním složení pozemního nepřítele, který je proti našemu vševojskovému svazu, a na vzdálenosti objektů od předního okraje, kdy se zvětšováním této vzdálenosti bude intenzita působení vojskového letectva podstatně klesat.

Základem úspěšného úderu na objekty těchto typů je jejich včasné zjištění. Vzhledem k relativně snadnému utajení rozmístění prvků velitelského stanoviště svazu i bojové sestavy armádního raketového svazku bude jejich zjištění (při důsledném dodržování maskovací kázně) pro nepřátelský vzdušný průzkum poměrně náročným úkolem. Proto tento průzkum, kromě speciálních průzkumných letounů taktického a vojskového letectva, budou vést prakticky všechny letouny.

I přes prudký růst technických prostředků vzdušného průzkumu bude jeho základ tvořit vizuální a fotografický průzkum vedený jednotlivými letouny nebo dvojicemi. Maximální intenzitu průzkumné činnosti lze předpokládat především ve dne a při dobrých povětrnostních podmínkách, s výškou letu 300—500 m. Pouze při fotografickém průzkumu může být výška letu do 4500 m. Vzdálenost dráhy letu průzkumného letounu od prostoru rozmístění objektů může pro jeho možné zjištění dosahovat až 2000 m při vizuálním a 4,5 km při fotografickém průzkumu. Je pochopitelné, že zjištění našich objektů při přesunu by bylo možné i z dále a výšek mnohem větších.

Po úspěšném zjištění objektu může následovat bezprostřední úder stejným letounem (skupinou letounů) nebo úder zvlášť vyčleněnou skupinou zpravidla stíhacích bombardovacích letounů. Cílem úderu je umlčení (zničení) daného objektu nebo jeho hlavní části.

V závislosti na cíli úderu bude nutné předpokládat i počet použitých nepřátelských letounů. Např. při umlčení části oddílů armádního raketového svazku musíme uvažovat o současném působení jedné nepřátelské letky; při ničení těchto oddílů mohou působit tři letky, tj. celé stíhací bombardovací křídlo.

Obdobně tomu bude u napadání míst velení vševojskového svazu, kde však úder na velitelské stanoviště (jako celku) je málo pravděpodobný a zpravidla půjde o napadání jeho jednotlivých prvků a skupin. Četnost působení může být do hodnoty jedné letky.

Nálety vzdušného nepřítele je možné očekávat ze všech směrů, i když hlavní náletový směr bude bezesporu od předního okraje.

Tabulka

Způsob napadení (činnosti)	Hranice plnění úkolu nepřátelským letectvem (v m)	
	objekt napadení na místě	za přesunu
Vizuální průzkum	1800	2500
Fotografický průzkum	4400	4400
Odpálení: řízených střel	4700	4700
neřízených střel	3000	3000
Bombardování střemhlav		
pod úhlem: 45°	3100	3100
60°	2500	2500
Bombardování:		
— z vodorovného letu	3700	2400
— napalmovými pumami	900	900
— chemickými pumami	4000	4000
— z vodorovného letu jadernými pumami	3700	Nepředpokládáme
pod úhlem: 45°	2700	Nepředpokládáme
90°	0	Nepředpokládáme
110°	0	Nepředpokládáme

Ze způsobů činnosti nepřátelského letectva proti armádnímu raketovému svazku, místům velení a objektům týlu lze nejčastěji očekávat úderů řízenými a neřízenými raketami a bombardováním střemhlav i z vodorovného letu včetně použití napalmových pum. Při úderech pumami s jadernou náloží můžeme za základní způsob považovat úder pod úhlem 90° a 110°.

Přilet a vedení úderů můžeme předpokládat ve výšce 120—4500 m (výšku 120 m uvažujeme při bombardování především míst velení napalmovými pumami a výšku 4500 m jako výchozí bod k bombardování střemhlav).

Zanedbatelnou otázkou, především k řešení účinné protivzdušné obrany, není ani vzdálenost, z jaké může nepřátelské letectvo naše objekty napadat. Možné vzdálenosti od hranice našeho objektu (čela pochodového proudu) v závislosti na způsobu jeho napadení — viz **tabulku**.

Organizace protivzdušné obrany vybraných objektů

Vzhledem k předpokládanému charakteru činnosti vzdušného nepřítele a jeho širokému působení proti uvažovaným objektům svazu musí při organizaci jejich protivzdušné obrany tvořit základ celkový systém PVO vytvářený v rámci operačně strategického svazu a svazu.

Jak jsme již uvedli, mohou v pásmu vševojskového svazu, kromě organických prostředků, působit i další součinnostní síly PVO, PVOS a stíhacího letectva. Toto umožňuje, vycházíme-li z dané konkrétní situace, zásad rozmísťování armádního raketového svazu, velitelských stanovišť a týlových objektů, dislokovat je takovým způsobem, aby byly pod přímou obranou těchto součinností prostředků a byla tak zvýšena jejich odolnost proti úderům vzdušného nepřítele.

K obraně **armádního raketového svazu** může být bezprostředně použit organický armádní protiletadlový raketový útvar malého dosahu nebo část sil protiletadlového raketového svazu středního dosahu, pokud bude působit jako armádní prostředek.

Použití protiletadlového raketového útvaru malého dosahu k PVO armádního raketového svazu vytváří, vzhledem k jeho palebným možnostem a zásadám zaujímání bojové sestavy, optimální podmínky k účinné obraně všech prvků armádního raketového svazu v prostoru jejího bojového rozmístění. Takto organizovaná PVO současně umožňuje řešit obranu raketového svazu i za přesunu s dočasným vyčleňováním jedné až dvou protiletadlových raketových jednotek na každý z jejich hlavních objektů.

V dynamice útočné operace při postupném přemísťování jednotlivých hlavních objektů nebude možné, aby protiletadlový raketový útvar malého dosahu bránil celý armádní raketový svazek, ale jen jeho část. V daných případech bude nutné, v rámci jednotného systému PVO, co nejefektivněji k přímé obraně využívat organické přenosné protiletadlové raketové komplety S-2M, které působí v sestavě jednotlivých prvků armádního raketového svazu. K neúčinnějšímu využití uvedených palebných prostředků musí příslušní velitelé jednotlivých prvků průběžně usměrňovat velitele družstev střelců tak, aby byli rozmístěni až 500 m od bráněného objektu a ve směru nejpravděpodobnějších náletů vzdušného nepřítele. Tento způsob přímé protivzdušné obrany bude hlavním především v době, kdy protiletadlový raketový útvar malého dosahu použijeme k obraně jiných důležitých objektů.

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že využití protiletadlového raketového útvaru malého dosahu k přímé obraně armádního raketového svazku je plně efektivní jen když brání celý svazek. V dynamice operace při přemísťování jednotlivých prvků je tento efekt podstatně nižší, protože v případě rozdělení útvaru na jednotlivé palebné jednotky není možné centralizovaně řídit bojovou činnost, ani využít automatizovaného systému velení k řízení palby všech protiletadlových raketových jednotek útvaru.

Určitou autonomnost protivzdušné obrany armádního raketového svazku při plnění určených úkolů, zvláště v malých a přízemních výškách, by podstatně zvýšilo organizační začlenění čet protiletadlových raketových kompletů S-10M k jednotlivým hlavním prvkům její bojové sestavy. Cílevědomým řízením a využíváním těchto prostředků organickými veliteli spolu s přenosnými protiletadlovými komplety S-2M (již organizačně začleněnými do sestavy) by bylo možné v rámci celkového systému PVO daleko účinněji organizovat protivzdušnou obranu armádního raketového svazku.

Obdobně jako u tohoto raketového svazku jsou v rámci celkového systému PVO bráněna i **místa velení svazu**.

Přímá protivzdušná obrana velitelského stanoviště je však zesilována třemi organickými družstvy přenosných protiletadlových raketových kompletů S-2M, která umožňují vedení protivzdušné obrany nejen v prostoru rozmístění velitelského stanoviště, ale i za přesunu začleněním daných prostředků do jednotlivých pochodových proudů. Pro bojovou činnost a rozmísťování střelců S-2M v prostoru velitelského stanoviště platí stejné zásady jako u armádního raketového svazku, kde by neměla být vzdálenost družstva střelců od bráněného objektu menší než 500 m. K umístění těchto družstev volíme především nejpravděpodobnější směry náletů nízko letících cílů.

K organizaci protivzdušné obrany velitelského stanoviště během jeho přesunu je účelné začlenit jednotlivá družstva S-2M přímo do pochodové sestavy zabezpečovacích jednotek a útvarů velitelského stanoviště s tím, že jednotliví střelci jsou dále rozmístěni na vozidlech ve vzdálenosti 600–800 m. Jedno družstvo je však vhodné přesunovat do vzdálenosti až 500 m před hlavním pochodovým proudem.

V případě přesunu velitelského stanoviště po částech je k zabezpečení nepřetržitosti protivzdušné obrany nutné také po částech přemísťovat i čtyři střelce S-2M (nejméně po družstvech).

Vzhledem k tomu, že provozní útvary velitelského stanoviště mají zpravidla zdvojené materiálové i personální vybavení k zabezpečení nepřetržitosti jeho činnosti, bylo by, podle našeho názoru, bezesporu vhodné, aby i zajištění prostředky PVO odpovídalo tomuto požadavku a četou střelců S-2M bylo vybaveno každé místo velení svazu, včetně týlového velitelského stanoviště.

K protivzdušné obraně **týlových objektů** vševojskového svazu nebudou zpravidla vyčleňovány samostatné síly a prostředky vojska PVO a jejich obrana bude řešena v rámci celkového systému PVO. Je pochopitelné, že opět budou maximálně využívány k rozmístění objektů týlu prostory bráněné součinnostními prostředky PVO, především vojsky PVOS a stíhacím letectvem. Vzhledem k tomu, že objekty týlu svazu jsou rozmísťovány ve větší operační hloubce, nebudou ani případné údery nepřátelského letectva zcela překvapivé a bude možné získat potřebný čas k jejich odražení stíhacím letectvem.

Svou úlohu u objektů týlu budou mít i pasívní opatření protivzdušné obrany,

jako jsou dokonalé maskování, dodržování světelné kázně, omezení pohybu apod.

Přes tyto skutečnosti by však bylo, podle našeho názoru, účelné výhledově vybavit i tyto objekty aktivními organickými prostředky PVO, především přenosnými protiletadlovými komplety S-2M. Tím jim umožnit účinnou přímou protivzdušnou obranu, především proti nízko letícím cílům, jejichž nepozorované proniknutí i do hloubky, v níž jsou objekty týlu rozmísťovány, nelze nikdy vyloučit.

Vedení bojové činnosti v soudobých podmínkách bude kromě jiného ovlivňováno rychle se měnící situací, nesouvislým značně členitým předním okrajem vojsk, pronikáním speciálních skupin i celých jednotek, útvarů a svazků do velké hloubky nepřátelské sestavy, ale i nepřítelem do našeho týlu apod. Za těchto podmínek je podstatně zvyšováno ohrožení objektů, které jsou rozmísťovány ve větší vzdálenosti od předního okraje vojsk, a to jak pozemním, tak vzdušným nepřítelem.

Této skutečnosti však vybavení a zabezpečení objektů svazu, jako např. armádního raketového svazku, místa velení a armádní brigády materiálního zabezpečení, jak se domníváme, plně neodpovídá.

Určitou výjimku tvoří protivzdušná obrana, která je v současnosti nejen teoreticky řešena, ale i většina objektů je k plnění uvedeného úkolu vybavena nejnutnějšími palběnými prostředky.

Přesto však i při prostém porovnání se vševojskovým útvarem je toto vybavení, podle našeho názoru, slabší a plně neodpovídá významu armádních objektů. Bylo by proto vhodné jejich vybavení prostředky PVO dále obohacovat a tím vytvářet lepší podmínky k ještě účinnější protivzdušné obraně.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ PRŮLOMU PŘEDEM PŘIPRAVENÉ OBRANY NEPŘÍTELE

V soudobých operacích bez použití jaderných zbraní bude častým jevem průlom nepřátelské obrany. Půjde o obranu ženijně vybudovanou a připravenou, s dovedným využitím všech ochranných vlastností terénu, velkou hustotou protitankových i jiných bojových prostředků, dobře organizovaným a účinným systémem paléb dokonale skloubeným se zátarasy všeho druhu, včetně jaderných min.

Průlom takto připravené obrany je jedním z nejsložitějších způsobů bojové činnosti a má vysoké nároky na velitele a štáby všech stupňů při jeho plánování, řízení, organizaci součinnosti a všestranném zabezpečení.

Proto je i v Rozkaze ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1984–1985 stanoveno: „Větší pozornost věnovat organizaci a provedení průlomu připravené nepřátelské obrany nasycené protitankovými prostředky a zátarasy, útoku ve vysokých tempech v těsné součinnosti se všemi druhy vojsk a všestrannému zabezpečení zasazování druhých sledů a záloh.“

Důsledná analýza vševojskové situace a podmínek, za nichž průlom připravujeme, nám umožňuje určit hlavní **úkoly a obsah** ženijního zabezpečení.

Mezi ně patří:

- zabezpečení přesunů a přeskupení vojsk úpravou a údržbou cest a přepravišť přes vodní překážky,
- ženijní zabezpečení vyvedení, rozvíjení a zasazení úderného uskupení do průlomu,
- zřizování a udržování průchodů v zátarasech a překážkách,
- vyhledávání a zneškodňování jaderných min,
- zabezpečení přesunů druhých sledů a záloh divizí úderného uskupení pásmem průlomu,
- ženijní zabezpečení rozvíjení útoku do hloubky.

Jejich plnění ovlivňují především krátké lhůty, charakter a zvláštnosti terénu, roční období, počasí, počty zemních strojů, přepravních prostředků, mechanických a výbušných odminovačů a jejich technický stav.

Na plnění jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení se podílejí všechny druhy vojskových a vojskových jednotek, ale hlavní poslání má ženijní vojsko.

Organizace a řízení ženijního zabezpečení průlomu vyžaduje od náčelníka ženijního vojska armády a jeho oddělení maximální soustředění všech sil k plánování, přípravě i vedení operace.

Hlavní úkol na začátku plánování, do kterého se musí zapojit i náčelník ženijního vojska, bude plnit štáb armády. Je nutné, aby měl jasný cíl ženijního zabezpečení a jeho zaměření, určil jednotlivé úkoly a analyzoval vliv všech podmínek na jejich provedení, časovou návaznost na vševojskové rozhodnutí a zabezpečil plnění podřízenými jednotkami, technikou a materiálem. Na základě splnění všech těchto opatření může předložit veliteli armády návrh na ženijní zabezpečení průlomu a uskupení ženijních sil a prostředků.

Po jeho schválení zaměří úsilí oddělení, náčelníků ženijních služeb, velitelů i štábů ženijních útvarů a jednotek na jeho plnění.

K plánovací, organizátorské a řídicí činnosti boje potřebuje náčelník ženijního vojska dostatek nových, hodnověrných a úplných zpráv, které musí zabezpečit ženijní průzkum. Při jeho organizaci má úzkou součinnost s ostatními odbornými náčelníky. Vzhledem k velkému množství úkolů, které plní ženijní průzkum v týlu nepřítelů i v sestavě vlastních vojsk, a nedostatečného množství ženijních průzkumných jednotek, je potřeba, aby část úkolů byla zabezpečována i prostřednictvím ostatních druhů průzkumu (vševojskového, leteckého, radiotechnického a dalších). Ženijní průzkum je zaměřen na průzkum cest k přesunu, přeskupení a vyvedení vojsk úderného uskupení na čáru přechodu ke zteči a na ženijní opatření nepřítelů na směru hlavního úderu s důrazem na pásmo průlomu. Průzkum cest uskutečňují odborné orgány, které jsou vyslány před přeskupující a vyváděná vojska. V případě možnosti je vhodné a vysoce efektivní, aby ženijní průzkum cest vedly ženijní důstojnické průzkumné hlídky z vrtulníků. Ženijní průzkum předního okraje obrany nepřítelů vedou vševojskové průzkumné orgány divízi (pluků), které prolamují obranu nepřítelů, a průzkumné orgány jednotek v přímém dotyku. Ženijní průzkum musí zís-

kat hodnověrné zprávy o rozsahu zatárasování, použití jaderných min a systému překážek před předním okrajem i v hloubce, o rázu, hodnotě ženijního budování obrany nepřítelů na předním okraji i v hloubce a stavu průchodnosti terénu.

Úprava a údržba cest a náhradních přepravišť k **zabezpečení přesunů a přeskupení vojsk** je úkolem armády, plní je síly a prostředky ženijního a silničního vojska svazu.

Při výběru cest vycházíme ze stávající silniční sítě, která splňuje základní technické parametry (šířka vozovky 6—7 m, nosnost 60 t) nebo úpravami umožňuje jejich dosažení. Při úpravě cest je třeba využívat těch, které byly připraveny divizemi prvního sledu, a již zřízených armádních komunikací. Těžiště soustředíme na úpravu objízdek kolem poškozeného nebo zamořeného úseku, zřízení náhradních přepravišť přes vodní překážky a označení cest. Hustá silniční síť umožňuje výběr objízdek, a proto jejich vyhledání a vytyčení je časově méně náročné než úprava poškozených úseků. Hlavní pozornost věnujeme zabezpečení přeskupení raketových a protiletadlových raketových útvarů a dělostřelectva, včetně přísunu munice a přesunu (přeskupení) divízi, které tvoří úderné uskupení k průlomu. V průběhu přesunů a přeskupování našich vojsk se zaměříme na překonávání nepřátelských zátarasů zřízených na komunikacích a přepravištích minováním na dálku. K tomu musíme mít připraveny a materiálně zabezpečeny vyčleněné jednotky. (V každé vševojskové i vojskové rotě po družstvu, osádce a v praporu po četě.)

Ženijní odřady, zálohy a ženijní jednotky přesunujících se vojsk musí být začleněny do pochodové sestavy tak, aby byly schopny zabezpečit jeho průběh i přeskupení.

Úpravu cest vykonává armádní ženijní silniční mostní útvar (jeho jednotlivé ženijní silniční jednotky) po praporech úsecích v celém pásmu přeskupení. Pokud jsou v pásmu přesunu vodní překážky, budou pro jejich přemostění použity prostředky z ženijního silničního mostního útvaru PMS nebo z armádní ženijní zálohy (z pontonového útvaru).

Divize k **vyvedení** na čáru přechodu ke zteči do průlomu potřebuje dvě až tři

cesty, pluk prvního sledu jednu až dvě cesty.

Při **rozvinování** do praporek proudů určujeme od čáry rozvinutí pro každý prvosledový prapor jednu cestu, při rozvinování do rotních proudů pro každou rotu a do četových pro každou četů jeden směr postupu terénem.

Složitost ženijního zabezpečení vyvedení a rozvinutí divize na čáru přechodu ke zteči je ovlivněna pásmem přesunu, které se neustále zužuje až na šířku 4 km. Při hustotě stávající silniční sítě je výběr cest velmi složitý. Bude nutné volit i polní cesty, což se projeví ve zvýšených nárocích na jejich úpravu. Ještě složitější situace vznikne při rozvinování vojsk do praporek proudů, kdy se vzdálenost potřebných cest zmenší na 1 km. Proto při rozvinování do rotních a četových proudů bude třeba vojska vést již terénem na určených směrech. V dalším věnujeme pozornost pečlivému ženijnímu průzkumu cest postupu v terénu, jejich včasnému úpravám a označení. Proto část ženijních jednotek divizí a pluků musí být předsunuta na nebezpečné úseky těchto cest k vykonání jejich úpravy a údržby. Na plnění uvedených úkolů se budou podílet i ženijní jednotky vojsk v dotyku.

I když cesty až na čáru rozvinutí do praporek proudů upravuje a udržuje ženijní silniční mostní útvar armády a náhradní přepraviště pontonový útvar, je povinností divize, která je vyváděna na čáru přechodu ke zteči, organizovat a zabezpečit plnohodnotnou úpravu os během přesunu, s využitím OZP a ženijní zálohy divize a pluků. OZP divize upravuje cesty až po čáru rozvinování do praporek proudů, OZP pluků až po čáru rozvinování do rotních proudů. Dále prapory upravují cesty svými silami a prostředky.

Kromě ženijních jednotek divize a pluků musí být schopny útvary druhů vojsk (prvky bojové sestavy) zabezpečit úpravu cest před vlastním pochodovým proudem svými silami a prostředky.

Rozvinování divize se nepřítel bude snažit zastavit minováním na dálku, zřizováním přehradných a překážkových minových polí. Zde bude využívat především vrtulníkové systémy minování a raketo-
metné a dělostřelecké systémy. Jde o plošná minová pole se značnou hloubkou (až

300 m) s PT protipásovými a protidnovými minami (M 56, M 75, AT-1, AT-2, M 67, M 72). Jejich překonání je možné mechanickým, výbušným nebo kombinovaným způsobem. Jen výjimečně ručním způsobem.

Čára přechodu ke zteči musí být ženijně zabezpečena, zejména ochranou boků uskutečněním manévru zátarasy POZ divize a pluků v dotyku. Při vážné úhroze i činností POZ armády (může zabezpečit manévry zátarasy o celkové délce 3,9 km jednou pokládkou).

Výbušné zátarasy považuje nepřítel po jaderných zátarasech za neúčinnější a neefektivnější ženijní prostředek k zpomalení tempa postupu našich vojsk. Vzájemně jsou doplňovány přirozenými terénními překážkami a nevýbušnými zátarasy.

Základ výbušných zátarasů tvoří obranná a přehradná minová pole. Nejvyšší hustoty dosahují před předním okrajem obrany. K jejich překonání je zapotřebí **zřizovat průchody** pomocí mechanických odminovačů nebo ručním způsobem.

Nejdříve zřídíme **průchody ve vlastních** výbušných zátarasech jednotek v dotyku v počtech podle požadavků vojsk, která vedou průlom. Tento úkol plní ženijní jednotky pluků a divize v dotyku v časovém předstihu (v noci před průlomem ručním způsobem). Za zvlášť příznivých podmínek je možné vlastní minová pole v úseku průlomu odstranit úplně. Přímo součástí tohoto úkolu je vytyčení a označení průchodů ukazateli (ze soupravy SVP-1), očíslování a zabezpečení regulace v průchodech pořádkovou službou.

Průchody v nepřátelských zátarasech před předním okrajem nepřátelské obrany zřizujeme v souladu s bojovou sestavou pluků a divize. Jejich počet a umístění v terénu upřesňujeme při rekognoskaci, včetně upřesnění míst pro montáž odminovačů na tanky. Při nedostatku času i při odborné ženijní rekognoskaci.

Jestliže motostřelecké jednotky vedou zteč na BVP a všechny tanky a BVP jsou vybaveny odminovači, zřizujeme pro každou rotu 1–2 průchody k průjezdu zbývajících techniky, která nemá odminovače. V ostatních případech zřizujeme jeden průchod pro každou četů prvního sledu.

Část průchodů ve výbušných zátarasech nepřítel zřizují ženijní jednotky pluků a divize v dotyku ručním způsobem; jejich

větší část zřizují jednotky, které vedou průlom organickými mechanickými a výbušnými odminovači a raketovými odminovači posilových ženijních odminovacích čet. Průchody zřizujeme v období palebné přípravy.

Průchody v nepřátelských zátarasech označujeme shodným způsobem jako ve vlastních zátarasech. **Regulaci a pořádkovou službu** zabezpečují ty jednotky, které je zřídily.

Přechody přes překážky zřizujeme pomocí mostních tanků (mostních automobilů), zemních strojů, tanků a vozidel s buldozerovým zařízením.

Po projetí prvních sledů divizí je část průchodů uzavírána a je zabezpečen provoz pouze v průchodech vyhrazených pro přesuny druhých sledů a záloh. Průchody, jimiž procházejí plukovní a divizní cesty, zvětšujeme na šířku 6 m, označujeme je vysokými značkami a činnost pořádkové služby je v nich prodloužena.

Po překonání zátarasů na předním okraji a po průlomu prvního obranného postavení nepřítele je nezbytné doplnit výbušné odminovače (ROD-200, VO) náložemi k překonávání zátarasů v hloubce.

Vyhledávání a ničení jaderných min uskutečňují ženijní průzkumná družstva z čtyř průzkumu a ničení jaderných min divizního ženijního praporu nebo ženijního odtarasovacího praporu. Tato družstva začleňujeme do speciálních odřadů. U divize vytváříme obvykle jeden odřad, u pluku prvního sledu 1–2 odřady. K zabezpečení splnění tohoto úkolu je nutné posílit každou divizi, která se zúčastňuje průlomu, jednou četou průzkumu a ničení jaderných min z ženijního odtarasovacího praporu.

Každé ženijní průzkumné družstvo je vybaveno prostředky k vyhledání, zarušení a ničení jaderné miny (hlubinná a normální minohledačka, generátor místního rušení, rušící síť a speciální náloživo).

Když motostřelecké a tankové jednotky obsadí prostor uložení jaderných min, nastupuje skupina pro ničení (ženijní družstvo a družstvo radiačního a chemického průzkumu). Ženíšté upřesňují místo uložení a typ jaderné miny, přerušují roznětové kabely a odpojují přijímací antény. V součinnosti s chemickými průzkumníky určují způsob ničení jaderné miny. Po je-

jich zničení pokračují v dalším postupu podle nařízení velitele speciálního odřadu.

Pásmo průlomu omezí výběr cest k přesunu druhých sledů a záloh. Kromě toho budou stávající cesty poškozeny bojovou činností, zatarasováním a ničením, včetně minování na dálku.

OZP a ŽZ pluků a divize budou průběžně **upravovat cesty pro druhé sledy a zálohy** s důrazem na vyhledávání a vytyčování objížděk kolem poškozených míst, zesilování mostů, odminování a odtarasování cest a rozšiřování průchodů ve výbušných zátarasech. V této činnosti budou využívat cesty, které upravily pluky prvního sledu.

Zasazení druhého sledu armády zabezpečuje ženijní silniční mostní pluk. Přitom využívá cesty, které upravily divize prvních sledů. Úprava je uskutečňována centralizovaně a zabezpečuje ji ženijní silniční prapor na každé ose. Ochranu boků zasazované divize zajišťuje protitanková záloha armády v součinnosti s pohyblivým odřadem zatarasovacím armády a divize prvního sledu.

Ženijní zabezpečení průlomu obrany nepřítele na vodní překážce

Z analýzy hydrografické sítě středoevropského válcíště vyplývá, že každých 30–50 km se můžeme střetnout s úzkou vodní překážkou (do 100 m) a každých 150–300 km se středně širokou vodní překážkou (100–250 m). Při tempu útoku 40 až 50 km za den budou prvosledové divize při rozvíjení operace překonávat denně 1–2 vodní překážky různé šířky. Je přirozené, že velení armád NATO využije těchto vodních překážek jako výhodných obranných čar.

Proto jedou z podmínek úspěšného rozvíjení útočné operace je znemožnit odcházejícímu nepříteli nebo jeho přisunovaným zálohám využít vodní překážky k organizovanému přechodu do obrany. Jestliže se to nepodaří, bude násilný přechod některých vodních překážek spojen s průlomem obrany nepřítele.

Vybudovaná obrana na řece je potom vážnou překážkou v rozvíjení útoku, bude mít vliv na podstatné snížení jeho tempa, způsobí značné ztráty našim vojskům a

může oddálit nebo dokonce znemožnit splnění stanoveného úkolu.

Proto můžeme považovat průlom obrany nepřítelů na vodní překážce za jeden z nejsložitějších úkolů útočné operace vedené bez jaderných zbraní. Splnění těchto požadavků bude vyžadovat od velitelů a štábů všech stupňů, především však armády a divizí, vysokou organizovanost, předvídatost, umění v co nejkratším čase zabezpečit všechna potřebná opatření k úspěšnému splnění tak náročného a složitého úkolu.

Vlastní násilný přechod vodní překážky z hlediska ženíjního zabezpečení může být ovlivněn:

- zaminováním cest a přístupů k vodní překážce a prostorů soustředění přepravních prostředků a vojsk minováním na dálku,
- zaminováním vlastní vodní překážky včetně obou břehů,
- změnou hydrologického režimu vodní překážky,
- ničením zřízených přepravišť a přepravujících se vojsk plovoucími minami, zápalnými zátarasy, jadernými minami a ostatními prostředky ničení.

Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat opatřením, která znemožní nepříteli uskutečnit změny v režimu vodní překážky vysláním předem nastavených odřadů, předvojí nebo taktických vzdušných výsadků k obsazení hydrotechnických staveb na řece (umístěných protiproudě úseku násilného přechodu). Tuto změnu může způsobit i použití jaderných min. V závislosti na ráži a hloubce uložení dochází k různému rozsahu účinku ve vlastním korytě řeky i v okolí. Důležitou úlohu má i moment překvapení, neboť vlastní odpálení bude vykonáno až v průběhu násilného přechodu.

Vážnou překážkou mohou být i zápalné zátarasy. Využití lehce hořlavých kapalin (nafta, benzin nebo napalm) před zahájením nebo v průběhu násilného přechodu může způsobit zničení našich přepravních prostředků a ztráty živé síly a bojové techniky.

Vzhledem k tomu, že okolo 80 % bojové, speciální a dopravní techniky vojsk armády se nemůže samostatně přepravit přes vodní překážku, závisí úspěch násilného přechodu s průlomem obrany ve

značném rozsahu na jeho ženíjním zabezpečení.

Mezi hlavní úkoly ženíjního zabezpečení patří:

— ženíjní průzkum přístupových cest k vodní překážce, vlastní vodní překážky, břehů, okolního terénu, charakteru ženíjního vybudování obrany nepřítelů s důrazem na systém zátarasů,

— odminování cest a přístupů k řece, obou břehů a vlastní řeky, zřízení průchodů v zátarasech před předním okrajem nepřátelské obrany i v hloubce,

— úprava a údržba cest pro manévry a přesun jednotek k přepravištím, včetně úpravy vjezdů a výjezdů s důrazem na předepsaný sklon břehů,

— zřizování i udržování přepravišť, včetně klamných, jejich důsledné maskování a ochrana před plovoucími minami,

— manévry přepravními a odčistovacími prostředky.

Vzhledem k tomu, že organizujeme a plníme dva na sebe navazující velmi složité úkoly, je třeba získat maximum zpráv jak o řece, tak i o obraně nepřítelů. Na plnění tohoto úkolu se podílejí všechny druhy průzkumu. Nejdůležitější z nich však plní ženíjní průzkum, který musí zjistit:

— charakter vodní překážky, šířku a hloubku, rychlost proudu, stav dna a břehů, jejich sklon; členitost a pokrytost okolního terénu, přístupy k řece, stav přepravišť, ostrovy, mělčiny a vodní stavby na řece, místní zdroje, vhodná místa ke zřízení přepravišť; místo a druh zátarasu na přístupových cestách, březích a v samotné vodní překážce,

— vliv počasí a roční doby,

— charakter a stupeň ženíjního vybudování nepřátelské obrany na předním okraji i v hloubce, její aktivnost a odolnost, způsob zaminování řeky a obou břehů, charakter zátarasů na předním okraji a v hloubce obrany.

Výsledkem všech druhů průzkumu musí být zjištění nejvhodnějšího pásma i směru překonání vodního toku a průlomu obrany nepřítelů i pro demonstrační činnost.

Metodika práce velitele a štábu armády bude vycházet především z požadavků souběžného plánování a postupného přijímání rozhodnutí. Velení bude charakteristické

vydáváním většího počtu předběžných nařízení, organizací rekognoskace a součinnosti v terénu i na operačním stupni vedení.

Jedním ze základních dokumentů štábů na všech stupních (armáda, divize i pluk), který řeší problematiku přepravy při násilném přechodu vodní překážky, je **grafikon přepravy**. Zpracovává jej operační oddělení v součinnosti s náčelníkem ženijního vojska (náčelníkem ženijní služby), veliteli a náčelníky druhů vojsk a služeb. Pro jednotky a útvary druhů vojsk je z něj vyhotoven potřebný výpis.

Zvláštnosti při násilném přechodu vodní překážky spojené s průlomem obrany nepřítele je stanovení času „C“. Bude-li přední okraj obrany nepřítele na protilehlém břehu, pak považujeme za čas „C“ okamžik odplutí jednotek prvního sledu od vlastního břehu. Bude-li však přední okraj obrany nepřítele v hloubce za řekou a na protilehlém břehu bude pouze předsunuté postavení, pak je třeba s tímto kalkulovat nebo stanovit čas pro průlom obrany nepřítele zvlášť.

Maximální pozornost je nutné věnovat odminování vlastní vodní překážky a obou břehů. Toto uskutečňujeme buď ručním způsobem (odtarasovací skupiny) nebo pomocí raketových odminovačů ROD-200 pod příkrytím palbě dělostřelectva, úderů letectva a maskováním pomocí dýmů a

aerosolů v době vyhrazené pro palebnou přípravu. Proto v sestavě prvních koloběhů přepravujeme odtarasovací skupiny, jejichž úkolem je odminování vodní překážky na protilehlé straně a břehu, včetně úprav jeho sklonu a výjezdů pro plovcoucí techniku.

Při ražení průchodů v nepřátelských výbušných zátarasech na předním okraji obrany k dosažení tempa útoku je zapotřebí dodržet zásadu, že na každou prvosledovou četou, která se zúčastňuje průlomu, razíme jeden průchod. Jejich zřízení uskutečňujeme s využitím návěsných odminovačů (MOV, KMT-6) na tancích. Přepravu těchto odtarasovacích prostředků zabezpečujeme na přívozových přepravištích (soulodí z pásových samohybných prámů GSP nebo ze soupravy DMS) v Č + 10'—20'.

Při násilném přechodu vodní překážky s průlomem obrany je důležité udržovat zálohu přepravních a odtarasovacích prostředků, její vhodné umístění, zabezpečení manévru, uvědomování vojsk o použití přepravišť, která budeme uskutečňovat v rámci manévru, a důsledné dodržování grafikonu přepravy na všech přepravištích.

Důraz zaměříme především na plavidlová a přívozová přepraviště. Mostová přepraviště budeme zřizovat až v době, kdy jednotky předsunutých oddadů a předvojů zajistí bezpečnou stavbu.

Ženijní zabezpečení průlomu předem připravené obrany nepřítele je jedním z nejsložitějších otázek zvláště ve spojitosti s násilným přechodem vodní překážky. Vyžaduje vysoké nároky na ženijní náčelníky, velitele a štáby ženijního vojska při jeho organizaci, součinnosti, ženijním materiálně technickém zabezpečení a manévru ženijním vojskem.

Při porovnání možností ženijních jednotek msd [td] s obsahem a rozsahem jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení dojdeme k závěru, že každou divizi, která vede průlom, je zapotřebí posílit jedním ženijním praporem (msd ještě navíc ženijní odminovací rotou). Při násilném přechodu vodní překážky spojeném s průlomem obrany i ženijním a pontonovým praporem a ženijní rotou pásových samohybných soulodí.

ORGANIZACE MATERIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ DRUHŮ VOJSK A VOJSKOVÉHO LETECTVA

Soudobé operace vedeme společným úsilím vševojskových svazků, vojskových svazků a útvarů všech druhů vojsk a speciálních vojsk. Vyznačují se používáním zbraní hromadného ničení, rozhodností, vysokou manévrovostí, dynamičností, vysokým tempem, náhlými a zásadními změnami situací, různorodostí používaných způsobů jejich vedení a rozvíjením bojové činnosti do velké šířky i hloubky.

Tyto skutečnosti ovlivňují formy a způsoby týlového zabezpečení, které je jedním z důležitých a limitujících předpokladů úspěchu operace. Proto organizace týlového zabezpečení musí být pružná a odpovídat organizaci i požadavkům vojsk a způsobům vedení operací.

Předpis Týl-1-1 v čl. 1 stanoví: „Všestranné a nepřetržitě týlové zabezpečení vojsk je jednou z rozhodujících podmínek úspěšného vedení bojové činnosti, jednou z hlavních povinností velitelů a prvořadou povinností jejich zástupců pro týl, zástupců pro technické věci, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.“ Předpis Oper-1-3 čl. 17 dále uvádí, že základem materiálního zabezpečení vojsk je nepřetržitý přísun materiálu při komplexním využití všech druhů doprav.

K materiálnímu zabezpečení vojsk jsou stanoveny pro všechny velitelské a zásobovací stupně normy zásob, jsou vytvoře-

ny organické týlové útvary, jednotky a zařízení, je vytvářena příslušná organizace týlu a velení.

Vševojskový svaz k materiálnímu zabezpečení vytváří armádní brigádu materiálního zabezpečení (abmz), která veze zásoby materiálu na dva dny bojové činnosti pro podřízené svazky a útvary, což představuje 8000–10 000 tun různorodého materiálu.

Denní spotřeba materiálu u vševojského svazu je na základě zkušeností ze cvičení v rozmezí 4500–6000 t (i více), v závislosti na počtu vojsk, techniky a charakteru bojové činnosti, a může mít toto složení:

— munice	2200—3150 t
— pohonné hmoty	1640—2050 t
— proviant	200—500 t
— ženíjní materiál	270—320 t
— tankový a automobilní materiál	140—160 t
— ostatní materiál	50—70 t

Z uvedeného množství materiálu předpokládáme přisunovat čtyři pětiny vševojskovým svazkům a zbývající část vydat vojskovým svazkům, armádním útvarům, vojskovému letectvu a týlovým svazkům, útvarům a zařízením — viz obr. 1.

Materiál k vševojskovým svazkům přisunujeme denně zásadně dopravními prostředky armádní brigády materiálního za-

bezpečení. Výjimečně je druhosledovým svazkům (svazkům, které vedou boj na vedlejších směrech) nařízen jeho odběr. Pro vojskové svazky a armádní útvary je materiál zpravidla přisunován do výdejního místa armády, kde si jej odebírají vlastními dopravními prostředky nebo je vydáván přímo v abmz. V některých případech, v souvislosti s týlovou situací, mohou být zřizována výdejní místa na polním dálkovém potrubí pohonných hmot, na vykládacích stanicích na železnici a u skladů kořistního materiálu. Na počátku války může být materiál odebírán z určitých zdrojů v národním hospodářství, z předsunutých skladů a z mírových posádek.

Specifika vojskových svazků, armádních útvarů a zařízení, včetně vojskového letectva a týlových útvarů, vyžaduje z hlediska zásobovacího systému volit odlišný způsob zásobování než u vševojskových svazků. Spočívá především v jejich velkém počtu, v rozmístění a činnosti v celém pásmu svazu, v různé odborné podřízenosti, častém novém podřizování i dělení na menší celky, které plní úkoly samostatně nebo i v sestavě vševojskových svazků, a v rozdílnosti organizace jejich týlových jednotek.

Podle rozmístění v operační sestavě svazu mohou být **rozděleny** na:

1. Vševojskové svazky a armádní útvary, které rozvíjíme na úrovni velitelského stanoviště svazu a které působí v celé šířce a hloubce pásma bojové činnosti svazu.
2. Vojskové letectvo.
3. Týlové útvary a zařízení, které rozmísťujeme v prostoru armádní brigády materiálního zabezpečení a v její bezprostřední blízkosti.

Z hlediska zásobování je můžeme rozdělit na:

- vojskové svazky a útvary, které působí samostatně v sestavě svazu nebo jsou přiděleny ke vševojskovým svazkům,
- útvary, které zabezpečují jednotlivá místa velení armády,
- útvary vojskového letectva,
- silniční útvary svazu,
- zdravotnické útvary a zařízení, které tvoří organické celky (kolektory),
- dílenské a speciální technické útvary,
- týlové útvary a zařízení svazu rozmístěné v abmz (průvozní, dopravní, výrobní, polní sklady a další).

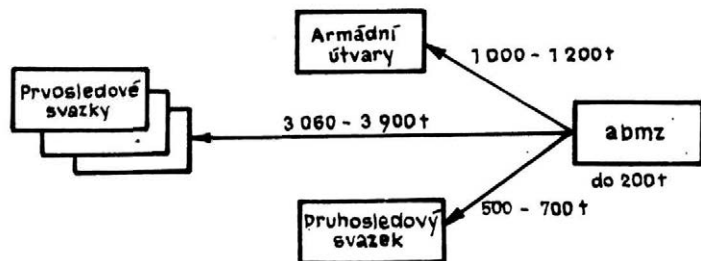
S přihlédnutím ke specifikace plnění bojových úkolů, místu jejich rozmístění v operační sestavě a předpokládané spotřebě materiálu jejich zásobování zabezpečujeme s využitím výdejních míst svazu.

Jedno výdejní místo zpravidla zřizujeme jako výdejní místo svazu za svazkem druhého sledu na úrovni velitelského stanoviště svazu a druhé v prostoru rozmístění brigády materiálního zabezpečení.

Ve výdejním místě svazu odebírají zásoby materiálu především svazky a útvary určené do zálohy velitele svazu, které zabezpečují místa velení, útvary vojskového letectva, silniční a zdravotnické útvary.

Ve výdejním místě v prostoru rozmístění abmz odebírají materiál útvary rozmístěné v tomto prostoru a podle rozhodnutí NT-ZV armády i další útvary, zejména technické, nebo vyčleněné do druhého sledu operační sestavy svazu.

Počty osob a techniky vojskových svazků a armádních útvarů mají takovou hodnotu, že např. jejich spotřeba pohonných hmot je vyšší než spotřeba jednoho vševojskového svazku, u proviantu činí 35 % a u ostatního materiálu 15–20 %. U munice bude záviset na stanovení odběru dělostřeleckým útvarům a může být stejná jako spotřeba jednoho vševojskového svazku.

Obr. 1

Ze zkušeností vyplývá, že v průběhu cvičení byl do výdejního místa svazu denně plánován přísun materiálu ve výši:

— munice	400—500 t,
— pohonné hmoty	450—500 m ³ ,
— proviant	60—80 t,
— ostatní materiál	90—100 t,
Celkem	1000—1200 t/m ³ .

To představuje denně odeslat do výdejního místa armády průměrně 80—100 těžkých nákladních vozidel s vleky, z toho 20 automobilových cisteren. K manipulaci s materiálem vyčleňujeme četnu obsluhu výdejního místa z praporu obsluhy abmz.

Materiál v tomto místě je vydáván 35 až 45 útvarům a vojskovým svazkům, z nichž některé jej mohou odebírat jednou za 2—3 dny v závislosti na skutečné spotřebě. Ve výdejním místě, které je v prostoru rozmístění abmz, může být denně vydáno v průměru do 200 t materiálu 20—25 útvarům. Budou to především pohonné hmoty a proviant.

Dělostřelecké svazky a útvary budou zpravidla odebírat ve výdejním místě svazu všechny druhy materiálu, kromě munice, která jim bude přísunována.

Munici pro kanónový dělostřelecký svazek a raketometný útvar budeme přísunovat v závislosti na jejich přidělení (působení vcelku nebo rozdělení po oddílech a dočasné přidělení vševojskovým svazkům) dopravními prostředky abmz do prostorů rozmístění jejich týlů, nebo přímo do palebných postavení. Výjimečně může být přísunována k týlům vševojskových svazků, k nimž jsou oddíly dočasně přiděleny (k nim vyčleňuje týl brigády část svého týlu na zesílení). Z výdejního místa svazu mohou odebírat munici za předpokladu, že mají nízkou spotřebu.

Kanónovému dělostřeleckému svazku (při průměrné spotřebě ve výši 0,6 pp) bude přísunováno do 200 t munice. Z výdejního místa může odebírat 60 m³ pohonných hmot a 16 t ostatního materiálu. Raketometný útvar bude z výdejního místa svazu denně odebírat (mimo munici) v průměru 30 t materiálu.

Protitankovému útvaru je munice přísunována zpravidla po každém zasazení podle konkrétního požadavku velitele prostředky abmz do prostoru rozmístění jeho týlu. Při průměrné spotřebě protitankové munice 0,5 pp na jedno zasazení dosáhne přísun hodnoty okolo 80 t. Denní odběr ostatního materiálu z výdejního místa může dosáhnout 35—40 t.

Ostatní dělostřelecké útvary budou odebírat všechny druhy materiálu ve výdejním místě svazu. Malé skupiny dočasně přidělené k plnění úkolů ve prospěch vše-

vojskových svazků budou předány do jejich materiální péče.

Svazky a útvary ženijního vojska budou odebírat ve výdejním místě svazu všechny druhy materiálu. Výjimka může být u ženijního zatarasovacího útvaru, který zpravidla vytváří pohyblivý odřad zatarasovací a bude doplňován minami po každém zasazení. Miny budou přísunovány do prostoru jeho rozmístění a překládány z dopravních prostředků abmz na dopravní prostředky týlu útvaru i přímo na minové ukladače.

Při dočasném přidělení ženijních útvarů k vševojskovým svazkům vyčleňujeme s nimi i organické týly a posílujeme je prostředky z týlu ženijního svazu. Jejich zásobování uskutečňuje týl ženijního svazu, výjimečně týl vševojskového svazu.

Odběr materiálu z výdejního místa svazu u ženijního svazu může denně dosáhnout výše 120 t, u pontonového útvaru 40 t a u ostatních ženijních útvarů svazu do 30 t.

Útvary vojska **protivzdušné obrany** budou odebírat všechny druhy materiálu ve výdejním místě svazu. Podle skutečné spotřeby materiálu mohou odběry uskutečňovat jednou za 2—3 dny. Jde především o konvenční protiletadlovou munici, pohonné hmoty a proviant. Ostatního materiálu bude minimální množství.

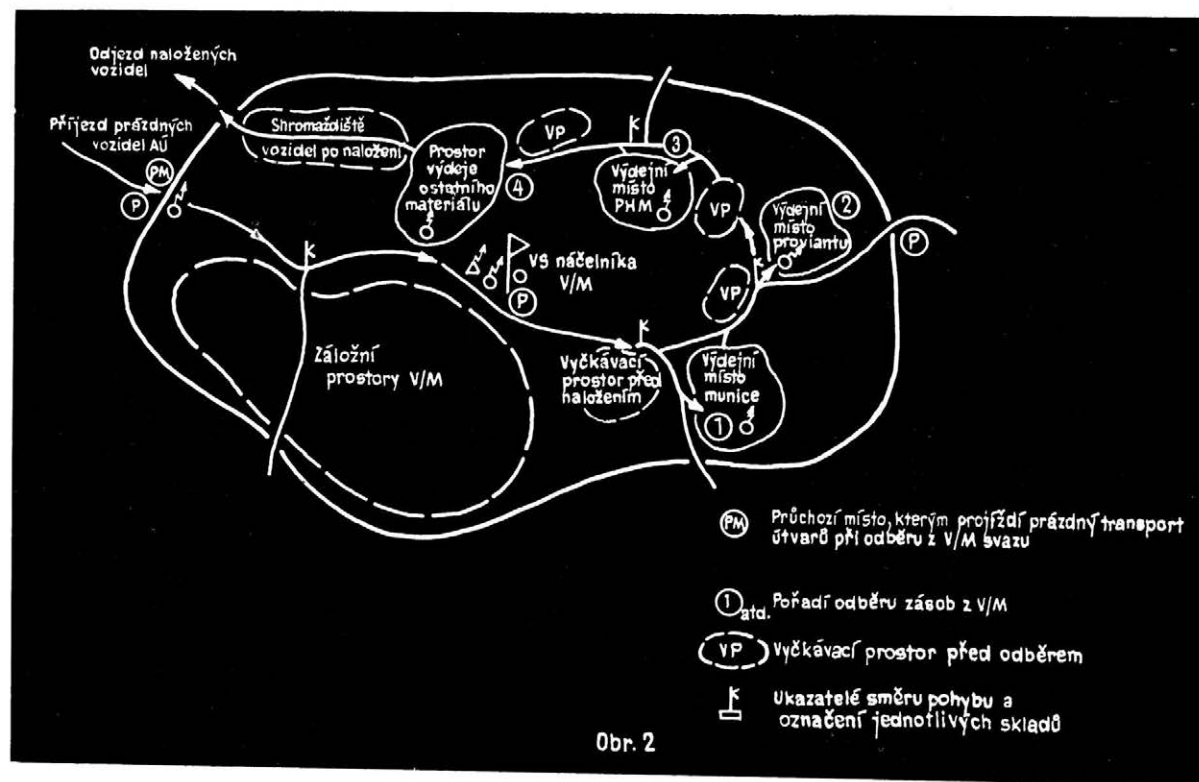
Útvary **vojskového letectva** budou odebírat ve výdejním místě svazu vševojskový materiál, tj. klasické i letecké pohonné hmoty, munice do pěchotních a protiletadlových zbraní (pro samopaly, univerzální kulomety, pistole, ruční granáty, 30mm PLdvk, osvětlovací střílivo), proviant, výstroj, chemický, automobilní a ostatní materiál.

Speciální materiál, zejména třídy 03, munici pro letecké kulomety, řízené i neřízené rakety, letecké pumy, speciální výstroj budou podle konkrétní potřeby odebírat v určené letecké základně.

Podle počtu vzletů může dosáhnout denní odběr vševojskového materiálu z výdejního místa svazu u vrtulníkové jednotky 12—15 t, u vrtulníkového útvaru 25 až 30 t.

Útvary **spojovacího vojska** budou odebírat ve výdejním místě svazu všechny druhy materiálu, a to denně pohonné hmoty a proviant, u nichž je značná a vcelku pravidelná spotřeba, ostatní materiál podle skutečné potřeby za 2 až 3 dny.

U spojovacího útvaru může denní odběr dosáhnout 300 m³ pohonných hmot a 3 t proviantu. U samostatných spojovacích jednotek bude odběr dosahovat výše do 10 t.

Útvary **ostatních druhů vojsk a služeb** budou z výdejního místa svazu odebírat všechny druhy materiálu. Denně, podle skutečné potřeby, proviant a pohonné hmoty; ostatní materiál mohou odebírat jednou za 2–3 dny, neboť jeho spotřeba, včetně munice, bude nepravidelná anebo tak nízká, že denní doplnění spotřebovaných pohyblivých zásob nebude účelné a hospodárné. Speciální materiál svého druhu vojska vyžadují dispečerským způsobem prostřednictvím náčelníka vojska svazu, který zabezpečí cestou náčelníka týlu — zástupce velitele svazu (vyžádáním příslušné dopravní kapacity) a náčelníka skladu (vydáním rozdělovníku materiálu) jeho přísun do výdejního místa.

Zdravotnické útvary, které jsou ve zdravotnické záloze svazu, mohou odebírat materiál, vzhledem k malému množství, společně. Přidělené prostředky jsou v materiální péči zdravotnických útvarů svazu a jsou zásobovány rovněž cestou výdejního místa svazu.

Výdejní místo svazu je prostor, ve kterém jsou rozmístěny zásoby materiálních prostředků pro vojskové svazky, armádní útvary zabezpečující místa velení, útvary vojskového letectva, silniční a zdravotnické a část technických a týlových útvarů i zařízení.

Do výdejního místa přisunujeme všechny druhy materiálu, kromě raketových pohonných hmot. Jde zejména o munici, pohonné hmoty, proviant, výstroj, ženijní, chemický, spojovací, automobilní a podle potřeby i další (tankový, topografický, spojovací, silniční) materiál, který je naložen po celou dobu činnosti výdejního místa na vozidlech. Výjimečně při nedostatku dopravní kapacity jej skládáme na zem.

Náčelníkem výdejního místa je příslušník štábu abmz. Z praporu obsluhy jsou vyčleňovány pracovní síly, mechanizační prostředky pro manipulaci s materiálem a zabezpečovací jednotky. Řídící a odborné orgány vyčleňujeme z jednotlivých skladů a dopravní prostředky zabezpečují velitelé automobilních praporů. Za jeho celkovou činnost odpovídá velitel abmz.

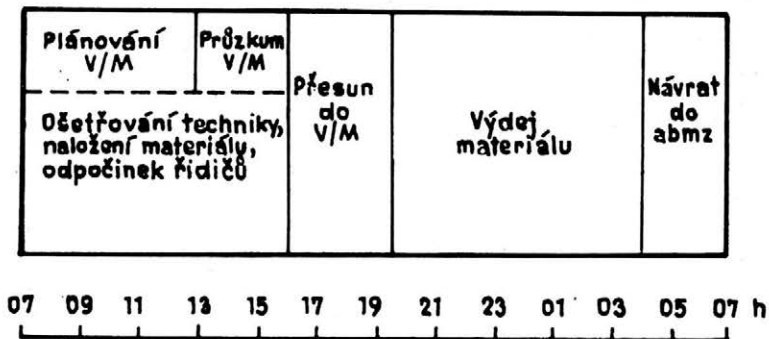
Pro výdejní místo svazu vyčleňujeme prostor 20–30 km², který vzdáleností od vojsk i hloubky operační sestavy vytváří výhodné podmínky k odběru materiálu všem útvarům. V tomto prostoru by mělo být 5–8 osad (po jedné osadě pro rozvinutí výdejního místa pro hlavní druhy materiálu, tj. munice, pohonné hmoty, proviant a další osady pro ostatní druhy materiálu).

Prostor určený k rozvinutí výdejního místa svazu členíme na jednotlivá výdejní místa, průchozí místo, které je zpravidla i velitelským stanovištěm náčelníka výdejního místa a prostorem soustředění vozidel po naložení. Kromě toho u každého výdejního místa je prostor soustředění vozidel před a po naložení — viz **obr. 2**.

Prostor rozvinutí výdejního místa svazu určuje denně ve svém týlovém nařízení NT-ZV svazu, na základě kterého vydává velitel abmz denně v ranních hodinách rozkaz k vytvoření výdejního místa. Náčelníci druhů vojsk a služeb vydávají náčelníkům skladů svá odborná nařízení, v kterých upřesňují množství materiálu, a kterým útvarům má být vydán.

Schéma přípravy, rozvinutí a činnosti výdejního místa svazu — viz **obr. 3**.

Vojskové svazky a útvary přijíždějí do průchozího místa, velitel odběrové skupiny se hlásí u náčelníka výdejního místa a

Obr. 3

předloží mu plnou moc (odběrovou knížku) k odběru. Seznámí náčelníka výdejního místa s počtem vozidel, s kterými přijel, jaký druh a kolik materiálu požaduje odebrat, jaké má mechanizační prostředky a pracovní síly.

Náčelník výdejního místa informuje funkcionáře, který odebrá materiál, o rozmístění skladů, osách přesunu k nim, prostoru shromaždiště vozidel po naložení, o organizaci ochrany a obrany. V dalším velitel odběrové skupiny vydá velitelům vozidel a řidičům rozkaz k odběru materiálu. Tento rozkaz zpravidla obsahuje všechny údaje, které vydal náčelník výdejního místa. Po jeho vydání vozidla odjedou k odběru. V průběhu této činnosti je uskutečňováno chemické a radiační měření vozidel. Po příjezdu do výdejního místa daného druhu materiálu se odebírající orgán hlásí u jeho náčelníka a řídí se vydanými pokyny. Vozidla najedou na místa překládky a materiál je přeložen. Potom příslušný velitel zabezpečí potřebné vyúčtování.

Výdejní místo **munice** zřizujeme v osadě nebo vhodném terénu, který umožní rychlou překládku s využitím mechanizačních prostředků pro manipulaci s paletizovanou municí. Pravidelně jsou z výdejního místa doplňovány municí vojskové svazky a armádní útvary, kterým není stanovena norma spotřeby a municí dostávají podle skutečné spotřeby. Na základě taktické situace, přepravní kapacity a bojových úkolů může být z výdejního místa munice doplňován i kanónový dělostřelecký svazek a protitankový útvar. Municí zásadně překládáme z vozidla na vozidlo a jen ve výjimečných případech, např. k urychlení převzetí vratného materiálu (truhlíky od vystřelených nábojnic a palety) skládáme část munice na zem. Výdejní místo je uspořádáno tak, aby byl umožněn odběr současně čtyř armádních útvarů a pro kanónový dělostřelecký svazek i protitankový útvar zabezpečeno tolik nakládacích míst, aby byla munice přeložena za 4 až 5 h.

Municí můžeme překládat z vozidla na vozidlo v závislosti na jejím druhu (obalu) a mechanizačních prostředcích, které jsou k dispozici, a to ručně, nízkozdviznými a vysokozdviznými vozíky, laťkovými a řetězovými přepravky, hydraulickými rukama, autojeřáby a rudly. S využitím

těchto prostředků je k přeložení jednoho středního vozidla s municí, podle předpisu Tyl-3-1 (Časové normy pro hodnocení odborného výkonu automobilních jednotek a útvarů) a praktických zkušeností ze cvičení, zapotřebí 20–30 minut. Fyzická námaha na pracovníky bude ale značně rozdílná.

Překládání **pohonných hmot** je závislé především na obalech, ve kterých jsou přepravovány, a na výkonech přečerpávacích zařízení. Podle takticko-technických dat automobilních cisteren a na nich instalovaných přečerpávacích zařízení, je možné přečerpat pohonné hmoty z automobilní cisterny vlastním čerpacím zařízením velmi rychle. (Např. vyprázdnění automobilní cisterny na 11 000 l trvá 14 minut a 3000 l 20 minut. Je to dáno výkonem zabudovaného přečerpávacího zařízení.)

Ve výdejním místě **proviantu** předpokládáme denně vydávat pro jednu polovinu armádních útvarů 60–80 t. Druhá polovina bude odebrat příští den. To znamená, že každý útvar odebere dvě denní dávky proviantu. Před odběrem jsou vráceny prázdné obaly.

Maso překládáme z chladírenských přepravníků v přepravkách. V každé přepravce je 30 kg masa.

Chléb překládáme v papírových pytlích. V každém je 25 kg chleba.

Ostatní druhy materiálu jsou vydávány podle skutečné potřeby, zpravidla podle vyžádání příslušných náčelníků vojskových svazků a armádních útvarů.

Výdejní místo v prostoru abmz, vzhledem k malému množství odebíraného materiálu a menšímu počtu odebíraných útvarů, zřizuje velitel armádní brigády materiálního zabezpečení. Ve svém nařízení pro organizaci a činnost útvarů, které jsou mu podřízeny, určuje dobu a místo zřízení výdejního místa.

Je-li výdejní místo zřizováno na železniční stanici, pořídním dálkovým potrubím pohonných hmot, u skladů kořistního materiálu apod., pak je jeho náčelníkem příslušník abmz a potřebné síly i prostředky pro jeho činnost jsou vyčleněny také z této brigády. Vojskové svazky a útvary odebírají z takto zřízených výdejních míst materiál podle stejných zásad jako ve výdejním místě svazu.

Základem úspěšného zásobování vojskových svazků a armádních útvarů (vzhledem k jejich značnému množství) je znalost potřebných údajů, tj. kde a kdy bude výdejní místo zřízeno, připravenost materiálu k výdeji a dodržování časového harmonogramu odběru. Tím materiálně zabezpečíme činnost druhů vojsk k plnění jejich bojových úkolů.

Některé otázky přípravy záloh

*Redakčně upravený obsah článku plukovníka B. M. Žukova,
uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 11/1983.*

Pod pojmem bojové sladění chápeme, jak známo, jeden z prvků bojové přípravy vojsk a zejména výcvik vojsk ke sladění činnosti v sestavě jednotky, útvaru a svazku. Přitom u vojáků pěstujeme návyky, dovednosti, morálně bojové a psychologické kvality, nezbytné pro přesné plnění funkčních povinností, správnou činnost u skupinových zbraní a sladění plnění bojového úkolu.

V současné době, v epoše bouřlivého rozvoje vojenství, otázky bojového sladění vojsk v krátké době, zvláště na počátku válečné činnosti, nabyly na velkém významu. Neustále vznikají nové a kvalitativními změnami procházejí tradiční prostředky ozbrojeného zápasu. To všechno zvyšuje význam otázky organizace přesného hromadného rozvinutí vojsk.

Musíme vzít v úvahu i následující faktory. Jestliže v minulé válce ztráty vojsk narůstaly poměrně pomalu, pak v podmínkách soudobé války jak vojskům, tak i mobilizovaným zdrojům státu mohou být způsobeny v krátké době velké ztráty i za předpokladu dovedného uskutečnění opatření k uchování jejich odolnosti.

To zákonitě vede k závěru, že i v prů-

běhu války bude nezbytné organizovat hromadnou přípravu specialistů nejrozličnějších nově vytvářených jednotek, útvarů a svazků v minimální době. Nakonec úkol k obnovení bojové schopnosti vojsk rovněž souvisí s přípravou dobře vycvičených, k vojenské službě povolaných záloh, s přesně organizovaným jejich výcvikem. Proto problému hledání nejefektivnějších způsobů přípravy povolaných vojáků a bojového sladění svazků a útvarů je stále aktuálnější. Bohaté zkušenosti z Velké vlastenecké války v tomto směru si uchovávají i dnes svůj význam. Jejich hluboké studium a tvůrčí využívání s přihlédnutím k zásadním, kvalitativním změnám v technickém vybavení vojsk a k podmínkám jejich bojového použití umožňují cílevědoměji řešit zkoumaný problém.

Obsahem článku je osvětlení některých otázek přípravy záloh, osob k doplnění a vytváření jednotek, útvarů svazků, způsobu jejich bojového sladění v různých obdobích Velké vlastenecké války. Jejich zásadní odlišení co do obsahu a podmínek situace ve válce podmínilo i zvláštnosti organizace bojového sladění vojsk v každém období.

Nejintenzivněji probíhala příprava a bojové sladění nově vytvořených vojsk v **prvním období Velké vlastenecké války**. Uspokojení požadavků frontů na zálohy bylo uskutečňováno z počtů mobilizovaných útvarů a svazků, rozmístěných ve vnitřních vojenských okruzích, a rozvinutých nově

sestavených jednotek. Ovšem ve spojitosti s tím, že nepřítel okupoval značnou část území, na kterém žilo asi 40 % obyvatelstva, situace s lidskými zdroji byla velmi složitá.

Bez ohledu na tak výjimečně těžké podmínky vedení strany a ozbrojených sil do-

kázalo zorganizovat vytváření nových jednotek a přípravu záloh, které neustále doplňovaly bojující armády. Tak např. Západní front v období vedení obranné operace na blízkých přístupech k Moskvě od 14. listopadu do 5. prosince roku 1941 byl posílen více než dvaceti divizemi. Do sestavy frontu přicházela každý den průměrně jedna divize. Celkově za prvních pět a půl měsíce války dostaly bojující jednotky více než 300 divizí ze zálohy Hlavního stanu Hlavního velení.

Problém přípravy takového množství vojsk ve velmi omezené době byl neobyčejně složitý i pro pozemní vojska. Byla hlavním druhem ozbrojených sil a v průběhu války tvořila více než 80 % jejich počtů. Pozemní vojska nesla hlavní tíhu války, měla největší ztráty, což vyžadovalo jejich nepřetržitou náhradu. Ohromné množství lidí, často slabě a vcelku z vojenského hlediska nepřipravených, bylo nutné ve velmi krátké době povolat, naučit ovládat zbraně a vstřípit jim návyky úspěšného vedení boje.

Na základě požadavků války byl vytvořen ve státě a ozbrojených silách rozsáhlý a pružný systém vojenského výcviku, který zahrnoval přípravu záloh, výcvik lidí ve výcvikových střediscích, záložních útvech a bojovou přípravu v bojujících armádách.

Jedním z nejdůležitějších opatření k vytváření záloh bylo usnesení ze 17. září roku 1941, kterým byl ve státě zaveden všeobecný povinný vojenský výcvik mužů ve stáří od 16 do 50 let. K organizaci splnění tohoto usnesení bylo vytvořeno při Lidovém výboru obrany Hlavní velení všeobecného vojenského výcviku, u vojenských okruhů, krajských a republikových vojenských správách oddělení a v okresních vojenských správách instruktory. Za léta války prošlo vojenskou přípravou v tomto systému asi 9,9 miliónu lidí. Byly připraveny stovky tisíc kulometníků, minometníků, odstřelovačů, samopalníků, radiistů a řidičů. Velká pozornost v procesu výcviku byla věnována technické a taktické přípravě jednotlivce a družstva, což ve značné míře usnadňovalo další přípravu vojsk. Nově vytvořené jednotky, útvary a svazky získaly ve velmi krátké době nezbytný výcvik, sladění činnosti a bojovschopnost.

Velký význam měla v tomto směru obranně masová práce, prováděná ve státě před válkou i v jejím průběhu. Byla organizována na základě leninského učení o tom, že jen vědomí o správnosti věci není ještě dostatečné k vítězství v boji s nepřítelem pracujících, že je nezbytné, aby se všichni

lidé do jednoho učili ovládat zbraně. V letech 1940–1941 byla přebudována činnost obranných organizací, což umožnilo hromadný vojenský výcvik lidu přiblížit požadavkům soudobé války. Byly zpracovávány nové programy vojenského výcviku, skupinový systém výměny výcvikových jednotek, ve kterých si osvojilo různé vojenské odbornosti 2,6 miliónů lidí. Vojenská zaměstnání byla přenesena z učeben do terénu, na střelnice. Prováděli je záložní důstojníci za jakéhokoli počasí a v podmínkách, charakteristických pro bojovou situaci. Ve válce všechny organizace aktivně působily při uskutečňování všeobecného vojenského výcviku obyvatelstva.

Nejkvalifikovanější a masový vojenský výcvik probíhal v záložních vojenských jednotkách. Na počátku války byl organizován uspořádaný systém výcvikových a záložních útvarů a svazků. Základními organizačními jednotkami záložních útvarů byly pluky a prapory, ale ve vnitřních vojenských okruzích působily výcvikové a záložní brigády a divize. Tam se soustřeďovali povolanci a vojáci, kteří se vraceli z nemocnic; procházeli nezbytným výcvikem podle odbornosti a potom byli posíláni k nově vytvářeným útvarům a svazkům, nebo v sestavě pochodových jednotek přímo na frontu.

Současně s nově vytvořenými útvary a svazky k doplnění vojsk bojujících front v letech 1941 a 1942 byly posílány i pochodové prapory (roty), jejichž příslušníci se připravovali rovněž v záložních útvech. Průměrně každý měsíc v těchto letech bylo odesíláno na frontu v sestavě pochodových doplňků od 330 tisíc do 370 tisíc lidí.

Funkce vytváření nových útvarů a svazků, přípravy pochodových doplňků pro bojující armády, organizace povolání vojensky povinných lidí ze zálohy a řízení vojenských výcvikových zařízení převzala v srpnu roku 1941 vytvořená Hlavní správa výstavby a zkompletování vojsk Rudé armády.

Zvláštního úsilí vyžadovala příprava velitelských, politických, inženýrsko-technických kádřů, jejichž velký nedostatek byl pocíťován ve spojitosti s rozvíjením ozbrojených sil, s vytvářením velkého množství nových svazků a útvarů a rovněž značnými ztrátami velitelského sboru na frontě. Byla přijata opatření k zesílení přípravy vojenských odborníků. Vojenská výcviková zařízení v roce 1941 po zkrácení učebních programů předčasně vyřadila posluchače a frekventy. V akademích a učilištích byl zvětšen počet posluchačů. V rámci akademií byly organizovány krát-

kodové kursy pro vojáky s vyšším vzděláním. U vojenských okruhů byly vytvořeny kursy pro zdokonalení velitelského sboru — pobočky kursů „Vystřel“, u armád — kursy podporučíků (velitelů čet), u politických správ frontů a některých politických oddělení armád — kursy politických pracovníků. Kromě toho v lednu až dubnu roku 1942 byla vytvořena nová pěchotní, kulometná, minometná a další učiliště, frontové a okruhové kursy podporučíků, krátkodobé kursy pro přípravu velitelů čet jezdeckta a dělostřelectva. To umožnilo koncem roku 1942 nejen zcela zabezpečit potřeby bojujících armád ve velitelských kádrech, ale vytvořit i jejich zálohu.

Příprava vojáků pro dělostřelectvo, tankové a jiné druhy vojsk i speciální vojska byla uskutečňována u výcvikových útvarů a svazků, na vojenských školách, které byly hlavním zdrojem vytváření záložních jednotek. Délka jejich výcviku v závislosti na složitosti bojové techniky a zbraní trvala od jednoho do šesti měsíců. Takovým způsobem připravené kádry byly soustředěny v tankových osádkách a dělostřeleckých obsluhách; další jejich příprava a sladění probíhaly u výcvikových a záložních pluků. U nich bylo dokončeno vytvoření osádek, obsluh, čet a rot (baterií). Potom v sestavě pochodových rot (baterií) byly posílány buď přímo na frontu, nebo do prostoru vytváření záloh.

V souvislosti s tím, že v průběhu války vznikla nutnost vytváření velkého množství nových tankových, dělostřeleckých a jiných svazků a útvarů, které vyžadovaly specifický přístup k jejich vytváření a organizaci bojového sladění, v rámci hlavních správ těchto druhů vojsk vznikly samostatné správy výstavby a zkompletování, pro něž Hlavní správa vyčlenila jen počty osob. To umožnilo centralizovat systém výcviku vojáků různých odborností, jejich bojové sladění, vytvářet záložní jednotky a operativně je rozdělovat bojujícím frontům. Všechna tato opatření byla uskutečňována hlavně ve specializovaných výcvikových střediscích (tankových, dělostřeleckých a jiných).

Vytvoření výcvikových středisek, obsazených vysoce kvalifikovanými učiteli, zabezpečovalo kvalitnější přípravu vojsk, včasné provedení změn v učebních programech v důsledku nových způsobů vedení bojové činnosti, ověřených v průběhu války. V těsné spojitosti probíhala příprava jednotlivých specialistů a bojové sladění jednotek (osádek, obsluh). Zvláštní pozornost byla věnována palebné přípravě, přičemž jako terčů byla využívána i ukotvená bojová technika. To dodávalo

vojákům přesvědčení o síle a kvalitě vlastních zbraní.

Ke zvýšení kvality výcviku byla uváděna ve speciálních návodech, letáčích a novinách takticko-technická data bojové techniky nepřítelů, objasňována její zranitelná místa a doporučeni způsoby ničeni — z jakého druhu zbraně a z jaké vzdálenosti zahajovat palbu. Byly organizovány ukázkové střelby.

Přesně stanovené krátké lhůty, ve kterých byla vojska cvičena a procházela bojovým sladěním, nutily s maximální intenzitou využívat každý den a každou hodinu. Ve spojitosti s tím je charakteristický příklad organizace přípravy 10. armády k bojové činnosti, která byla formována v Povolží a zúčastnila se bitvy u Moskvy v sestavě Západního frontu. Na přípravu armády, která se skládala hlavně ze záložních divízi, doplněných ze zálohy vojáků téměř na 100 %, a velitelským a politickým sborem na 85 %, byly věnovány celkem tři týdny. Z toho jen 14—15 dní bylo možné využít na plánovaný bojový výcvik.

Ke splnění stanoveného úkolu k bojovému sladění byla uskutečňována zaměstnání u svazků a útvarů 12 hodin každý den. Velká pozornost byla věnována noční bojové činnosti.

Výsledky vykonané práce se projevil v bojové činnosti vojsk v rámci bojové situace. Svazky armády, bez ohledu na to, že byly slabě vyzbrojeny po technické stránce, úspěšně splnily bojové úkoly, které jim byly stanoveny v obraně zaujaté čáry. Po přechodu do protioútku (v prosinci roku 1941) za měsíc útočných bojů armáda zničila protistojícího nepřítel a postoupila na západ více než 300 km.

Hovoříme-li o přípravě záloh, je nutné poznamenat, že od počátku války do poloviny roku 1942, divize, které utrpěly velké ztráty, byly zpravidla doplňovány. Jejich zbytky byly používány k doplnění nově vytvářených svazků. To mělo za následek, že do sestavy frontů (armád) přicházely narychlo vytvořené divize, které neměly zkušenosti z vedení bojové činnosti a vlastní tradice. Takové svazky zpravidla neměly vysoké bojové možnosti a utrpěly velké, ničím nezdůvodněné ztráty.

Proto existující metoda vytváření záloh a obnovení bojeschopnosti vojsk byla změněna v roce 1942. Útvary a svazky, které utrpěly ztráty a bylo nutné je doplnit, nebyly rozpuštěny, ale byly vyváděny ze sestavy frontu (armády) k doplnění vojáků a výzbrojí. Takový způsob umožňoval uchovávat základní jádro vojsk divize, zvláště velitelského sboru, a po jejich doplnění a

bojovém sladění v poměrně krátké době získat plně bojeschopná vojska, která měla bojové zkušenosti a tradice. To kromě toho umožnilo v roce 1942 značně snížit počet nově vytvářených střeleckých divizí.

Pro tanková a mechanizovaná vojska byla přijata poněkud jiná posloupnost vytváření nových formací. Svazky a útvary, které předešlé předaly výzbroj k doplnění jiným útvarům frontu, v úplné sestavě byly vyváděny do výcvikových prostorů. Tam získaly novou materiální základnu, nezbytné množství vojsk a docházelo k bojovému sladění. Posílení frontů v tomto období války dělostřeleckými útvary bylo uskutečňováno novými formacemi, vytvářených přímo u frontu nebo v záloze Hlavního stanu Hlavního velení.

Bojová příprava v druhém období války byla uskutečňována organizovaně a pravidelně. To vyplývalo ze změněné situace na sovětsko-německé frontě. Operace byly připravovány zpravidla v období strategických přestávek, které trvaly od dvou do čtyřech měsíců. V průběhu této doby i útvary a svazky, které bojovaly v prvních sledech, byly doplňovány vojsky, bojovou technikou a zabývaly se bojovou přípravou.

Zvláště intenzivně byla uskutečňována zaměstnání k bojovému sladění útvarů, svazků a svazů, které byly předávány ze zálohy Hlavního stanu Hlavního velení nebo frontu. Vojska a štáby se připravovaly k bojové činnosti v souladu s jejich předurčením v plánovaných operacích. Ty útvary a svazky, které přicházely do sestavy armády (sboru), byly nejčastěji určovány do druhého sledu; měly rovněž možnost organizovat a uskutečňovat plánovitý bojový výcvik.

Třetí období války bylo charakteristické tím, že vytvářené svazky a útvary byly neustále vyzbrojovány stále kvalitnějšími zbraněmi a bojovou technikou. Doplnění ztrát vojsk frontů v této době bylo uskutečňováno prakticky stejným způsobem jako ve druhém období, tj. metodou přípravy kádru ve výcvikových prostorech, učilištích a záložních útvarech.

Zálohy byly vytvářeny hlavně způsobem vvedení svazků a svazů ze sestavy frontů s jejich následným doplněním a vytvářením poměrně značného počtu nových svazků (útvarů).

Analýza dokumentů z období Velké vlastenecké války, které určovaly usměrňování práce ke sladění jednotek, útvarů a svazků, umožňuje vyvodit některé charakteristické rysy její organizace. Vcelku se

vyznačovala cílevědomostí, konkrétností, maximálním přiblížením výcviku ke skutečným podmínkám války.

V průběhu bojového sladění byla věnována hlavní pozornost především praktickému procvičení těch úkolů, které v určitém období války nabývaly na rozhodujícím významu. Tak v prvním jejím období, kdy sovětská vojska se hlavně bránila, bylo soustředěno hlavní úsilí na zvládnutí otázek vybudování odolné obrany, ženížního vybudování terénu, boje s tanky a letouny nepřítel, vedení protitúderů (protiztečů), boje v obklíčení a vyjití z něho. V dalším byla vojska cvičena hlavně ve vedení útoku v různých podmínkách. Přitom v důsledku zesílení obrany nepřítel byly zdokonalovány i metody výcviku vojsk k jejímu průlomu, odrážení protiztečů, rozvíjení útoku v hloubce a pronásledování nepřítel, násilnému přechodu vodních překážek a obsazení velkých zastavěných prostorů.

Urychlená a kvalitní příprava vojsk byla zabezpečována tím, že program jejího průběhu vycházel z konkrétních úkolů, které byly stanoveny útvarům. Výcvik byl organizován na základě praktických potřeb frontu, které předurčovaly obsah a metodu výcviku. Charakteristickým rysem bojového sladění vojsk byl tvůrčí přístup velitelů všech stupňů k jeho organizaci, který zahrnoval veškeré zobecnění. Hlavním požadavkem na výcvik bylo učít vojska tomu, co budou muset dělat v nadcházejícím boji.

Štáby útvarů a svazků bojující armády v průběhu Velké vlastenecké války získaly bohaté zkušenosti z organizace bojové přípravy vojsk. To umožnilo svazkům a útvarům zvládnout v krátké době nejužší a ve vzniklé bojové situaci způsoby bojové činnosti.

Tak např. bojový řád pěchoty vyžadoval před bojem uskutečnit speciální nácvik jednotek, vyčleněných k průlomu nepřátelské obrany. Tato zaměstnání byla připravována a konána v terénu, který byl obdobný úseku plánovaného průlomu. Byl na něm vytvářen systém obrany s vybudovanými překážkami, obrannými zařízeními, maketami zbraní a bojové techniky pravděpodobného nepřítel. Tato zásada řádu k výcviku vojsk v letech války byla směrnicí při přípravě jakékoli operace.

Velký význam byl přikládán přípravě všech orgánů velení. Sladění v přípravě štábů bylo dosahováno uskutečněním skupinových cvičení, válečných her na mapách, polního výcviku, štábních nácviků, velitelско-štábních cvičení s generály a důstojníky v terénu se spojovacími pro-

středky. Kromě toho byla organizována instruktivně metodická zaměstnání, ukázková cvičení a v případě potřeby situace i shromáždění v trvání od tří do deseti dnů. Na zaměstnáních a shromážděních studovali generálové a důstojníci zkušenosti z dosavadních bojů, osvojovali si návyky sládení podřízených vojsk, procvičovali otázky organizace součinnosti v rámci svazů, svazků (útvárů), se sousedy, přiděleními a posilovacími prostředky. Všechny změny v operačním umění a taktice i ve způsobech použití zbraní se bezprostředně odrazily v programech přípravy a bojového sládení záloh.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války přesvědčivě dokazují, že příprava a sládení vojsk a zkracování termínů je možné jen za předpokladu správného přístupu k organizaci, plánování a metodiky jejich uskutečnění.

Ovšem některé závěry psychologů, věnované otázkám činnosti v soudobých podmínkách, předpokládají zavedení doplňkových opatření, která by napomáhala úspěchu této práce. K nim je možné zařadit taková, jako je včasný výběr vojáků podle odborných a povahových vlastností. Tato opatření, která byla praktikována v období Velké vlastenecké války, jsou v současné době zvláště nezbytná v souvislosti se ztížením úkolů, které jsou kladeny na každého vojáka v bojové situaci, kromě toho se zvýšením požadavků na rychlost, přesnost a sládení činnosti v sestavě jednotek a útvarů. K tomu je možné využívat psychologické přípravy, speciálních programů a zásad, které umožňují určovat vhodnost vojensky nutných opatření ke splnění všech funkčních povinností.

V soudobých podmínkách je neméně důležitý problém výběru členů osádek, obsluh a družstev atd. V letech minulé války byla v některých družích vojsk praktikována speciální komplexní cvičení k objasnění potřebného sládení. V procesu sládení tankových pochodových rot osádky byly vybírány tak, aby mezi jejich členy byli lidé s velkými zkušenostmi. Kromě toho byla brána v úvahu existence komunistů a komсомолců i bojové soudružství.

Soudobé bojové komplety jsou hlavně zbraněmi kolektivního používání a jejich efektivnost závisí na sládení činnosti vojáků. Proto výběr a příprava osádek, obsluh a jednotek představuje složitý úkol. Jeho úspěšné plnění je možné jen na základě přesné organizovaného výcviku a efektivní politickovojenné práce.

Studium praxe z výběru vojáků podle údajů odborných požadavků a z výběru lidí podle rysů svědomí v letech minulých

války přivádí k nutnosti vytváření typových psychologických modelů specialistů různých profilů, které by plnily úkoly základních článků pro určování vojenských odborností a vytváření nejnižších jednotek.

Hlavní, jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války, je příprava a sládení činnosti velkých sil vojsk v týlu a na frontě, která vyžaduje přesný systém plánování výcviku. Zkrácený a kvalitní výcvik byl zabezpečen tím, že byl organizován na základě úkolů stanovených vojskům, které určovaly obsah a metodiku přípravy vojsk v týlu, kromě toho i bojové nácviky útvarů a jednotek před vedením operace na frontě.

Takové zdůvodněné základní úkoly pro jakoukoli kategorii vojáků není složité objasnit z předurčení jednotek, útvarů a svazků. Na základě uskutečněné analýzy je možné stanovit zcela zdůvodněný seznam umění a návyků, které jsou nezbytné pro jednotlivé skupiny odborníků. To umožňuje prognózovat přípravu vojáků a vypracovat přesná doporučení k výcviku a sládení útvarů v krátké době.

Systém přípravy nově vytvářených vojsk v letech Velké vlastenecké války, mobilizovaných kontingentů ve výcvikových a záložních útvech a svazcích se zcela osvědčil. Ve spojitosti s tím bylo žádoucí věnovat velkou pozornost rozvíjení teorie urychleného výcviku a sládení velkých vojenských kolektivů ve výcvikových střediscích.

Vědeckotechnický pokrok a s ním spojený proces zvyšování všeobecné vzdělávací a technické úrovně obyvatelstva státu, kromě toho i rozvinutý systém mimovojenské přípravy — to vše dá důvod předpokládat, že v podmínkách války budou vojska dostávat kontingenty povolanců se širokým technickým obzorem, zformované odbornými návyky a v nezbytné míře připravené z vojenského hlediska. To je bezpodmínečně důležitým faktorem, který zabezpečuje plnění úkolů jejich kvalitní přípravy k vedení bojové činnosti.

Spolu s tím je nezbytné vzít v úvahu, že výcvik vojsk v podmínkách soudobé války bude mít velké množství zvláštností. Budou v hlavní míře podmíněny zásadními změnami v technickém vybavení vojsk a ve způsobech jejich bojového použití. Je zřejmé, že v průběhu války bude nutné plnit úkoly výcviku velkých mas vojsk ve velmi krátké době. V těchto podmínkách je velmi důležité již v mírové době udělat všechno ke zvýšení efektivnosti přípravy vojáků, vojenské přípravy mládeže a brané masové přípravy.

Operační maskování vojsk (sil) v operacích

Redakčně upravený obsah článku plukovníka V. A. Nazarenka, kandidáta vojenských věd, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 9/1984.

V minulé válce a zvláště v průběhu lokálních válek stal se rádiový průzkum jednou z nejdůležitějších součástí soudobého průzkumu jak ve strategickém, tak i operačně taktickém rozsahu. Proti jeho vysoké efektivnosti byly zcela pochopitelně určeny: rádiová dezinformace, rádiová imitace, rádiová demonstrační činnost a rádiové maskování jako prvky způsobů operačního maskování v celku.

Rádiová dezinformace spočívá ve využití rádiových prostředků k předávání klamných zpráv o přítomnosti a rozmístění vojsk (sil), vojenských objektů (cílů), jejich stavu, bojeschopnosti a činnosti a také o plánech (zámyslech a záměrech) vedení s cílem zmást a oklamat nepřítele. V průběhu minulé války byla rádiová dezinformace uskutečňována vysíláním (předáváním) klamných informací v bojových rádiových sítích (rádiových směrech) vlastní spojovací soustavy s tím, aby je nepřátelský průzkum zachytil a vstupem svých rádiových prostředků do jeho rádiové sítě k předání speciálně vypracovaných klamných informací (povelů), nařízení, zpráv, (signálů).

Rádiové dezinformace široce a efektivně využívala Sovětská armáda v letech Velké vlastenecké války. Např. v průběhu běloruské operace klamnými zprávami o příslušnosti 65. armády 25. 6. roku 1944 štáb 1. gardového tankového sboru dezinformoval nepřítele, který byl obklíčován v prostoru Bobrujska, předal mu v komplexu s jinými způsoby a prostředky rádiové informace o přítomnosti značných sil sovětských vojsk než tomu bylo ve skutečnosti. Při vedení rádiové korespondence

byly využity dříve používané tabulky a částečně zakódovaný text.

Tento příklad přesvědčivě dokazuje důležitost organizace rádiové dezinformace a dodržení jednoho z nejdůležitějších jeho principů — dovedné volby objektu klamání, tj. toho velitelského stupně nepřítele, od kterého očekáváme odvetnou reakci.

Nejsložitější a značně efektivní formou rádiové dezinformace, jak to potvrzují zkušenosti z minulosti, je vstup do rádiové sítě nepřítele a předání klamných informací vlastními rádiovými stanicemi. Tak např. v průběhu protiútoků u Stalingradu (prosinec roku 1942) obsluhy rádiových stanic 120. střelcké divize (21. armády), tím, že se vydávaly za volanou stanicí 6. německé armády, navázaly rádiové spojení a v odpovědi předaly klamné informace. To napomohlo úspěšnému vedení bojové činnosti v pásmu divize při obsazení důležitých dominant.

Úspěch izraelského vojenského letectva ve válce na Blízkém východě (v roce 1967) je vysvětlován nejen dosažením překvapujících úderů, ale také opatřeními rádiové dezinformace v průběhu války. Protože Izraelci znali frekvence a šifru protistojících vojsk, po vzletu vlastních letounů ihned vstupovali do jejich rádiových sítí a klamali arabské naváděcí stanoviště a letouny předáváním nepravdivých zpráv.

Takovým způsobem byl 6. června roku 1967 zmařen protiúder 4. egyptské tankové divize: po jejím zavázání do boje předem odřady obdržely rozkaz rádiem k odchodu za Suezský kanál. Jak se později zjistilo, tento rozkaz nebyl vydán egyptským velením, ale izraelskými dezinformátory.

V ozbrojené agresi proti Libanonu (v roce 1982) izraelské velení také v široké míře používalo rádiové dezinformace, která byla vedena v rámci operačního maskování, a to s využitím otevřených a skrytých spojovacích kanálů.

Dezinformující radiogramy v arabském jazyce byly předávány podle existujících kódovacích tabulek.

Tohoto způsobu rádiového klamání je možné s úspěchem použít jen v tom případě, kdy máme a známe nepřátelské podklady ke kódování, kdy jsou připraveni radiisté, kteří dokonale znají jazyk a pravidla rádiového vysílání. Rádiová dezinformace v arabsko-izraelských válkách byla vždy cílevědomá a aktivní, což v určité míře napomohlo k dosažení překvapení v činnosti vojsk.

Rádiová imitace představuje práci speciálně vyčleněných rádiových prostředků v klamných uskupeních a prostorech rozmístění vojsk. Mezi základní opatření rádiové imitace patří:

- vytvoření objektů rádiového průzkumu (rádiových stanic, spojovacích linek, sítí a spojovacích uzlů), které ve skutečnosti neexistují,

- rádiové vysílání s cílem imitace přesunů vojsk, štábů a bojové techniky po klamných osách přesunu,

- práce rádiových prostředků co do místa, času a dalších parametrů.

Jako příklad organizace a vedení rádiové imitace s cílem oklamat nepřítele o uskupení vojsk, které ve skutečnosti nebylo vytvořeno, může být uvedena organizace klamné rádiové sítě v bývalém prostoru rozmístění 5. gardové tankové armády při přípravě korsun-ševčenkovské útočné operace 2. ukrajinského frontu. V tomto prostoru, ve kterém byla dříve rozmístěna vojska, od 21. do 28. ledna roku 1944 byla rozvinuta rádiová síť v místech, kde byly dříve rozmístěny štáby armády, tankových sborů, brigád a praporů. Správně a dobře organizovaná práce celé rádiové sítě, která imitovala práci štábu svazu, svazků a útvarů, značně skloubení rádiové imitace s jinými opatřeními operačního maskování zabezpečily úspěch klamného soustředění vojsk a napomohly utajenému přeskupení sil a prostředků armády, posilového dělostřelctva a podpůrných útvarů do nového prostoru soustředění. Tímto způsobem se podařilo oklamat nepřítele a zmást ho o směru hlavního úderu frontu.

Rádiovou dezinformaci a rádiovou imitaci v široké míře využívalo americko-anglické

velení při přípravě operace „Overlord“. V celém komplexu s jinými způsoby klamání nepřítele napomohla práce speciálně vyčleněných rádiových prostředků dezinformovat německá fašistická vojska o prostoru vysazení a směru hlavního úderu nejdůležitějších sil spojeneckých vojsk v Normandii v létě roku 1944.

Aktivně byla uskutečňována rádiová imitace v průběhu agrese Izraele v Libanonu v roce 1982. V místech stále dislokace izraelských útvarů, které byly přesunuty do Libanonu, byly vytvářeny rádiové sítě, jež imitovaly reálnou činnost dříve existujících rádiových prostředků v daných prostorech.

Rádiová demonstrační činnost spočívá v záměrném uskutečňování klamné činnosti skutečných vojsk s využitím rádiových prostředků, které jsou dodatečně rozvinovány ve spojovací soustavě odpovídajících stupňů velení vojskům, k dezorientaci protistojící strany, a to z hlediska uskupení vlastních sil a prostředků v určitém prostoru nebo směru.

Klasickým příkladem komplexního použití rádiových prostředků ke klamání nepřítele je operační rádiová demonstrační činnost, organizovaná a vedená v pásmu 59. armády Volchovského frontu v červenci—srpnu roku 1943. Jejím cílem bylo vytvořit u nepřítele jistotu, že na pravé křídlo 59. armády je přisunováno pět nových střeleckých divizí, dělostřelctvo a tanky a že je na tomto směru frontu připravována aktivní útočná činnost.

Zkušenosti potvrzují, že efektivnost rádiové demonstrační činnosti do značné míry závisí na pravděpodobnosti uskutečňovaných opatření, zejména z hlediska splnění všeobecně přijatého způsobu práce soustavy rádiového spojení v přípravném období. Zejména proto v předvečer lvovsko-sandoměřské operace při imitaci soustředění tankové armády v klamném prostoru, byla v prvním období od 8. července roku 1944 uskutečňována s pomocí rádiových stanic jen prověrka spojení, od 9. do 11. července se tyto stanice plně odmlčely a jen od 13. 7. bylo zahájeno rádiové spojení. Rádiové stanice pracovaly v normálním provozu: změna volacích znaků, signálů k prověrce a hesel byla uskutečňována každých 24 hodin a změna rádiových vln každých 4—5 dnů. S přiblížením lhůty zahájení operace začaly se přemísťovat příbrané armádní a sborové rádiové stanice určené k rádiové demonstrační činnosti do klamných výchozích prostorů, kde opět uskutečňovaly prověrku spojení.

Po zhodnocení zkušeností z uskutečňování opatření rádiové dezinformace, rádiové imitace a rádiové demonstrační činnosti v letech druhé světové války, můžeme udělat závěr, že tyto způsoby klamání nepřítele s využitím rádiových stanic byly jen výjimečně používány na taktickém stupni. Bylo to podmíněno především omezeným množstvím rádiových stanic u svazků a útvarů a také poměrně malým pásmem a hloubkou vedení boje. Kromě toho velitelé a štáby svazků (útvarů) neměli vždy dostatek takových informací, které by jim umožnily klamat nepřítele a imitovat klamnou činnost vojsk použitím rádiových stanic.

Možnosti rádiového klamání nepřítele v soudobých podmínkách prudce vzrostly. Již v lokálních válkách, např. na Blízkém východě, bylo používáno s cílem oklamat nepřítele o charakteru bojové činnosti a směrech připravovaných úderů také na úrovni divize — brigáda.

Stále více nabývá na významu rozpracování otázek maskování a klamání s pomocí rádiových prostředků v průběhu velkých operačně strategických cvičení vojsk NATO. Např. na cvičení „Vintex-75“ „hnědí“ při plánování vysazení námořního výsadku na pobřeží Norska, uskutečnily klamné vysazení v určité vzdálenosti od skutečného prostoru bojové činnosti. S klamným vysazením byly použity rádiové stanice operačních a taktických stupňů velení, přičemž byla hlavní pozornost věnována rádiovým sítím letectva a dělostřelectva, tj. prostředkům palebného ničení. To mělo, podle názorů specialistů, přispět k úspěchu plánovaných opatření ke klamání „nepřítele“.

Analýza způsobů a forem klamání nepřítele s použitím rádiových prostředků v minulé válce nám umožňuje udělat některé závěry:

1. Rozhodnutí k uskutečnění rádiového klamání, včetně určení způsobů, prostředků a času musí vycházet především ze znalostí nepřítele, jeho možností, způsobů sběru, zpracování a zobrazení situace.

2. Rozpracování legendy a plánování použití rádiových prostředků ke klamání nepřítele je účelné uskutečňovat na základě podrobného zhodnocení situace s přihlédnutím k takovým faktorům, jako jsou reálné podmínky ke klamání nepřítele z hlediska pravděpodobnosti předávání zpráv, jeho vnímavost k rádiovým informacím, síly a prostředky k vedení daného druhu dezinformace a proti komu je určena a doba odvetné činnosti.

3. Odborně organizované předávání klamných informací v rádiových sítích nepřítele

je značně efektivním opatřením působením na jeho velení, zvláště v průběhu vedení bojové činnosti, a může způsobit přijetí nesprávného rozhodnutí.

4. Rádiové klamání je nutné dokonale sladit s jinými opatřeními v maskování co do cíle, místa, doby a objektu působení s přihlédnutím k všeobecné a konkrétní situaci, reálným možnostem techniky rádiového spojení bojujících stran. Přitom ke zvýšení pravděpodobnosti zachycení rádiových zpráv nepřítelem je vhodné zpravidla využít signálů se zvýšenou pronikavostí poslechu na dostupných frekvencích.

5. Při organizaci rádiové dezinformace je zapotřebí dokonale připravit dezinformační materiály, aby se svou formou a dalšími příznaky nelišily od stále používaných bojových vysílání, a to jak vlastních vojsk, tak i nepřítele.

6. K rozpracování opatření rádiové dezinformace, rádiové imitace a rádiové demonstrační činnosti je potřeba vylénit jen omezený okruh osob a tato opatření přísně utajovat. Řízení těchto opatření musí být organizováno centralizovaně a zabezpečena kontrola utajení jejich přípravy a uskutečnění.

Zkušenosti z války a cvičení potvrzují, že k dosažení úspěchu v maskování jakéhokoli rozsahu do značné míry napomáhá dovedně organizované a stále uskutečňované **rádiové maskování**, jako komplex organizačně technických opatření zaměřených ke ztížení získávání zpráv průzkumem nepřítele odposlechem a analýzou vyzarování rádiových, radioreléových a dalších druhů spojovacích prostředků. Opatření rádiového maskování byla vedena s cílem snížit efektivnost rádiového průzkumu nepřítele a uskutečňována vojsky ve všech druzích bojové činnosti.

Organizační a technická opatření rádiového maskování v operacích byla vedena zejména ve směru omezení nebo zakázání rádiového vysílání (vyzarování rádiových prostředků). Směřovala k odstranění demaskujících příznaků práce rádiových prostředků a měla na rozdíl od opatření rádiového klamání poměrně pasivní charakter. K zamezení nebo ztížení získání zpráv rádiového vysílání nepřítelem, zaměřením rádiových stanic v provozu a dále k zamezení zjištění rozmištění spojovacích uzlů a míst velení byl ustanoven přísný režim práce celého systému rádiového spojení. Právo povolovat nebo zakazovat (úplně nebo částečně) vysílání rádiových prostředků měli náčelníci štábů do divize v to.

K zabezpečení efektivnosti rádiového maskování v letech Velké vlastenecké války patřilo např. při směně vojsk do povin-

ností nově přisunovaných svazků (útvárů) některou dobu pracovat s provozními údaji a rádiovými stanicemi měněných vojsk a z jejich míst velení. Při přeskupování byl zakázán provoz rádiových stanic v nových místech bojové činnosti s použitím dřívějších provozních údajů.

V současné době zakázat úplně provoz rádiového spojení, zvláště prostředků velení vojskům, není vždy možné. Proto vyloučení rádiové činnosti v širokém měřítku při přípravě a vedení operací, jako jednoho z hlavních způsobů rádiového maskování v minulosti, bude značně ztíženo. Je nutné hledat jiné formy dovedného využívání demaskujících příznaků rádiových prostředků a soustav rádiového spojení ke klamání nepřátelského rádiového průzkumu z hlediska požadované činnosti a objektů vlastních vojsk.

Jak potvrzují zkušenosti z minulých válek, opatření rádiového maskování se rozdělovala na obecná, která se týkala všech rádiových vyzařovacích prostředků, a dílčí, která uskutěčňovala jen určité druhy vyzařování.

K obecným opatřením patřilo:

- použití maximálně potřebného množství rádiových prostředků ke splnění stanoveného úkolu,

- omezená doba práce a množství používaných kódů,

- utajení pracovních kmitočtů a nejdůležitějších charakteristik rádiových vyzařovacích prostředků,

- udržení (podle možnosti) stanoveného způsobu rádiové relace a zachování dříve přijatého režimu práce rádiových prostředků,

- rozmístění rádiových vyzařovacích prostředků mimo prostor míst velení a další.

Dílčí opatření předpokládala:

- zákaz používání těch kmitočtů (rádiových vln), které se dobře odrážejí od ionosféry ke spojení na blízké vzdálenosti,

- častou změnu provozních údajů, používaných volacích znaků, prověřovacích hesel a speciálních signálů k prověření spojení,

- odstranění charakteristických zvláštností práce radiistů, atd.

Získané zkušenosti umožnily zformulovat celou řadu, na první pohled jednoduchých, avšak výjimečně důležitých pravidel, k zabezpečení utajení rádiového spojení. Mezi nejdůležitější patří:

- přísný zákaz vedení otevřených hovorů a předávání nezašifrovaných zpráv rádiovými prostředky,

- omezená činnost rádiových prostředků,

- nepřipustnost šablonovitosti ve způsobech rádiové korespondence současně se všemi účastníky,

- povinné vyčlenění záložných kmitočtů,

- udržování podle možnosti stanoveného způsobu práce rádiových stanic, atd.

Zvláštní místo v systému opatření, která byla uskutečňována k utajení sítí a spojovacích vedení mělo v minulosti maskování prostředků rádiového spojení před pozemním a vzdušným pozorováním nepřítele. Široce bylo využíváno ochranných vlastností terénu, pomocných materiálů, organických prostředků (sítí, závěsů, masek, atd.). Byl omezen okruh osob, které mohly používat technické spojovací prostředky.

Výjimečnou úlohu při zvyšování účinnosti rádiového maskování měla v minulé válce v průběhu operací Sovětské armády **rádiová kontrola**. K jejímu uskutečnění byly na podzim roku 1942 zavedeny ve štábech operačních stupňů velení tabulkové funkce dozorců pro spojení a také skupiny rádiové kontroly ve štábech svazů a svazků.

Kontrolu uskutečňovaly vyčleněné jednotky rádiového spojení místa rádiové kontroly sledováním určeného způsobu práce rádiového spojení s cílem prověřit požadavky utajeného velení vojskům, režimy práce rádiových prostředků, plnění opatření rádiového maskování, norem provozu techniky a pravidel vedení korespondence.

Praxe boje potvrdila tyto nejdůležitější metody rádiové kontroly: nepřetržitost (pro zvláště důležité rádiové stanice), plánovitost (ve stanovených časových obdobích z hlediska práce rádiových prostředků), volnost ve vyhledávání (v celém pásmu kmitočtů kontrolovaných rádiových stanic), výběrovost (pozorování určitých rádiových stanic).

Stupeň splnění úkolů určených rádiové kontrole byl hodnocen zejména z hlediska včasnosti jeho uskutečnění, tj. splněním úkolů ve stanovené době. Konečným výsledkem práce míst rádiové kontroly bylo zhodnocení ochrany soustav rádiového spojení svazku (svazu) před průzkumem nepřítele, vypracování návrhů k odstranění příznaků možného průzkumu a zamezení narušení pravidel utajeného velení vojskům.

Zkušenosti z druhé světové války a z lokálních válek potvrzují, že v rozvoji rádiové dezinformace, rádiové imitace, rádiové demonstrační činnosti a rádiového maskování s přihlédnutím ke změnám v prostředcích a způsobech vedení ozbrojeného zápasu se projevilo několik tendencí.

Značně byly zvětšeny možnosti rádiových prostředků v klamání nepřítele. Současně s růstem významu všech druhů maskování byly podstatně změněny také podmínky jejich uskutečňování. K nejdůležitějším faktorům, které měly za následek tyto změny můžeme zařadit:

- růst vybavenosti vojsk rádiovými prostředky,
- intenzivní rozvoj prostředků rádiového průzkumu,
- zkrácení času na přípravu a uskutečnění všech druhů maskování v kterémkoli štábu,
- široké zavedení prostředků automatizace do systému velení vojskům.

Rádiové klamání a rádiové maskování začaly zaujímat výraznější místo v celém systému maskování. Konkrétní cíle jsou určovány situací, zámyslem operace, možnostmi vojsk. Podíl opatření v klamání nepřítele vzhledem k utajení objektů a vojsk, jak potvrzují zkušenosti z minulých válek a cvičení, nepřetržitě roste. Kvalita takticko-technických vlastností rádiových prostředků se zlepšila a vzrostly jejich možnosti. V současné době komplex opatření v rádiovém klamání a rádiovém maskování musíme hodnotit jako jediný, trvale působící systém klamání rádiového průzkumu nepřítele a ochrany rádiového spojení vlastního systému velení vojskům.

Rozšiřuje se rozsah úkolů maskování, které řešíme s využitím rádiových prostředků, a také obsah používaných způsobů jejich uskutečňování. Zejména značnou různorodostí a lstí je charakteristická rádiová dezinformace. Vzrostl podíl rádiového spojení v systémech operačně taktického stupně velení, které jsou charakteristické rychlou a náhlou změnou situace, včetně rádiové. Z toho plyne, že doba na upřesnění a stanovení bojových úkolů vy-

konavatelům v rádiové dezinformaci v průběhu bojové činnosti výkonným orgánům se bude v těchto podmínkách značně zkracovat. Řešení problému je možné vidět v rozšíření určité samostatnosti uvedených stupňů velení při plnění úkolů klamání nepřítele za podmínky, že tato samostatnost nepřekročí rámec celkového plánu maskování nadřazeného stupně velení (štábu).

Jak potvrzují zkušenosti z minulých válek v souladu s možnostmi rádiových prostředků, které jsou u vojsk, mezi nejdůležitější úkoly rádiového klamání a rádiového maskování mohou v soudobých podmínkách patřit:

- vnutit nepříteli klamnou představu o rozmístění a bojové sestavě hlavního uskupení vojsk (sil), jejich stavu a záměrech velení,
- utajit uskupení vlastních vojsk a rozmístění prostředků ničení a uskutečňovaná opatření,
- donutit nepřítele, aby spotřeboval střelivo na klamně cíle,
- zabezpečit překvapivou činnost vlastních vojsk.

Úspěchu může být dosaženo kvalitní přípravou a přesným splněním plánovaných opatření v rádiovém klamání a rádiovém maskování v souladu s jinými opatřeními ke klamání nepřítele, která jsou uskutečňována podle jednotného plánu, pravděpodobností těchto opatření, jejich různorodostí, nešablonovitostí, účelným přístupem k stanovení způsobů a času jejich vykonání, centralizovaným řízením a systematickou kontrolou štábů.

Cíl rádiového klamání a rádiového maskování v operaci musí být přesně stanovený, rozhodný, reálný a musí odpovídat silám, prostředkům, rozsahu i času, který je vyčleněn na jeho uskutečnění.

Vzrůstající požadavky na zabezpečení odolnosti vojsk a dosažení překvapení v jejich činnosti se zahájením operace (boje) naléhavě vyžadují od teorie a praxe vojenského umění řešit problematiku dalšího zdokonalování všech forem a způsobů operačního maskování.

z kapitalistických armád

PASÍVNÍ PROSTŘEDKY RADIOELEKTRONICKÉHO RUŠENÍ

Soudobé poznatky vědeckotechnické revoluce poskytují široké možnosti ke zkvalitnění zavedené bojové techniky a zvyšování účinnosti zbraňových systémů. Tento přístup je systematicky uplatňován i při zdokonalování všech prostředků radioelektronického boje (REB), které se vzhledem k elektronizaci armád, stávají důležitým prostředkem zabezpečení vedení bojové činnosti. Mimo jiné je pozornost věnována i zdokonalování pasivních prostředků radioelektronického rušení, k nimž patří především protiradiolokační dipólové odražeče (PRLDO) a infračervené klamné cíle (IČKC) s prostředky zabezpečujícími jejich bojové použití.

PRLDO byly efektivně používány již v průběhu 2. světové války a přitom dnes jsou stále jedním ze základních prostředků REB, především letectva. Použití je mohou prakticky všechny typy bojových letounů a vrtulníků k rušení radiolokátorů (RL) a radiolokačních samonaváděcích hlavavic a řízených raket. V šedesátých letech byly do výzbroje zavedeny infračervené klamné cíle a v sedmdesátých letech aktivní rušiče jednorázového použití. Bojové použití všech tří druhů rušičů zvyšuje možnosti efektivního rušení RL prostředků různého typu a určení

Použití PRLDO k zabezpečení bojové činnosti letectva poskytuje několik možností. Je možné účinně je použít jak ke skupinové, tak individuální ochraně letounů při překonávání nepřátelské PVO. Infračervené klamné cíle jsou naopak speciálním prostředkem ochrany letounů před zásahem řízenými raketami s tepelnými samonaváděcími hlavicemi. Masové využívání rušičů jednorázového použití k zabezpečení bojové činnosti letectva je podle specialistů REB limitováno vysokou cenou a doporučují je používat jen k zabezpečení útočné činnosti mohutných leteckých uskupení na samostatných směrech.

Nejdůležitější je teoreticky propracováno a při bojové činnosti prověřeno použití PRLDO. Ty byly úspěšně používány ve Vietnamu i na Blízkém východě. Jako neúčinnější a nepoužívanější způsob zabezpečení bojové činnosti letectva uvádí zahraniční tisk hromadný shoz PRLDO s cílem při-

Plukovník Michal Tóth

krýt skupiny úderného letectva v rozsáhlém vzdušném prostoru. Pro tuto činnost jsou určeny speciální letouny vybavené

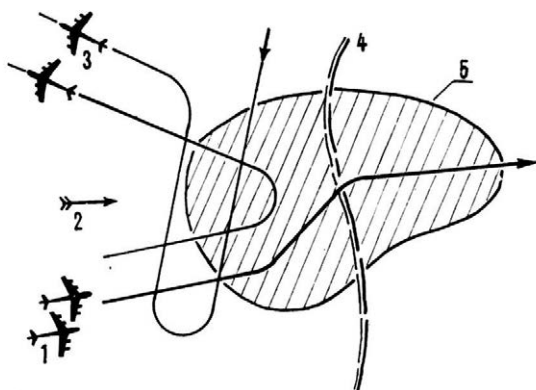
vyhazovacími zařízeními s velkou kapacitou PRLDO. Zahraniční tisk uvádí následující způsoby jejich použití.

Vytváření pásme PRLDO k maskování letů a vedení ztečí bojovými skupinami úderného letectva (viz obr. 1)

Tento způsob vyžaduje použití velké množství PRLDO a přesnou znalost údajů o proudění vzduchu (směr, síla v různých výškách). Neefektivněji působí „oblaka“ pomalu padajících a rozptýlujících se PRLDO. K zabezpečení tohoto požadavku se doporučuje používat dipólů z velice čistých kovů nebo grafitu, které zabezpečují odrazení elektromagnetických vln natolik, že prakticky znemožňují radiolokátorům sledovat letouny za „oblaky“. Jak uvádí odborný tisk, „oblaka“ PRLDO mohou rušit rádiové sítě vlnění a navedení jak z pozemních, tak vzdušných velitelských stanovišť,

zvláště pak velení přepadových stíhačů. „Oblaka“ PRLDO mohou být také využita k odrazu rušících signálů vlastních aktivních rušičů směrem k nepřátelským RL a tím maskovat vlastní bojové skupiny (letouny), které se nacházejí již mimo prostor příkrytý „oblakem“ PRLDO a současně znemožnit zjištění polohy letounu — rušiče (viz obr. 2).

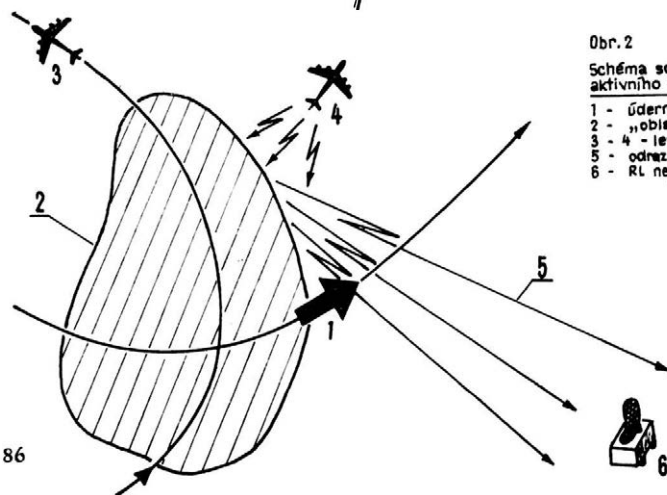
Přes tyto výhody je tento způsob použití PRLDO málo efektivní v případě, že nepřítel používá RL pracující na různých kmitočtech a s různou délkou impulsů.

Obr. 1

Schéma využití PRLDO k vytvoření průletů

- 1 - letouny úderné skupiny
- 2 - směr větru
- 3 - letouny provádějící shoz PRLDO
- 4 - čára dotyku
- 5 - průlety vytvořené PRLDO

Obr. 2

Schéma současného použití aktivního rušiče a PRLDO

- 1 - úderná skupina
- 2 - „oblak“ PRLDO
- 3 - 4 - letouny - rušiče
- 5 - odraz rušících signálů
- 6 - RL nepřítel

Vytváření nepravidelně rozmístěných „oblaků“ PRLDO ve vzdušném prostoru

Vytvoření složité vzdušné situace (velké množství cílů) značně ztěžuje práci bojových směrů [operátorů] RL a vyvolává jejich únavu. Ty pak nejsou schopny správně hodnotit vzdušnou situaci a včas předávat věrohodné informace o skutečných cílech k přijímání reálných a rychlých rozhodnutí.

Mimo to vznikají „imitované“ odrazy signálů RL a může dojít k odvedení přepadových stíhačů na tyto „imitované“ odrazy.

První případ vyžaduje uskutečnit shoz

PRLDO v intervalech a množství, které vytvoří „oblak“ s odrazovou plochou větší než je odrazová plocha příkrývaných letounů. Je výhodné, když dochází k postupnému splývání těchto „oblaků“.

V druhém případě je žádoucí, aby rozměr „oblak“ PRLDO a množství dipólů v nich vytvářely odrazovou plochu maximálně blízkou (shodnou) s odrazovou plochou příkrývaných letounů. Doporučuje se použít náboje s PRLDO, které mají možnost určitého zpoždění rozprasku náboje po odpalu.

Využití PRLDO a IČKC k individuální ochraně letounů

Ještě v nedávné minulosti byla dávána přednost použití tohoto způsobu jenom k odvedení PLRS vybavených radiolokačními nebo infračervenými samonaváděcími hlavicemi. V současné době se odborný tisk zabývá možností využití tohoto způsobu k rušení dalších druhů řízených zbraní. Uvádí, že s vysokou efektivností lze použití tohoto způsobu ke ztížení nebo zne-možnění sledovat přepadovým stíhačům RL vzdušné cíle. Jako důvod je uváděna skutečnost, že nepřátelský pilot při vedení vzdušného boje nemá dostatek času pro rozpoznání cíle v poruchách vyvolaných PRLDO a z obav před úplnou ztrátou cíle nepřepne RL v rozhodující době vzdušného boje na režim selekce pohyblivých cílů.

Základním předpokladem úspěšného použití PRLDO je, že pilot včas zjistí odpal PLRS nebo palbu PLD. Při vizuálním zjištění úhrozy je doporučováno provést odhoz PRLDO nebo IČKC v nepravidelných intervalech podle předem zvoleného programu. Nejúčinnějším je tento způsob použití PRLDO a IČKC letouny, jež jsou vybaveny výstražnými radiolokačními přijímači. Ty upozorní pilota o ozáření vlastního letounu RL nepřítele a ten má dostatek času se rozhodnout pro dobu, množství a interval shozu PRLDO nebo IČKC. Ke zvýšení pravděpodobnosti svedení RS na imitovaný (klamný) cíl je výhodné uskutečnit současně manévr ve směru a v momentě přerušení ozáření letounu RL nepřítele přerušit shazování PRLDO nebo IČKC.

Základní technikou podmínkou úspěšné individuální ochrany letounu výše uvedeným způsobem je maximální shoda charakteristik odrazů RL signálů od letounu a oblaku PRLDO a v případě použití IČKC, charakteristik tepelného záření výfukových plynů letounu a IČKC. Jako hořlaviny IČKC se používá směs magnézia, fosforu a uhlíku. Teplota plamene IČKC dosahuje 2000 °C.

Velikost efektivní odrazové plochy vzdušných cílů je závislá na jejich velikosti (1–5 m² stíhačů a 5–10 m² bombardovacích letounů), úhlu ozáření a kmitočtu ozářeního RL. Z těchto důvodů jsou konstruována a do výzbroje zaváděna zařízení pro shoz PRLDO a IČKC, která umožňují více variant shozu podle intervalu, množství a velikosti PRLDO. Např. zařízení AN/ALE-41, kterým je vybaven letoun REB EA-6B, umožňuje shoz dipólových odražečů až v 680 variantách.

Operační výpočet množství PRLDO potřebného k zabezpečení splnění bojového úkolu je možný podle vztahu:

$$\sum \delta \text{ PRLDO} \geq 2 \delta \text{ let. n,}$$

kde

δ let — efektivní odrazová plocha letounu,
n — průměrné množství RL nepřítele ozářející letoun při bojové činnosti.

Podle údajů odborného zahraničního tisku činí zásoba PRLDO na soudobém stíhačím letounu 60–120 nábojů a efektivní odrazová plocha vytvořená 1 nábojem pro kmitočtové pásmo 3–10 cm se pohybuje v rozmezí 50–100 m². Při efektivní odrazové ploše stíhače 5 m² postačí jeho zásoba PRLDO k efektivní ochraně před sledováním až 400 RL.

IČKC a rušiče jednorázového použití ruší radioelektronické prostředky okamžitě po shozu či dopadu. Naproti tomu PRLDO potřebují určitou dobu pro rozptýl a tím vytvoření „oblaku“ žádoucí velikosti. Zahraniční tisk uvádí, že u PRLDO pro 10 cm a vyšší kmitočty to činí zlomky sekundy a u PRLDO pro 25 cm a nižší kmitočtové pásma několik sekund. Dále udává, že při středních rychlostech větru je plocha „oblaků“ za 5–10 minut po shozu PRLDO

menší než radiolokační rozptýl většiny RL (je dán délkou impulsu a šířkou směrového diagramu antény) a že asi za 30 minut „oblak“ vytvořený 1 nábojem PRLDO se rozptýlí natolik, že se stane neefektivním.

Západní odborníci zdůrazňují, že při použití PRLDO k překrytí (ochraně) skupin letounů je důležité počítat s rychlostí klesání „oblaku“ PRLDO, jejich orientací při klesání a tzv. efektem vzájemného stínění. Rychlost klesání závisí především na druhu materiálu, z něhož jsou PRLDO vyrobeny, a na výšce shozu. Podle odborného tisku USA rychlost klesání současných PRLDO při shozu ve výšce 5000 m je 76–100 m/min a v 10 000 m 140–200 m/min. Přitom část dipólů orientovaná vertikálně klesá rychleji než orientovaná vodorovně a tím vznikají „v oblaku“ dvě oblasti, vrchní — s vodorovnou orientací a spodní — s vertikální orientací dipólů. Jak upozorňují odborníci USA, této okolnosti může být využito pro selekci cílů nacházejících se v pásmu dipolových odrazečů. Efekt vzájemného stínění způsobuje, že dipól v rozmezí 10–15 % od kmitočtu, pro který je vyroben, má odrazovou plochu danou vztahem: $\delta \approx [0,15-0,18] \lambda^2$ — kde λ je délka dipólu.

Přesto při průměrné vzdálenosti mezi dipóly menší než 10λ , není celková efektivní odrazová plocha „oblaku“ rovna $(0,15 - 0,18) \lambda^2 N$ — kde N je počet dipólů v „oblaku“, jak by se očekávalo, ale je daleko menší. Např. 100 dipólů pro 3 cm kmitočty rozptýlených na ploše $0,1 \text{ m}^2$ vytvoří efektivní odrazovou plochu 10krát menší. K vyloučení efektu stínění, uvádí zahraniční tisk, že průměrné množství dipólů rozptýlených na ploše $0,1 \text{ m}^2$ a kolmé na vyzařování RL má být: ne menší než 100 pro kmitočty 0,1–1 GHz, 10 000 pro kmitočty 1–10 GHz a asi 1 milion pro kmitočty vyšší než 10 GHz.

PRLDO jsou většinou vyráběny z hliníkové fólie nebo z pokovených skelných vláken o síle 0,01 mm. Jejich délka a šířka

musí odpovídat kmitočtům RL, proti kterým mají být použity. Pro kmitočty vyšší než v GHz je šířka dipólu 0,25 mm, pro 1–3 GHz okolo 1 mm a pro nízké kmitočty se šířkou dipólu zvětšuje až na 5,25 mm. Délka dipólu je rovna $1/2$ délky vlny rušeného prostředku.

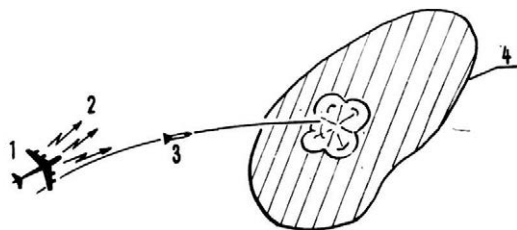
Protože dipóly větší než 10 cm jsou příliš ohebné a při shozu je proud vzduchu deformuje, zpevňuje se hliníková fólie různými tužidly a ohýbají na úhel 90°. Zahraniční prameny uvádějí, že hliníkové dipóly se vyrábějí v délce až 250 m. Šířka těchto dipólů je 6 mm a síla 0,01 mm. K zabránění slepování dipólů vlivem elektrostatického napětí, které vzniká v důsledku vzájemného tření, opatřuje se jejich povrch voskem.

Dipóly ze skleněných vláken se používají hlavně pro kmitočty 3 GHz. Jejich pokovování je prováděno elektrolýzou (v případě postříbení), nebo namáčením vlákna v tekutém hliníku.

Zahraniční tisk uvádí i další, složitější technologie výroby dipólů, např. skleněné nebo keramické kapiláry plněné elektrovedivým materiálem, postříbená skleněná příze a skleněné vlákno s kovovým vnitřím.

Prostředky shozu PRLDO zavedené v letectvu USA a NATO jsou zastavěny v letounech nebo umístěny v podvěstných kontejnerech. Zařízení jsou upravena pro použití k individuální i skupinové ochraně letounů. Neřízené letecké rakety se používají výhradně k individuální ochraně (viz obr. 3). Vzhledem k vysokému počtu typů těchto zařízení budou dále popsány nejpoužívanější a technicky nejdokonalejší, která jsou již zavedena do výzbroje letectva NATO.

Zařízení AN/ALE-29 a AN/ALE-39 jsou určena k individuální ochraně následujících typů letounů: F-4G, D, E, F-14, F-15, F-18, EA-6B, E, A-6, A-7. Shoz dipólů je řešen pyronáboji. Ovládací panel je umístěn v kabině letounu. Kapacita AN/ALE-39 je 60 nábojů PRLDO nebo ICKC. Zařízení umož-

Obr. 3

Schéma současného použití aktivního rušiče a neřízené rakety s PRLDO

- 1 - letoun překonávající
- 2 - odpověďová impulsní rušení
- 3 - neřízená raketa s PRLDO
- 4 - „oblak“ PRLDO
- 5 - RL nepřítel

ňuje i shoz rušičů jednorázového použití. Kapacita AN/ALE-29 je poloviční.

Zařízení AN/ALE-40 je použito pro letouny typů A-10, F-4, Jaguár, Tornádo. Jsou umístěna po stranách návesníků zbraní. Na letounu F-4 mohou být např. umístěna 4 zařízení s náplní po 30 nábojích PRLDO a 15 IČKC. Těmito prostředky je možné uskutečnit částečnou skupinovou ochranu bojové sestavy 1 roje. Po 2 zařízeních AN/ALE-40 je možné podvěsit na letouny F-104, F-5 a F-16. Ovládání je automatické s využitím samočinného počítače podle údajů výstražného radiolokačního přijímače. Na bázi tohoto zařízení se vyrábí k výrobě vrtulníků zařízení XM-130.

Zařízení AN/ALE-38 a AN/ALE-41 pracují na elektromechanickém principu a jsou určena pro skupinovou ochranu s použitím PRLDO. Rychlý shoz je zabezpečen uložením sady 7 typů dipólů do širokého polyetylenového pásu a nikoli nábojů. K použití tohoto typu zařízení jsou speciálně upraveny letouny typů A-6, A-7, EA-6, F-4 a F-105.

Nejmodernějším zařízením zaváděným do výzbroje letectva NATO je AN/ALE-43. Je to první zařízení, které podle údajů radio-technického průzkumu „stíhá“ dipólové odražeče v délce vhodné k zaručení zjištěného RL. Jeho výroba byla podmíněna vyřešením výroby lehce stíhatelného materiálu a přitom nenáchylného ke slepování. Velkou předností tohoto zařízení je vysoká hospodárnost spotřeby PRLDO v závislosti na radioelektronické situaci v době letu.

Podle zpráv odborného zahraničního tisku zařízení AN/ALE-43 je schopné nastříhat dipóly efektivně působící v kmítočtovém rozsahu 250 MHz do 20 GHz. Rychlost stříhání je 4,6 kg/s. To reprezentuje 10⁷ dipólů/s při stříhání dipólů pro vysoké kmítočty. K vyhazování dipólů je využíváno vstřicného proudění vzduchu. AN/ALE-43 je vyráběno v kontejnerovém provedení s rozměry: průměr 48 cm, délka 422 cm, celková váha 242 kg, váha dipólového materiálu 158 kg.

Zařízení AN/ALE-44 je speciální konstrukce umožňující shoz PRLDO a IČKC při rychlosti M 1. Uvažuje se o jeho použití na bezpilotních prostředcích. Komplet tvoří dva kontejnery a ovládací blok. Jako výhody jsou u tohoto zařízení uváděny:

- malá váha,
- ovládání stejnosměrným proudem o napětí 28 V,
- možná volba množství a intervalu shozu PRLDO nebo IČKC podle konkrétní radioelektronické situace.

Množství článků a publikací uveřejňovaných v odborném tisku USA a NATO, velký zájem o poznatky získané v lokálních válkách, vývoj nových a zdokonalování zavedených zařízení pro shoz PRLDO a IČKC svědčí o důležitosti, jakou velení NATO přikládá efektivnímu použití těchto prostředků k zabezpečení bojové činnosti letectva. Důkazem toho je i skutečnost, že všechny bojové letouny a vrtulníky západních armád jsou vybavovány zařízením pro shoz těchto prostředků.

STŘELECKÉ VOJSKO A TANKOVÉ A MECHANIZOVANÉ VOJSKO SOVĚTSKÉ ARMÁDY ZA VELKÉ VLASTENECKÉ VÁLKY

Plukovník Václav Krejčík

Střelecké vojsko bylo základním druhem pozemního vojska a bylo v něm zařazeno přes 60 % jeho celkového početního stavu. V průběhu války značně vzrostla jeho palebná i úderná síla a pohyblivost. Prokázalo vysoké bojové kvality a schopnost působit v jakémkoli terénu, v jakékoli roční i denní době a v součinnosti s tanky, dělostřelectvem a letectvem úspěšně plnit nejsložitější úkoly jak v útoku, tak v obraně.

Základním taktickým svazkem střeleckého vojska byla divize. V letech 1941 a 1942 vznikaly střelecké brigády jako dočasné taktické svazky, k jejichž formování bylo zapotřebí méně času. Později byla značná část brigád reorganizována na divize. Organizace střelecké divize se v průběhu války podstatně změnila. Bojová zkušenost odhalila řadu nedostatků tabulkové organizace předválečné divize. S přihlédnutím k možnostem zbrojní výroby a existujícím lidským zálohám byl pro každé období války nalezen v divizi optimální poměr počtu vojáků k množství bojové techniky. Předepsaný počet střelecké divize činil v červenci roku 1941 10 900 osob, v červenci roku 1943 9 400 osob, aby od prosince roku 1944 do konce války měla 11 700 osob. Přibývaly v ní automatické ruční zbraně, děla a minomety. Jestliže střelecká divize měla možnost uskutečnit výstřely z ručních zbraní a kulometů za minutu v červenci roku 1941 140 470, pak v červenci roku 1943 již 234 810 výstřelů a k červnu roku 1945 již 492 720 výstřelů. Zvýšila se podstatně i celková váha dělostřelecké a minometné salvy střelecké divize. V červenci roku 1941 činila 547,8 kg, v červenci roku 1943 již 1100,7 kg a k červnu roku 1945 měla 2040,4 kg.

Z hlediska celkové váhy dělostřelecké a minometné salvy sovětská střelecká divize převyšovala fašistickou německou o 100,4 kg, americkou o 425 kg a anglickou o 531,2 kg. Při vedení bojové činnosti v letech 1943—1945 se ukázalo, že je potřebné dále zvyšovat palebnou a údernou sílu střeleckých svazků a útvarů a tím zvyšovat jejich taktickou samostatnost v boji. Vzhledem k zasazování nových typů fašistických německých tanků na sovětsko-německé frontě se zvyšovala kvalita a množství protitankových zbraní. Do tabulek gardové střelecké divize byl v roce 1944 začleněn samostatný samohybný dělostřelecký oddíl (16 kusů — 76 mm SHD). U plukovní protitankové baterie byly 45 mm kanóny nahrazeny 57mm protitankovým kanónem. U střeleckého praporu byla četa 45 mm kanónů nahrazena baterií. Proto ve srovnání s tabulkami platnými v roce 1941 se podstatně zvýšily palebné možnosti divize.

V závěru Velké vlastenecké války měla divize tři střelecké pluky, jeden dělostřelecký pluk (brigádu), oddíl samohybných děl, protitankový dělostřelecký oddíl, protiletadlový dělostřelecký oddíl, ženijní, spojovací a výcvikový prapor, jakož i týlové a zabezpečovací jednotky.

Střelecká divize byla dostatečně bojeschopná a samostatná pro vedení bojové činnosti. Rozsáhlé posilování střeleckých divizí svazky a útvary ze zálohy Vrchního velení jejich bojové možnosti ještě zvyšovalo.

Vyšším taktickým svazkem střeleckých vojsk byl střelecký sbor. V důsledku velkých bojových ztrát, nedostatku výzbroje a připravených velitelských kádřů bylo na začátku války sovětské velení nuceno zrušit sborový stupeň. Od léta roku 1942 v souvislosti se zvýšením produkce zbraní a bojové techniky a s růstem bojových zkušeností velitelských kádřů se sbory začaly znovu zřizovat. Bojové možnosti nově zřízených sborů byly ve srovnání s bojovými možnostmi sborů z roku 1941 značně vyšší. Nyní se sbor skládal ze tří střeleckých divizí a sborových útvarů a jednotek.

Střelecké svazky v součinnosti s tanky, dělostřelctvem a za podpory letectva úspěšně prolomovaly celou taktickou hloubku obrany nepřítele a rozvíjely útok v sestavě vševojskové armády. Střelecké vojsko mělo rozhodující podíl na porážce fašistického nepřítele a vítězném zakončení války.

Tankové a mechanizované vojsko tvořilo hlavní údernou sílu pozemního vojska Sovětské armády. Množství tankové techniky se v bojující armádě stále zvyšovalo: v prosinci roku 1941 měla asi 2000 tanků, v listopadu roku 1942 kolem 7400, v červenci roku 1943 již asi 10 200 a v lednu roku 1945 více než 12 000 tanků a samohybných děl.

Také organizační struktura tankového a mechanizovaného vojska se zdokonalovala. Vynuceným opatřením v počátku války bylo rozpuštění mechanizovaných sborů a tankových divizí s přechodem na brigádní a praporeční organizaci. Od jara roku 1942, kdy do armády přicházelo stále větší množství bojové techniky, se znovu začaly formovat tankové sbory. Tankový sbor měl na podzim roku 1942 ve třech tankových brigádách celkem 168 tanků. Mechanizovaný sbor v této době měl zpravidla tři mechanizované a jednu tankovou brigádu s celkovým počtem 175 tanků.

Zároveň začalo formování tankových armád smíšeného typu. Ta měla 2–3 tankové sbory a střelecké svazky ve své sestavě. Sovětská armáda měla koncem roku 1942 dvě tankové armády smíšeného typu a 30

tankových a mechanizovaných sborů. Kromě tankových svazků a svazů byly v bojující armádě i samostatné tankové brigády a pluky a těžké průlomové tankové pluky zálohy Vrchního velení, které byly přidělovány střeleckým svazkům jako tanky přímé podpory pěchoty při prolomování obrany nepřítele. Jestliže bylo v samotné tankové brigádě 45 tanků ve dvou praporech, potom v roce 1944 byla zvětšena o třetí prapor a měla 65 tanků T-34 s kanónem ráže 85 mm.

Zkušenosti z nasazení tankových armád v zimě v letech 1942–1943 ukázaly, že spojení střeleckých a tankových svazků do jednoho organizačního celku ztěžovalo v operacích součinnost, velení a materiálně technické zabezpečení. Proto byly od února roku 1943 formovány tankové armády stejného typu (1–2 tankové a 1 mechanizovaný sbor), které byly již v červenci roku 1943 zasazeny v kurské operaci. Tanková armáda měla 700 až 900 tanků a samohybných děl. Její bojové možnosti byly podstatně vyšší než tankové armády předchozího typu. V lednu roku 1944 byla vytvořena poslední šestá tanková armáda. Do jejích sestavy byly včleněny samohybné dělostřelecké pluky, minometné a protiletadlové útvary. Tanková armáda měla v závěrečném období 800–850 děl a minometů a přes 5000 automobilů. Tankový sbor měl v roce 1945 podle tabulek 270 tanků a SHD; mechanizovaný sbor přes 240 tanků a samohybných děl.

Tankové armády a tankové a mechanizované sbory byly vrchním velením přidělovány operujícím svazkům pro rychlé rozvíjení úspěchu v útočné operaci. Tankové armády na stupni frontu tvořily frontové rychlé skupiny a na armádním stupni rychlou skupinu tvořil tankový nebo mechanizovaný sbor. Frontové rychlé skupiny (FRS) se zasazovaly zpravidla na směr hlavního úderu do průlomu k rozvinutí úspěchu do velké hloubky. Hloubka úkolu byla totožná s úkolem frontu. Přitom se FRS odtrhla od hlavních sil frontu i 80 km. Ve většině velkých útočných operací tankové svazy a svazky plnily rozhodující úlohu při obklíčení velkých uskupení nepřítele.

Základním předpokladem úspěšné činnosti rychlých skupin v operační hloubce byla těsná součinnost s letectvem a jeho podpora do celé hloubky plněního úkolu. Rychlé skupiny vytvářely silné předsunuté odřady, které svou činností umožňovaly vysoké tempo a zabezpečovaly překonávání velkých vodních překážek z chodu hlavními silami tankové armády.

Zdokonalování organizační struktury velkých svazů a svazků tankového a mechani-

zovaného vojska pokračovalo cestou zvyšování jejich úderné a palebné síly, operačně taktické samostatnosti a manévrovosti. Vznikaly rovněž samohybné dělostřelecké pluky, samohybné dělostřelecké brigády a těžké tankové brigády jako vysoce pohyblivé prostředky palebné podpory tankových svazků a svazů, zvláště při boji v operační hloubce.

Nasycení bojující armády tanky a samohybnými děly a výstavba velkých tankových a mechanizovaných svazků a svazů značně zvýšily údernou sílu a manévrovost pozemního vojska, umožnily vést operace s rozhodnými cíli, do velké hloubky a ve vysokém tempu. Tankové a mechanizované vojsko se stalo prostředkem neefektivnější realizace nejdůležitějších operačních úkolů.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ян Полашек, кандидат общественных наук, доцент	
Место и роль военно-политических аспектов современных международных отношений в политико-воспитательной работе в ЧНА	3
Автор статьи уделяет внимание некоторым новым кризисным явлениям в буржуазных концепциях международных отношений. Рассматривает методику повышения эффективности и убедительности пропаганды международных отношений в политико-воспитательной работе в ЧНА.	

Полковник Густав Мотыка, кандидат философских наук, доцент	
Основные детерминанты и тенденции развития военного обучения в ЧНА	9
Автор объясняет вопросы современного военного обучения и рассматривает некоторые тенденции его дальнейшего развития. Показывает эволюцию военного обучения и анализирует причины от которых она зависит.	

Полковник Владислав Рыбецки, кандидат философских наук, доцент	
К 30-й годовщине создания Варшавского Договора	15
Автор наглядно показывает важность значения создания Варшавского Договора для прошлого и для настоящего времени. Делает некоторые обобщения, на основе которых объясняет современные проблемы международной обстановки.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук	
Поражение резервов и контрударных группировок противника в наступательной операции	21
Автор статьи анализирует вопросы поражения резервов и контрударных группировок противника с точки зрения небывалого повышения огневых, ударных и маневренных возможностей войск. Рассматривает возможные способы поражения этих группировок в зависимости от их состава, боеспособности и характера действий, применяемых средств, оперативной обстановки, задач, а также соотношения сил сторон.	

Подполковник Антон Выбог	
Ввод в бой оперативной маневренной группы	27
Автор статьи, на основе полученного в ходе учений опыта, обращает внимание на возможные способы ввода в бой ОМГ, придавая особое значение их вводу в промежуток с развертыванием в предбоевые порядки и частью сил в боевой порядок.	

Полковник Вацлав Йиндра, кандидат военных наук, доцент	
подполковник Томаш Минибергер, кандидат военных наук	
Мини-ЭВМ в работе штаба	33
Авторы статьи в предисловии дают характеристику мини-ЭВМ и далее рассматривают возможности их использования в работе штабов соединений.	

Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент	
РВиА в комплексном огневом поражении противника в обороне	36
Автор статьи уделяет особое внимание основным задачам РВиА в комплексном огневом поражении и их содержанию. Детально рассматривает задачи огнестрельного поражения противника на дальних подходах, в огневой контрподготовке, огневом поражении выдвигающегося и развертывающегося противника, в отражении его атаки и при вклинивании в нашу оборону, а также в ходе контрудара.	

Подполковник Людвик Янчек

**Использование электронно-вычислительной техники в ходе планирования
огневого поражения противника** 45

Автор статьи рассматривает возможности использования электронно-вычислительной техники в ходе артиллерийского обеспечения передвижения войск, артиллерийской подготовки и артиллерийской поддержки атаки, а также артиллерийской поддержки боя в глубине.

Подполковник Рудольф Вондрачек, кандидат военных наук

**Методика планирования огневого поражения противника в штабе РВиА
дивизии** 52

Автор статьи на основе полученного опыта излагает один из возможных методов планирования огневого поражения противника, придавая особое значение методике работы штаба. РВиА при вводе дивизии в бой после передвижения из глубины.

Полковник Людовит Черны, доцент
полковник Владимир Горак

ПВО некоторых объектов общевойсковой группы 56

Авторы статьи занимаются вопросами ПВО объектов армейского типа, прежде всего армейского ракетного соединения, пунктов управления и объектов тыла объединения.

Полковник Иржи Червенка

**Инженерное обеспечение прорыва заранее подготовленной обороны про-
тивника** 63

Автор статьи рассматривает вопросы обеспечения прорыва, уделяя внимание вопро-сам обеспечения передвижения, перегруппировки, развертывания и ввода войск, проделывания проходов, обеспечения развития наступления, а также вопросам инженерного обеспечения прорыва обороны противника на водной преграде.

Полковник Иржи Ржига

Организация материального обеспечения родов войск и армейской авиации 69

Автор статьи объясняет организацию и систему снабжения армейских соединений и частей, в том числе армейской авиации в новых организационных структурах тыла.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Некоторые вопросы подготовки военнообязанных запаса 75

Оперативная маскировка войск (сил) в операциях 80

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Михал Тот

Пассивные средства радио-электронных помех 85

Автор рассматривает состояние развития в капиталистических странах пассивных средств радио-электронных помех, уделяя особое внимание вопросам создания полос ПРЛДО для маскировки и ведения атаки боевыми группами ударной авиации и для индивидуальной охраны самолетов.

Полковник Вацлав Крейчик

**Стрелковые, танковые и механизированные войска Советской Армии в Ве-
ликой Отечественной войне** 90

Информационная статья об основных родах сухопутных войск Советской Армии и совершенствовании их организационной структуры в период Великой Отечественной войны.